

*Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Π.Μ.Σ. Κοινωνική Πολιτική*

Πολιτικές για τη Μετανάστευση, τις Κοινωνικές Διακρίσεις και την Ιδιότητα του Πολίτη

*Οι Κούρδισσες μαχήτριες του ΥΡJ στα δυτικά μέσα ενημέρωσης (2014–2019): Κριτική
Ανάλυση Λόγου με έμφαση στη διαθεματικότητα και τον οριενταλισμό*

Μανδά Νικολέτα

A.M.: 3032202301014

Τριμελής Επιτροπή:
Κόλλιας Ανδρέας
Κουτσαμπέλας Χρίστος
Φερόνας Ανδρέας

Ιανουάριος 2026

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο τα δυτικά μέσα ενημέρωσης αναπαριστούν τις Κούρδισσες μαχήτριες των Μονάδων Προστασίας Γυναικών (YPJ) κατά την περίοδο 2014–2019. Μέσα από το πρίσμα της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου και με έμφαση στη διαθεματικότητα και τον οριενταλισμό, η μελέτη διερευνά πώς οι δημοσιογραφικές αφηγήσεις συγκροτούν συγκεκριμένες εικόνες για τις μαχήτριες, άλλοτε ως σύμβολα χειραφέτησης και άλλοτε ως εξωτικοποιημένες ή αποπολιτικοποιημένες φιγούρες.

Το εμπειρικό υλικό της έρευνας αποτελείται από άρθρα επιλεγμένων δυτικών μέσων ενημέρωσης, όπως το BBC, το CNN, οι New York Times, ο Guardian και η Independent. Η ανάλυση εστιάζει στις γλωσσικές και αφηγηματικές στρατηγικές μέσα από τις οποίες κατασκευάζονται οι έμφυλες, εθνοτικές και πολιτικές ταυτότητες των Κουρδισσών μαχητριών, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οι σύνθετες κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις της δράσης τους συχνά απλουστεύονται ή αποσιωπώνται.

Τα ευρήματα δείχνουν ότι, παρά την φαινομενικά θετική προβολή των Κουρδισσών μαχητριών, οι δυτικές αναπαραστάσεις συχνά ενσωματώνουν οριενταλιστικά και ιδεολογικά μοτίβα που αναπαράγουν ιεραρχικές σχέσεις ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή. Η εργασία καταλήγει ότι η διαθεματική φύση της εμπειρίας των μαχητριών —ως γυναικών, Κουρδισσών και πολιτικών υποκειμένων— συχνά δεν αποτυπώνεται επαρκώς στον κυρίαρχο δημοσιογραφικό λόγο, γεγονός που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η πολιτική και κοινωνική τους δράση.

Λέξεις-κλειδιά: Κούρδισσες μαχήτριες, YPJ, δυτικά μέσα ενημέρωσης, Κριτική Ανάλυση Λόγου, διαθεματικότητα, οριενταλισμός

Περίληψη.....	2
Περιεχόμενα.....	3
1 Εισαγωγή.....	4
1.1 Εισαγωγή στο ερευνητικό αντικείμενο.....	4
1.2 Σκοπός της έρευνας.....	5
1.3 Ερευνητικά ερωτήματα.....	6
1.4 Δομή της εργασίας.....	6
2 Θεωρητικό και ιστορικό πλαίσιο.....	7
2.1 Κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο.....	7
2.2 Θεωρητικό πλαίσιο.....	8
2.3 Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	10
3 Μεθοδολογία.....	15
3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση.....	16
3.2 Επιλογή Corpus και Δειγματοληψία.....	19
3.3 Επιλογή των Μέσων.....	20
3.4 Διαδικασία Ανάλυσης.....	21
3.5 Ανάλυση Λόγου.....	22
4 Συνθετική ανάλυση των δυτικών αναπαραστάσεων για τις Κούρδισσες μαχήτριες.....	24
4.1 Γενικό πλαίσιο και επαναλαμβανόμενα μοτίβα στη δυτική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών.....	24
4.2 Αναπαραστασιακές πρακτικές και αφηγηματικά μοτίβα.....	26
4.2.1 Ηρωοποίηση και μαρτυροποίηση των Κουρδισσών μαχητριών.....	26
4.2.2 Κανονικοποίηση και εξιδανίκευση του θανάτου.....	28
4.2.3 Προσωποποίηση και αποπολιτικοποίηση της κουρδικής γυναικείας ένοπλης δράσης.....	30
4.2.4 Ο πόλεμος ως ‘αντρική υπόθεση’: έμφυλα στερεότυπα.....	32
4.2.5 Συναισθηματοποίηση της αφήγησης.....	34
4.2.6 Αισθητικοποίηση και έμφυλη αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών.....	36
4.3 Δυτικός λόγος και οριενταλισμός.....	38
4.3.1 Ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος ως μη ουδέτερη αφήγηση.....	38
4.3.2 Οριενταλιστικά μοτίβα στη δυτική αναπαράσταση.....	38
4.3.3 Ο φεμινισμός ως «μεταφρασμένος» δυτικός λόγος.....	40
4.3.4 Η Δύση ως κριτής της κουρδικής επανάστασης.....	42
5 Ερμηνεία ευρημάτων.....	43
5.1 Τι αποκαλύπτουν τα μοτίβα για τον δυτικό λόγο γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες.....	43
5.2 Ο δυτικός φεμινιστικός φακός και τα όρια του.....	45
5.2.1 Η γυναικεία χειραφέτηση ως κυρίαρχο ερμηνευτικό σχήμα.....	47
5.2.2 Όρια και αντιφάσεις του δυτικού φεμινιστικού λόγου.....	49
5.2.3 Τι παράγει και τι αποκρύπτει ο δυτικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες.....	50
6 Συμπεράσματα.....	53
6.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων.....	53
6.2 Ο δυτικός λόγος και τα όρια της αναπαράστασης.....	54
6.3 Συμβολή της έρευνας.....	56
Βιβλιογραφία.....	58
Παράρτημα.....	61

1 Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή στο ερευνητικό αντικείμενο

Η σύγχρονη πολεμική δημοσιογραφία δεν περιορίζεται στην καταγραφή γεγονότων αλλά λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός παραγωγής κοινωνικών νοημάτων γύρω από το φύλο, τη βία, την εξουσία και την πολιτική υποκειμενικότητα. Ιδίως στις συγκρούσεις της Μέσης Ανατολής, τα δυτικά μέσα ενημέρωσης διαμορφώνουν αφηγήσεις που δεν απεικονίζουν απλώς την πραγματικότητα, αλλά τη συγκροτούν μέσα από ερμηνευτικά σχήματα τα οποία οργανώνουν το «ποιοι είμαστε», «ποιοι είναι οι άλλοι» και «ποιοι αξίζουν σωτηρία ή τιμωρία». Σε αυτό το πλαίσιο, το φύλο λειτουργεί ως κεντρικός άξονας νοηματοδότησης, καθώς οι γυναίκες της Ανατολής παρουσιάζονται συχνά είτε ως παθητικά θύματα είτε ως εξαιρετικές εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τη δυτική αφήγηση περί προόδου και χειραφέτησης.

Η ανάδυση των Κουρδισσών μαχητριών των Μονάδων Προστασίας Γυναικών (YPJ) μετά το 2014 αποτέλεσε μια από τις πιο ισχυρές και εμβληματικές στιγμές αυτής της διαδικασίας. Οι εικόνες γυναικών που έφεραν όπλα και πολεμούσαν το Ισλαμικό Κράτος στη Συρία κυκλοφόρησαν ευρέως στον δυτικό Τύπο και παρουσιάστηκαν ως απόδειξη μιας ριζικά διαφορετικής Μέσης Ανατολής: μιας περιοχής όπου η γυναικεία χειραφέτηση φαίνεται να προκύπτει μέσα από την ένοπλη δράση. Οι μαχήτριες του YPJ πλαισιώθηκαν συχνά ως σύμβολα προόδου, αντίστασης και ηθικής ανωτερότητας απέναντι σε έναν «βαρβαρικό» και πατριαρχικό εχθρό, δημιουργώντας ένα ισχυρό συναισθηματικό και πολιτικό αφήγημα για το δυτικό κοινό.

Ωστόσο, αυτή η απεικόνιση δεν είναι ιδεολογικά ουδέτερη. Αντίθετα, όπως προκύπτει από το υλικό της παρούσας εργασίας, οι δυτικές αναπαραστάσεις των Κουρδισσών μαχητριών συχνά ενσωματώνουν οριενταλιστικά μοτίβα και έμφυλες ιεραρχίες, ακόμη και όταν εμφανίζονται ως φεμινιστικές ή προοδευτικές. Οι γυναίκες του YPJ παρουσιάζονται ως «εξαιρετικές» μορφές μέσα σε έναν υποτιθέμενα οπισθοδρομικό κοινωνικό χώρο, γεγονός που ενισχύει μια δυαδική αντίθεση ανάμεσα σε μια «φωτισμένη» Δύση και μια «καθυστερημένη» Ανατολή. Έτσι, η χειραφέτηση μετατρέπεται από συλλογικό και πολιτικό εγχείρημα σε ηθικό θέαμα που επιβεβαιώνει προϋπάρχουσες πολιτισμικές ιεραρχίες.

Από την οπτική της Κοινωνικής Πολιτικής, αυτή η διαδικασία είναι κρίσιμη, καθώς οι αναπαραστάσεις των ΜΜΕ δεν διαμορφώνουν μόνο τις αντιλήψεις για μια σύγκρουση, αλλά και το ποιοι θεωρούνται άξιοι συμπάθειας, πολιτικής στήριξης και διεθνούς προστασίας

(Chouliaraki, 2013). Όπως έχει δείξει η Chouliaraki, ο ανθρωπιστικός λόγος των μέσων τείνει να πλαισιώνει τον πόλεμο μέσα από ηθικοποιημένα αφηγήματα που απλοποιούν τις αιτίες της βίας και μετατρέπουν σύνθετες πολιτικές συγκρούσεις σε ιστορίες σωτηρίας και κακών θυτών. Σε αυτό το πλαίσιο, η απεικόνιση των Κουρδισσών μαχητριών ως «καλών» γυναικών που μάχονται «κακούς» άνδρες εγγράφεται σε ένα έμφυλο ηθικό σχήμα, το οποίο, όπως υποστηρίζει η Tickner (2001), αποκρύπτει τις βαθύτερες σχέσεις εξουσίας και τις δομικές μορφές καταπίεσης που διαμορφώνουν τον πόλεμο. Παράλληλα, η έμφαση στον ηρωισμό και την αυτοθυσία λειτουργεί αποπολιτικοποιητικά, καθώς μετατοπίζει την προσοχή από τις υλικές και κοινωνικές συνθήκες της σύγκρουσης — όπως η φτώχεια, η απώλεια και ο εκτοπισμός — προς μια αισθητικοποιημένη και αφηγηματικά εύπεπτη εικόνα της βίας (Chouliaraki, 2013).

Επιπλέον, οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις στο δυτικό δημοσιογραφικό λόγο τείνουν να αποσπών τις Κούρδισσες μαχήτριες από το συλλογικό και ιδεολογικό πλαίσιο του κουρδικού κινήματος. Η συμμετοχή τους στον ένοπλο αγώνα παρουσιάζεται κυρίως ως ατομική επιλογή ή ως αντίδραση σε έναν ακραίο εχθρό, ενώ υποβαθμίζονται οι πολιτικές, κοινωνικές και φεμινιστικές βάσεις του YPJ, καθώς και η διαθεματικότητα των ταυτοτήτων των γυναικών αυτών ως Κουρδισσών, εργαζομένων, πολιτικών υποκειμένων και μελών μιας καταπιεσμένης μειονότητας. Με αυτόν τον τρόπο, η πολυπλοκότητα της εμπειρίας τους συρρικνώνεται σε μια μονοδιάστατη εικόνα ηρωίδας ή θύματος.

Η παρούσα διπλωματική τοποθετείται σε αυτό ακριβώς το πεδίο έντασης ανάμεσα στη φαινομενικά προοδευτική αναπαράσταση και στις ιδεολογικές της λειτουργίες. Μέσα από την Κριτική Ανάλυση Λόγου και το θεωρητικό πλαίσιο της διαθεματικότητας, επιχειρεί να αναδείξει πώς ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος δεν απλώς περιγράφει τις Κούρδισσες μαχήτριες, αλλά τις συγκροτεί ως συγκεκριμένα είδη κοινωνικών υποκειμένων, με συγκεκριμένες πολιτικές και ηθικές σημασίες.

1.2 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο τα δυτικά μέσα ενημέρωσης αναπαριστούν τις Κούρδισσες μαχήτριες των Μονάδων Προστασίας Γυναικών (YPJ) κατά την περίοδο 2014–2019 και να εξετάσει σε ποιο βαθμό αυτές οι αναπαραστάσεις συγκροτούνται μέσα από έμφυλα, οριενταλιστικά και ιδεολογικά πλαίσια. Ειδικότερα, η έρευνα αποσκοπεί στο να αναδείξει πώς η φαινομενικά θετική

προβολή των μαχητριών ως συμβόλων χειραφέτησης και αντίστασης μπορεί να συνυπάρχει με διαδικασίες αποπολιτικοποίησης, απλοποίησης και αναπαραγωγής πολιτισμικών ιεραρχιών.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα καθοδηγείται από τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Πώς αναπαριστούν τα δυτικά μέσα ενημέρωσης τις Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ σε επίπεδο γλώσσας, εικόνων και αφηγηματικών πλαισίων;
- Με ποιους τρόπους οι αναπαραστάσεις αυτές ενσωματώνουν ή αναπαράγουν έμφυλα και οριενταλιστικά μοτίβα;
- Πώς οι δυτικές δημοσιογραφικές αφηγήσεις αποπολιτικοποιούν ή απλοποιούν τη συλλογική, ιδεολογική και διαθεματική ταυτότητα των γυναικών του YPJ;

1.4 Δομή της εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το ερευνητικό πλαίσιο της μελέτης, ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσεται το κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο που αφορά τις Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ, καθώς και το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας, με έμφαση στην Κριτική Ανάλυση Λόγου, τη φεμινιστική κριτική, τη διαθεματικότητα και τον οριενταλισμό. Παράλληλα, παρουσιάζεται η σχετική βιβλιογραφική επισκόπηση.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογία της έρευνας, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής του σώματος άρθρων, των μέσων ενημέρωσης που μελετώνται και της διαδικασίας ανάλυσης του λόγου. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και εξετάζονται τα ευρήματα της ανάλυσης των δημοσιογραφικών κειμένων, με έμφαση στα αναπαραστασιακά και ιδεολογικά μοτίβα που συγκροτούν τον λόγο γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο συζητούνται τα αποτελέσματα της έρευνας και διατυπώνονται τα βασικά συμπεράσματα.

Μετά την ολοκλήρωση του κύριου σώματος της εργασίας ακολουθεί η βιβλιογραφία, ενώ στο Παράρτημα παρατίθεται το σώμα των δημοσιογραφικών άρθρων που αποτέλεσε το εμπειρικό υλικό της ανάλυσης.

2 Θεωρητικό και ιστορικό πλαίσιο

2.1 Κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο

Η διεθνής προβολή των Κουρδισσών μαχητριών δεν μπορεί να γίνει κατανοητή χωρίς αναφορά στη μακρά ιστορική και πολιτική συγκρότηση του κουρδικού κινήματος και στη θέση των γυναικών εντός αυτού. Η συμμετοχή των Κουρδισσών σε ένοπλες και πολιτικές μορφές αγώνα δεν αποτελεί πρωτοφανές φαινόμενο του πολέμου στη Συρία, αλλά εντάσσεται σε μια ιστορική διαδρομή που εκτείνεται τουλάχιστον από τον 19ο αιώνα, όταν καταγράφονται ήδη περιπτώσεις γυναικείας συμμετοχής σε εξεγέρσεις και συγκρούσεις στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Dirik, 2014). Η διαχρονική καταπίεση του κουρδικού πληθυσμού στα κράτη της περιοχής, σε συνδυασμό με τις πατριαρχικές δομές στο εσωτερικό των κοινωνιών αυτών, δημιούργησε τις συνθήκες μέσα στις οποίες η γυναικεία πολιτική δράση συνδέθηκε με ευρύτερα αιτήματα αυτονομίας, αξιοπρέπειας και κοινωνικής αλλαγής.

Στη σύγχρονη φάση του κουρδικού κινήματος, η θέση των γυναικών αποκτά ιδιαίτερη ιδεολογική βαρύτητα μέσα από το έργο του Abdullah Öcalan. Στα κείμενά του, ο Öcalan συνδέει την πατριαρχία με τη γέννηση των ιεραρχικών και κρατικών μορφών εξουσίας, υποστηρίζοντας ότι η γυναικεία υποταγή αποτελεί θεμέλιο της ευρύτερης κοινωνικής κυριαρχίας (Öcalan, 2013). Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται η jineology, μια προσέγγιση που επιδιώκει να επαναπροσδιορίσει την κοινωνική γνώση, την ιστορία και την πολιτική από τη σκοπιά των γυναικών. Η jineology δεν παραμένει στο επίπεδο της θεωρίας, αλλά έχει ενσωματωθεί οργανωτικά στις δομές του κουρδικού κινήματος, επηρεάζοντας τόσο τη θεσμική του συγκρότηση όσο και τις καθημερινές πρακτικές συλλογικής ζωής, όπως δείχνουν μελέτες για τη λειτουργία των γυναικείων δομών αυτοδιοίκησης, της YPJ και των θεσμών της Rojava (Dirik, 2017· Knapp, Flach & Ayboga, 2016).

Οι Μονάδες Προστασίας Γυναικών (YPJ) συγκροτούνται σε αυτό το ιδεολογικό και πολιτικό πλαίσιο στη βόρεια Συρία, στο πλαίσιο της κουρδικής αυτοδιοίκησης της Ροζάβα. Το YPJ λειτουργεί ως αποκλειστικά γυναικεία ένοπλη οργάνωση, παράλληλη προς τις μεικτές κουρδικές δυνάμεις, και δεν περιορίζεται σε έναν στενά στρατιωτικό ρόλο.

Αντιθέτως, αποτελεί θεσμό γυναικείας αυτοοργάνωσης, πολιτικής εκπαίδευσης και συλλογικής δράσης, ενσωματώνοντας στην πράξη τις αρχές της jineology και της έμφυλης ισότητας (Dirik, 2015). Στο πλαίσιο της Ροζάβα, η γυναικεία συμμετοχή δεν αντιμετωπίζεται ως επικουρική, αλλά ως δομικό στοιχείο της κοινωνικής και πολιτικής συγκρότησης.

Το 2014 συνιστά σημείο καμπής για τη διεθνή ορατότητα του YPJ, κυρίως λόγω της πολιορκίας του Κομπάνι από το Ισλαμικό Κράτος. Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου, οι Κούρδισσες μαχήτριες μετατρέπονται από σχετικά περιφερειακούς πολιτικούς δρώντες σε κεντρικά σύμβολα στον δυτικό δημόσιο λόγο, μέσα από μια εκρηκτική αύξηση των σχετικών δημοσιευμάτων (Gunaydin, 2023). Η εικόνα γυναικών που μάχονται έναν ακραίο ισλαμιστικό εχθρό προσέφερε στα δυτικά μέσα ένα ισχυρό αφηγηματικό σχήμα, στο οποίο η ένοπλη αντίσταση συνδέθηκε με τη γυναικεία χειραφέτηση και την ηθική ανωτερότητα.

Η υπερορατότητα αυτή δεν ήταν απλώς προϊόν δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος, αλλά συνδέθηκε με τις ευρύτερες γεωπολιτικές εξελίξεις και τη διεθνή συζήτηση γύρω από την παρέμβαση στη Συρία. Όπως δείχνει η Gunaydin, η ένταση της κάλυψης του YPJ συμπίπτει με την ενίσχυση της πολιτικής πίεσης για στήριξη των κουρδικών δυνάμεων, γεγονός που υποδηλώνει μια αλληλεπίδραση ανάμεσα στην αναπαράσταση και στη διεθνή πολιτική (Gunaydin, 2023). Στο πλαίσιο αυτό, οι Κούρδισσες μαχήτριες άρχισαν να λειτουργούν όχι μόνο ως στρατιωτικοί δρώντες, αλλά και ως συμβολικές φιγούρες που ενσάρκωναν αφηγήσεις προόδου, αντίστασης και πολιτισμικής σύγκρουσης.

Η κατασκευή αυτή συνοδεύτηκε από μια τάση εξιδανίκευσης και αισθητικοποίησης της ένοπλης δράσης, με έμφαση στον ηρωισμό, την εμφάνιση και τη συναισθηματική διάσταση της συμμετοχής των γυναικών, συχνά εις βάρος της κατανόησης των πολιτικών και ιδεολογικών βάσεων του κουρδικού κινήματος. Έτσι, το YPJ τοποθετήθηκε στον δυτικό λόγο ως ένα ιδιότυπο σύμβολο «καλής» βίας και «καλής» χειραφέτησης, μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον όπου η ηθική, η πολιτική και η επικοινωνία αλληλοδιαπλέκονται.

Το κοινωνικό και ιστορικό αυτό πλαίσιο αποτελεί το αναγκαίο υπόβαθρο για την ανάλυση της δυτικής δημοσιογραφικής αναπαράστασης των Κουρδισσών μαχητριών. Το YPJ δεν αντιμετωπίζεται εδώ απλώς ως ένοπλη οργάνωση, αλλά ως κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο που διαμορφώνεται στο σταυροδρόμι εθνοτικής καταπίεσης, φεμινιστικής ιδεολογίας και διεθνούς πολέμου, και ακριβώς αυτή η πολυπλοκότητα είναι που τίθεται υπό εξέταση στην παρούσα εργασία.

2.2 Θεωρητικό πλαίσιο

Η παρούσα έρευνα βασίζεται στην παραδοχή ότι τα μέσα ενημέρωσης δεν λειτουργούν ως ουδέτεροι δίαυλοι μετάδοσης πληροφοριών, αλλά ως κεντρικοί μηχανισμοί παραγωγής κοινωνικών νοημάτων και ιδεολογίας (Van Dijk, 2008). Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζονται κοινωνικοί δρώντες, συγκρούσεις και πολιτικά υποκείμενα διαμορφώνει ερμηνευτικά πλαίσια μέσα από τα οποία το κοινό κατανοεί ποιοι θεωρούνται νόμιμοι, ποιοι επικίνδυνοι και ποιοι αξίζουν συμπάθεια ή πολιτική στήριξη. Ιδίως σε συνθήκες πολέμου, ο δημοσιογραφικός λόγος αποκτά ιδιαίτερη πολιτική βαρύτητα, καθώς συμβάλλει στη νομιμοποίηση ή την απονομιμοποίηση συγκεκριμένων μορφών βίας και παρέμβασης.

Κεντρικό εργαλείο της παρούσας μελέτης αποτελεί η Κριτική Ανάλυση Λόγου του Teun A. van Dijk. Σύμφωνα με τον Van Dijk, ο λόγος συγκροτείται σε πολλαπλά επίπεδα – από τις γλωσσικές επιλογές και τις αφηγηματικές δομές έως τα ευρύτερα κοινωνικά και ιδεολογικά πλαίσια – τα οποία από κοινού διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές ομάδες κατασκευάζονται ως «Εμείς» και «Άλλοι». Στα ειδησεογραφικά κείμενα, αυτές οι διακρίσεις μεταφράζονται σε τρόπους ονοματοδότησης, περιγραφής και αξιολόγησης των δρώντων, οι οποίοι ενσωματώνουν πολιτισμικές ιεραρχήσεις και πολιτικές προϋποθέσεις.

Η έννοια του οριενταλισμού, όπως διατυπώθηκε από τον Edward Said (2003), προσφέρει ένα κρίσιμο πλαίσιο για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η Δύση κατασκευάζει τη Μέση Ανατολή ως έναν πολιτισμικά «Άλλο» χώρο. Στον οριενταλιστικό λόγο, η Ανατολή εμφανίζεται ως εξωτική, πατριαρχική και βίαιη, σε αντιδιαστολή με μια Δύση που αυτοπαρουσιάζεται ως ορθολογική, προοδευτική και χειραφετημένη. Αυτή η διάκριση διαπερνά και τις αναπαραστάσεις του φύλου, καθώς οι γυναίκες της Ανατολής συχνά παρουσιάζονται ως θύματα μιας εγγενώς καταπιεστικής κουλτούρας.

Η φεμινιστική κριτική στον δυτικό λόγο, όπως αναπτύσσεται από συγγραφείς όπως η Chandra Mohanty (1988), δείχνει ότι ακόμη και φαινομενικά θετικές ή προοδευτικές αναπαραστάσεις μπορούν να λειτουργήσουν ομογενοποιητικά και αποπολιτικοποιητικά. Ο δυτικός φεμινιστικός λόγος τείνει να κατασκευάζει τις γυναίκες του Παγκόσμιου Νότου ως μια ενιαία κατηγορία καταπιεσμένων υποκειμένων, παραβλέποντας τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές διαφορές που διαμορφώνουν τις εμπειρίες τους. Στην περίπτωση των Κουρδισσών μαχητριών, αυτή η λογική μπορεί να οδηγήσει σε αναπαραστάσεις που

εστιάζουν αποκλειστικά στο φύλο τους και στην εικόνα της «χειραφετημένης γυναίκας», αποσιωπώντας τις εθνοτικές, πολιτικές και ιδεολογικές διαστάσεις της δράσης τους.

Η έννοια της διαθεματικότητας είναι καθοριστική για την παρούσα ανάλυση, καθώς επιτρέπει την κατανόηση των Κουρδισσών μαχητριών ως υποκειμένων που συγκροτούνται μέσα από τη διασταύρωση πολλαπλών αξόνων εξουσίας και ταυτότητας: φύλο, εθνότητα, πολιτική στράτευση, τάξη και γεωπολιτικό πλαίσιο. Οι δυτικές δημοσιογραφικές αναπαραστάσεις, ωστόσο, τείνουν να απομονώνουν μία μόνο διάσταση – συνήθως το φύλο – και να την μετατρέπουν σε κυρίαρχο ερμηνευτικό φίλτρο (Mohanty, 1988). Με αυτόν τον τρόπο, η πολυπλοκότητα της εμπειρίας των γυναικών του YPJ απλοποιείται και μετατρέπεται σε ένα εύκολα αναγνώσιμο σύμβολο.

Συνδυάζοντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου του Van Dijk με τον οριενταλισμό του Said, τη φεμινιστική κριτική της Mohanty και τη διαθεματική προσέγγιση, το παρόν θεωρητικό πλαίσιο επιτρέπει να αναλυθεί ο δυτικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες ως ιδεολογική κατασκευή. Οι αναπαραστάσεις τους στα μέσα ενημέρωσης δεν αντιμετωπίζονται εδώ ως ουδέτερες περιγραφές, αλλά ως προϊόντα συγκεκριμένων γλωσσικών, πολιτισμικών και πολιτικών μηχανισμών, οι οποίοι διαμορφώνουν το πώς η γυναικεία ένοπλη δράση γίνεται κατανοητή, αξιολογείται και νομιμοποιείται στον δυτικό δημόσιο χώρο.

2.3 Βιβλιογραφική επισκόπηση

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση της παρούσας διπλωματικής. Γίνεται επίσης σύντομη παρουσίαση της προηγούμενης έρευνας σχετικά με τον τρόπο που απεικονίζονται οι Κούρδισσες μαχήτριες στα δυτικά μέσα ενημέρωσης. Έως τα μέσα της δεκαετίας του 2010 ελάχιστα είχαν γραφτεί για το θέμα, καθώς οι περισσότερες μελέτες που αφορούσαν το Κουρδικό ζήτημα αναφέρονταν είτε στο PKK και τον Öcalan, είτε στη συμμετοχή των Κούρδων σε διάφορες περιφερειακές συγκρούσεις, με μικρή αναφορά στη γυναικεία διάσταση του θέματος, παρά τη δυναμική τους παρουσία από πολύ νωρίς.

Εξετάζοντας το ζήτημα της απεικόνισης των Κουρδισσών μαχητριών του YPJ στα δυτικά μίντια, είναι σημαντικό να εξετάσουμε τη βιβλιογραφία που έχει παραχθεί η οποία δεν είναι αμελητέα. Με το θέμα έχουν ασχοληθεί τόσο επιστήμονες των διεθνών σχέσεων, όσο και κοινωνιολόγοι και πολιτικοί επιστήμονες, ο καθένας εξετάζοντας το ζήτημα από άλλη σκοπιά. Έχουν γίνει αρκετές μελέτες οι οποίες χρησιμοποιούν την πλαισίωση (framing) για

να προσεγγίσουν την προβολή των γυναικών μαχητριών (Sjoberg και Gentry 2007; 2015, Sjoberg 2017, Nacos 2007) , αλλά και συγκεκριμένα των Κουρδισσών μαχητριών στη Συρία. Ιδιαίτερα η Sjöberg (2007) εισάγει την έννοια της *militarized femininity*, δείχνοντας ότι οι γυναίκες που συμμετέχουν σε ένοπλες συγκρούσεις παρουσιάζονται από τα μέσα ενημέρωσης ως αποδεκτές μόνο όταν εντάσσονται σε ηθικοποιημένα και αισθητικοποιημένα αφηγήματα, τα οποία συχνά αποπολιτικοποιούν τη δράση τους και την αποσπών από το συλλογικό και ιδεολογικό της πλαίσιο.

Πολλές αναλύσεις που επιχειρούν να καταδείξουν την ιδεολογία και την πολιτική υπόσταση των γυναικών μαχητριών του Κουρδιστάν, χρησιμοποιούν το “jineology”, δηλαδή την ιδεολογία τους ως αναλυτικό εργαλείο. Θεωρητικά, η jineology , είναι εκείνη η ιδεολογία που αναπτύσσεται εντός των ελεύθερων περιοχών όπου δρα ο YPJ και συγκεκριμένα στα αποκλειστικά γυναικεία τμήματα του κουρδικού στρατού. Ο σκοπός αυτής της ιδεολογίας είναι η κατάλυση της ιεραρχικής κοινωνίας και η απελευθέρωση των καταπιεσμένων λόγω φυλής ή φύλου (Öcalan, 2013). Η ιδεολογία αυτή φαίνεται πως είναι επιδραστική επίσης και στις υπόλοιπες κουρδικές περιοχές και στα μεικτά τμήματα του κουρδικού στρατού (ibid).

Παρότι η jineoloji του Öcalan είναι χρήσιμο να αναφερθεί, δεν αποτελεί ιδεολογία την οποία ενστερνίζονται τα δυτικά μίντια. Επομένως, σε μια μελέτη ανάλυσης λόγου είναι πιο γόνιμο να αξιοποιηθούν θεωρητικά σχήματα που ερμηνεύουν τη δυτική ματιά στην απεικόνιση της Ανατολής. Αντιθέτως, η jineoloji συνιστά ένα κατάλληλο πρίσμα για την ιστορική εξέταση του πολιτικού λόγου που έχουν παραγάγει οι Κούρδοι σε σχέση με τα ζητήματα φύλου.

Το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι ο οριενταλισμός του Edward Said με σκοπό την περιγραφή των δυτικών στερεοτύπων για την Ανατολή ως αποτέλεσμα του δυτικού ιμπεριαλισμού του 18ου-19ου αιώνα. Παρά την πλούσια παραγωγή πολιτικού λόγου και έργου από τους Κούρδους, οι τελευταίοι παραμένουν συνήθως ειδωμένοι και ειδωμένες υπό το πρίσμα του Οριενταλισμού. Ο Οριενταλισμός είναι μία έννοια η οποία γεννήθηκε από το κείμενο του Said (1978). Η βασική ιδέα είναι πως ο δυτικός κόσμος (δηλαδή οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ευρώπη αλλά και η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία) αντιμετωπίζει την Ανατολή ως κάτι εξωτικό, κάτι βάρβαρο, μυστηριακό και οπισθοδρομικό, δηλαδή αξίες αντίθετες από αυτές που η Δύση αποδίδει στον εαυτό της.

Επαγωγικά, αυτή η ιδέα, σε συνδυασμό με τη διάχυτη ισλαμοφοβία του 20ού και κυρίως του 21ου αιώνα, συγκροτεί έναν λόγο που σκιαγραφεί τις κοινωνίες της Μέσης Ανατολής ως χώρους που κυριαρχούνται από «κακούς» μουσουλμάνους άνδρες, οι οποίοι καταπιέζουν «καλές», αλλά παθητικές και ανήμπορες γυναίκες. Στο πλαίσιο αυτό, ο δυτικός πολιτικός και

μιντιακός λόγος τείνει να νομιμοποιεί παρεμβάσεις στο όνομα της «διάσωσης» αυτών των γυναικών, μια λογική που συνοψίζεται κριτικά από τη Spivak στο γνωστό σχήμα «white men saving brown women from brown men» (Spivak 1988: 297). Το παράδοξο στην περίπτωση του YPJ είναι ότι οι γυναίκες που το συγκροτούν δεν ανταποκρίνονται στο κυρίαρχο δυτικό πρότυπο της παθητικής και άφωνης γυναίκας, γεγονός που δημιουργεί εντάσεις και ασάφειες στις κυρίαρχες μιντιακές αναπαραστάσεις τους.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα προσέγγιση γύρω από αυτό το θέμα αναπτύσσεται στο άρθρο της Gunaydin (2023) με τίτλο “Saving the YPJ, saved by the YPJ: ambivalent agency and the legitimation of intervention in Syria”. Στο άρθρο αυτό, η συγγραφέας στέκεται στο ρόλο των γυναικών του YPJ ως δράστη και παρατηρεί μία σημαντική αλλαγή. Ενώ το συνηθισμένο οριενταλιστικό αφήγημα αναφέρεται στις γυναίκες της Μέσης Ανατολής (και της Ανατολής γενικά), ως παθητικές, οι γυναίκες μαχήτριες του YPJ είναι σίγουρα ενεργοί δρώντες. Το πρόβλημα είναι ότι αυτή η απεικόνιση συχνά καταλήγει να είναι μονοθεματική και μονοδιάστατη. Η αντικαπιταλιστική, φεμινιστική και άλλη πτυχή της δράσης των γυναικών αυτών αποσιωπείται. Η αναπαράσταση τους φέρνει στο επίκεντρο όπως και παλαιότερες μόνο την πολιτική ή στρατιωτική τους δράση (badass fighters), μία δράση που φαίνεται να είναι εκ προοιμίου θετική εφόσον πολεμούν ενάντια στους κακούς (ISIS). Ακόμη πιο ενδιαφέρον είναι πως η εικόνα των γυναικών αυτών χρησιμοποιείται ως “δεσποσύνες σε κίνδυνο” (αγγλ. *dames in distress*), παρά τη δράση τους. Η Gunaydin υποστηρίζει πως αυτή η αναπαράσταση είναι ένας από τους λόγους που νομιμοποιήθηκε η επέμβαση της Δύσης στη Συρία.

Η παρούσα εργασία αναγνωρίζει πως στη συγκεκριμένη περίπτωση οι Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ δεν ταυτίζονται με το πρότυπο της τυπικής μουσουλμάνας, που είναι στην ουσία, ένα εξωτικό θύμα στα χέρια κακοποιητικών και βάρβαρων ανδρών, η μαχήτρια του συριακού Κουρδιστάν δεν είναι η τυπική γυναίκα με την μαντίλα, η οποία δεν έχει φωνή και όνομα (Afshar 2008; Ahmed 2005; Yeğenoğlu 1998). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η πλαισίωση που συμβαίνει παρουσιάζει αυτές τις γυναίκες ως πράκτορες του “καλού”, αναστρέφοντας το υπάρχον δυτικό αφήγημα για τις γυναίκες της Μέσης Ανατολής. Η πλαισίωση αυτή συμβαίνει κυρίως από τα δυτικά MME αλλά όχι μόνο.

Εφόσον τα μέσα που θα εξετάσουμε θεωρούνται κατά γενική ομολογία έγκυρα (σε αντίθεση με άλλες μελέτες του ίδιο θέματος που έχουν ασχοληθεί με τα *tabloids* (αγγλ.), υπάρχει μία ακόμη οπτική του θέματος που αξίζει να αναφερθεί. Σε μία πρώτη ανάγνωση μπορεί κανείς να εντοπίσει τα στερεότυπα αυτά στην απεικόνιση στο δημόσιο λόγο και στα *tabloids*. Οι γυναίκες του YPJ, πλαισιώνονται ως όμορφες μαχήτριες που πολεμούν κακούς

άντρες. Ωστόσο είναι ενδιαφέρον πως ο ακαδημαϊκός λόγος και η έγκυρη δημοσιογραφία ακολουθούν επίσης παρόμοια πρότυπα.

Ασχολούνται με το θέμα υπερτονίζοντας την πολιτική και στρατιωτική δράση των γυναικών αυτών και ξεχνώντας τις άλλες διαστάσεις τους. Ακόμη πιο ενδεικτικό είναι πως η πληθώρα των δυτικών ακαδημαϊκών κειμένων που γράφονται κατά τέτοιο τρόπο έχουν ως συγγραφείς γυναίκες που ανήκουν συνήθως στην μεσαία τάξη και είναι φεμινίστριες. Σε αυτά τα πονήματα οι Κούρδισσες αποτυπώνονται ως πρωτόγονες, δέσμιες των “φυλετικών” τους υποχρεώσεων, δηλαδή δρώντες που δεν έχουν πολλές άλλες πλευρές από το να είναι μαχήτριες και πολιτικές ακτιβίστριες (Galip, 2021).

Επίσης, σύμφωνα με την προσέγγιση της Chandra Monhaty (1986) οι προσεγγίσεις του κυρίαρχου δυτικού φεμινισμού αγνοεί την διαθεματικότητα η οποία υπογραμμίζει τις πολύπλοκες και αλληλένδετες μορφές καταπίεσης. (Lutz, Herrera Vivar και Supik, 2011) Επικρίνει τον δυτικό φεμινισμό για τη γενίκευση και την ομογενοποίηση των εμπειριών των γυναικών παγκοσμίως. Τονίζει ότι οι δυτικές φεμινιστικές αφηγήσεις συχνά παρουσιάζουν τις γυναίκες του Τρίτου Κόσμου ως θύματα, στερώντας τους την υποκειμενικότητα και αγνοώντας τις διαφορετικές εμπειρίες και αγώνες τους.

Πολλά μέσα ενημέρωσης δείχνουν μέσα από το περιεχόμενό τους ότι είναι στο “πλευρό” των Κουρδισσών μαχητριών, παρουσιάζοντας τες ως “ηρωίδες” που πολεμούν τον ISIS. Τέτοια παραδείγματα είναι το άρθρο "Meet the Badass women fighting the Islamic state" του αμερικανικού ειδησεογραφικού εντύπου Foreign Policy και "Poster girl killed fighting ISIS: Όμορφη μαχήτρια που ονομάστηκε Angelina Jolie του Κουρδιστάν πεθαίνει ενώ πολεμούσε το ISIS στη Συρία" της βρετανικής ταμπλόιντ εφημερίδας The Sun. Αυτή η αναπαράσταση επισημαίνει ότι η συμμετοχή των γυναικών στον κουρδικό ένοπλο αγώνα ξεκίνησε ως απάντηση στις πράξεις του ΙΚ, το οποίο πρόκειται για λανθασμένη πληροφορία.

Υπάρχουν καταγραφές για Κούρδισσες μαχήτριες που συμμετείχαν σε πολεμικές συρράξεις ήδη από τον 19ο αιώνα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία (Dirik, 2014). Αυτό, ωστόσο, εγείρει ερωτήματα σχετικά με τα συμφέροντα και την τάση να κατηγοριοποιούνται οι άνθρωποι σε "εμείς" και "οι άλλοι", με τους Κούρδους να θεωρούνται συχνά σύμμαχοι της Δύσης και το ΙΚ να εμφανίζεται ως εχθρός. Τα παραπάνω παραδείγματα αναδεικνύουν πώς τα κυρίαρχα δυτικά μέσα ενημέρωσης αντικειμενικοποιούν τις Κούρδισσες μαχήτριες, δίνοντας υπερβολική έμφαση στην εξωτερική τους εμφάνιση και παραβλέποντας τα κίνητρα, τις ιδεολογίες και τους πολιτικούς τους στόχους.

Σύμφωνα με τους Toivan και Baser (2016), οι οποίοι συγκρίνουν την απεικόνιση του YPJ στα βρετανικά και γαλλικά μέσα ενημέρωσης κατά την περίοδο 2014–2015, τα μέσα τείνουν

να πλαισιώνουν τις Κούρδισσες μαχήτριες μέσα από τέσσερα βασικά σχήματα: τον αγώνα για ισότητα και απελευθέρωση, τα συναισθηματικά κίνητρα, την εμφάνιση και την εξαιρετικότητα (σ. 301). Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι η μιντιακή προβολή του YPJ δεν εστιάζει πρωτίστως στο συλλογικό και πολιτικό πλαίσιο της δράσης του, αλλά σε αφηγηματικά και αισθητικά χαρακτηριστικά που καθιστούν τις μαχήτριες «αναγνώσιμες» για ένα δυτικό κοινό. Σε παρόμοια κατεύθυνση, η Tank (2017) επισημαίνει ότι οι αφηγήσεις των μέσων ενημέρωσης για το YPJ βασίζονται σε προκατασκευασμένες αντιλήψεις περί θηλυκότητας, με έμφαση στην αδυναμία και τη θυματοποίηση, γεγονός που περιορίζει την πολιτική κατανόηση της γυναικείας ένοπλης δράσης (σ. 406).

Μάλιστα, ο Κούρδος μελετητής και ακτιβιστής Dilan Dirik (2014 2015:b) υποστηρίζει το εξής: “Χαρακτηριστικό της μυωπίας των δυτικών μέσων ενημέρωσης είναι ότι, αντί να εξετάσουν τις συνέπειες της ανάληψης των όπλων από τις γυναίκες σε μια ουσιαστικά πατριαρχική κοινωνία -ιδιαίτερα ενάντια σε μια ομάδα που βιάζει και πουλάει τις γυναίκες ως σκλάβες του σεξ- ακόμη και τα περιοδικά μόδας οικειοποιούνται τον αγώνα των Κούρδων γυναικών για τους δικούς τους εντυπωσιασμούς.” (2014, παράγραφος 4)

Παράλληλα, υπάρχουν επικρίσεις προς τις κουρδικές δυνάμεις για την πιθανή εκμετάλλευση των γυναικών μαχητριών ως εργαλείο δημοσίων σχέσεων, προκειμένου να επηρεάσουν τη δυτική κοινή γνώμη και να εμφανιστούν θετικές στα μάτια της. Αυτή η άποψη, ωστόσο, αφαιρεί την εξουσία από τις ίδιες τις γυναίκες μαχήτριες. Πολλά άρθρα δείχνουν πώς τα δυτικά μέσα ενημέρωσης άρχισαν να εξιδανικεύουν τις Κούρδισσες μαχήτριες στον αγώνα τους κατά του ΙΚ, του κοινού εχθρού, ενώ πριν από την εμφάνιση της κρίσης του ΙΚ, κάποιες από αυτές τις κουρδικές δυνάμεις (όπως το PKK) είχαν χαρακτηριστεί τρομοκρατικές οργανώσεις. Όπως επισημαίνει η Dilar Dirik (2014), αυτές οι παραπλανητικές εικόνες παραβλέπουν την πραγματικότητα του αγώνα των γυναικών ανταρτών και τις ιδεολογίες τους, ενώ παράλληλα οι γυναίκες μετατρέπονται σε αντικείμενα και όχι σε υποκείμενα του αγώνα.

Επιπλέον, σχετικά με τις γυναίκες και τις πράξεις πολιτικής βίας η Megan MacKenzie (2009) επισημαίνει ότι ακόμα και στις μελέτες που εξετάζουν τις γυναίκες μαχήτριες, οι ερευνητές συχνά υποθέτουν ότι οι γυναίκες δεν εμπλέκονται σε βίαιες ενέργειες. Αντίθετα, περιγράφονται κυρίως ως υποστηρικτικές φιγούρες, ακόλουθες ή εξαρτώμενες από τους άνδρες μαχητές, ενώ οι άνδρες θεωρούνται κατεξοχήν στρατιώτες ή μαχητές (MacKenzie, 2009:241-261). Οι γυναίκες που συμμετέχουν σε συγκρούσεις τείνουν να παρουσιάζονται περισσότερο ως θύματα παρά ως ενεργές μαχήτριες (Utas, 2005). Παράλληλα, η Coulter (2008) υποστηρίζει ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα κυριαρχούσε η αφήγηση που εστίαζε

στη θυματοποίηση των γυναικών κατά τη συμμετοχή τους στον πόλεμο (Coulter, 2008:55). Συμπληρώνοντας αυτήν την άποψη, η Anne Tickner επισημαίνει ότι οι έμφυλες προκαταλήψεις είναι ιδιαίτερα έντονες στον χώρο της διεθνούς πολιτικής (Tickner, 1992:9). Αυτό γίνεται εμφανές σε συγκρούσεις όπως οι πόλεμοι στη Μέση Ανατολή, και συγκεκριμένα μέσα από την απεικόνιση της αντιπαράθεσης μεταξύ του Ισλαμικού Κράτους (ΙΚ) και των Κούρδων γυναικών μαχητριών στα δυτικά μέσα ενημέρωσης.

Είναι γεγονός ότι τα δυτικά μέσα ενημέρωσης επιδεικνύουν έντονο ενδιαφέρον για τις γυναίκες που συμμετέχουν σε στρατιωτικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις, ιδιαίτερα στη Μέση Ανατολή (Dirik, 2014- Mustafah Raber, 2014- Del Re 2015). Παρ' όλα αυτά, υπάρχει εμφανής διαφοροποίηση στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται αυτές οι γυναίκες. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες που εντάσσονται στο Ισλαμικό Κράτος (ΙΚ) περιγράφονται ως αφελείς, θύματα πλύσης εγκεφάλου και χειραγώγησης από άνδρες, ενώ οι Κούρδισσες μαχήτριες προβάλλονται ως γενναίες και όμορφες ηρωίδες. Η Brigitte L. Nacos (2005), μελετήτρια της τρομοκρατίας, υποστηρίζει ότι η κοινωνία συχνά ερμηνεύει τη δράση των γυναικών σε ρόλους που θεωρούνται παραδοσιακά ανδρικοί μέσω στερεοτύπων που βασίζονται στο φύλο. Αυτή η ανάλυση δημιουργεί το ερώτημα πώς τα δυτικά μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούν αυτά τα στερεότυπα στις ειδησεογραφικές καλύψεις για τις Κούρδισσες μαχήτριες ή για τις γυναίκες μαχητές γενικότερα.

Στο πλαίσιο αυτό, η Nacos ανέπτυξε ένα θεωρητικό μοντέλο που εξετάζει τα στερεότυπα και τους τρόπους πλαισίωσης των γυναικών τρομοκρατών στα μέσα ενημέρωσης. Τα βασικά σημεία του περιλαμβάνουν: την έμφαση στην εξωτερική εμφάνιση, τη σύνδεση με την οικογένεια, την παρουσίαση των γυναικών τρομοκρατών ως δρώντων για χάρη της αγάπης, την απεικόνιση της δράσης τους ως μέσο γυναικείας απελευθέρωσης, την αντίληψη ότι είναι «εξίσου σκληρές» ή «πιο σκληρές από τους άνδρες» και, τέλος, την προβολή τους ως «αφελείς» και αποκομμένες από την πραγματικότητα.

Η παρούσα εργασία, πέρα από την ανάλυση λόγου, επικεντρώνεται και στη διερεύνηση των πολλαπλών ταυτοτήτων των μαχητριών του YPJ. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη η βιβλιογραφία που προσεγγίζει το κουρδικό γυναικείο κίνημα μέσα από τη διαθεματικότητα. Οι Erel και Acik (2020) δείχνουν ότι η πολιτική δράση των Κουρδισσών γυναικών δεν μπορεί να κατανοηθεί μονοδιάστατα, καθώς συγκροτείται μέσα από την τομή πολλαπλών σχέσεων εξουσίας, όπως η τάξη, η εθνικότητα, η έμφυλη καταπίεση, η σεξουαλικότητα και η σχέση με το περιβάλλον. Μέσα από αυτή την οπτική, το κουρδικό γυναικείο κίνημα συνδυάζει τη θεσμική πολιτική συμμετοχή με τον ακτιβισμό της βάσης,

αμφισβητώντας ταυτόχρονα αποικιακές και δυτικοκεντρικές αντιλήψεις για τα δικαιώματα των γυναικών.

Η τελευταία φράση ανοίγει έναν ενδιαφέροντα διάλογο για τη φεμινιστική διάσταση του YPJ. Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι στη δράση του YPJ, καθώς και στις πρακτικές των οργανώσεων των Κούρδων στη Συρία, διαμορφώνεται ένα εναλλακτικό μοντέλο φεμινισμού που διαφέρει από τις παραδοσιακές δυτικές αντιλήψεις.

3 Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα δεν αποσκοπεί στην αντιπαραβολή του λόγου των δυτικών μέσω ενημέρωσης για τις Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ με τον λόγο των ίδιων των μαχητριών ή με τα πολιτικά και ιδεολογικά κείμενα του YPJ, παρότι τέτοιες πηγές είναι διαθέσιμες. Αντιθέτως, εστιάζει αποκλειστικά στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η διαθεματικότητα που χαρακτηρίζει την κοινωνική και πολιτική θέση των μαχητριών του YPJ αναπαρίσταται ή αποκρύπτεται στον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο της περιόδου που εξετάζεται. Στο πλαίσιο αυτό, η ανάλυση αποσκοπεί στον εντοπισμό των ιδεολογικών και ερμηνευτικών μηχανισμών μέσα από τους οποίους τα μέσα ενημέρωσης συγκροτούν συγκεκριμένες αναπαραστάσεις των Κουρδισσών μαχητριών. Κεντρικό εργαλείο της ανάλυσης αποτελεί η Κριτική Ανάλυση Λόγου, η οποία επιτρέπει την αποκρυπτογράφηση των κειμένων υπό το θεωρητικό πρίσμα που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

3.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Η εργασία χρησιμοποιεί διάφορες τεχνικές της ανάλυσης λόγου με σκοπό να κωδικοποιήσει και να αποκωδικοποιήσει το υλικό που συγκέντρωσε από τα MME που επιλέχθηκαν. Τα συγκεκριμένα MME επιλέχθηκαν με γνώμονα τη φήμη τους. Το CNN, το BBC, οι NY Times, the Guardian και Independent είναι κατά γενική ομολογία και έχουν υψηλή θέση στις περισσότερες κατατάξεις. Τα άρθρα που συλλέχθηκαν έχουν ως αφετηρία το 2014 γιατί τότε παρατηρείται μία στροφή των και της δυτικής γνώμης για τα θέματα των Κουρδισσών. Όπως επισημαίνει η Gunaydin (2023), ο αριθμός των άρθρων που αναφέρονται στο YPJ και στις Κούρδισσες μαχήτριες αυξάνεται απότομα το 2014, κυρίως σε συνάρτηση με την πολιορκία του Κομπάνι. Η ενίσχυση αυτής της μιντιακής ορατότητας συνοδεύτηκε από την ανάδυση ενός ευρύτερου δημόσιου και πολιτικού ενδιαφέροντος για τον ρόλο των Κούρδων της Συρίας στη σύγκρουση με το ISIS, όπως δείχνουν και σχετικές αναλύσεις των Gee (2014), Gunter (2014) και Gunaydin (2023). Στο πλαίσιο αυτό, η βιβλιογραφία

αναδεικνύει την τάση των δυτικών μέσων να εντάσσουν τις Κούρδισσες μαχήτριες σε αφηγήματα «διάσωσης» και ηθικής αντιπαράθεσης, τα οποία εδράζονται σε παλαιότερα οριενταλιστικά σχήματα, όπου οι γυναίκες παρουσιάζονται ως θύματα που πρέπει να προστατευθούν από έναν βίαιο και ομοιογενή Άλλο (Galip 2021: 515).

Παρότι η παρούσα εργασία δεν εξετάζει άμεσα τη σχέση μεταξύ μιντιακής προβολής και στρατιωτικών ή διπλωματικών αποφάσεων, ορισμένες μελέτες υποστηρίζουν ότι η αυξημένη δημοσιότητα του YPJ μετά το 2014 συνέβαλε στη διαμόρφωση ενός πλαισίου εντός του οποίου η διεθνής υποστήριξη προς τις κουρδικές δυνάμεις έγινε περισσότερο πολιτικά νοηματοδοτημένη και αποδεκτή (Gunaydin, 2023). Όπως παρατηρεί η ίδια, η απότομη αύξηση των ειδησεογραφικών αναφορών για το YPJ το 2014 συνέπεσε με τις κρίσιμες εξελίξεις στο Sinjar και το Κομπάνι και με τη διαμόρφωση της στρατηγικής των ΗΠΑ στη Συρία, γεγονός που αναδεικνύει τον ρόλο της μιντιακής ορατότητας στη συγκρότηση του δυτικού λόγου για τους Κούρδους της Συρίας (Gunaydin 2023: 367).

Στο θέμα το οποίο εξετάζει αυτή η εργασία θα μπορούσε σχηματικά να υφίσταται το εξής μοτίβο. Τα δυτικά MME, τα οποία είναι ιδεολογικοί φορείς έχουν ήδη διαμορφώσει μία άποψη, με την οποία πλαισιώνουν τη δράση των μαχητριών του YPJ. Στη συνέχεια, η διανομή του έντυπου και του ψηφιακού τύπου, μετατρέπουν την είδηση σε “ιδεολογικό όχημα”, διαβάζοντας δηλαδή την είδηση, ο δέκτης γίνεται κοινωνός των ηθικών κανόνων και των αξιών του πομπού του.

Η παρούσα εργασία υιοθετεί την προσέγγιση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Critical Discourse Analysis - CDA), όπως διαμορφώνεται κυρίως από τον Teun A. van Dijk (1998, 2001), με στόχο την εξέταση του τρόπου με τον οποίο τα δυτικά μέσα ενημέρωσης αναπαριστούν τις Κούρδισσες μαχήτριες του Κομπάνι. Η ανάλυση λόγου αντιμετωπίζεται όχι απλώς ως εξέταση κειμένων, αλλά ως μια διερεύνηση της σχέσης μεταξύ λόγου, εξουσίας και ιδεολογίας μέσα σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτικά συμφραζόμενα (Van Dijk, 2008).

Συγκεκριμένα, ο Van Dijk (1998) υπογραμμίζει ότι η ανάλυση του λόγου δεν μπορεί να είναι ουδέτερη, καθώς η γλώσσα ενσωματώνει ιδεολογικές επιλογές. Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά, «το αν κάποιος αποκαλείται τρομοκράτης, μαχητής της ελευθερίας ή επαναστάτης αποτελεί γλωσσική επιλογή που αντανακλά ιδεολογικές τοποθετήσεις» (Van Dijk 1998). Με βάση αυτή την προσέγγιση, τόσο οι συγγραφείς όσο και τα μέσα ενημέρωσης λειτουργούν ως φορείς ιδεολογίας και όχι ως ουδέτεροι αναμεταδότες γεγονότων.

Η μεθοδολογία αυτή επιτρέπει την κριτική ανάγνωση των λόγων που διαμορφώνουν τη δημόσια αντίληψη για τις Κούρδισσες μαχήτριες, αναδεικνύοντας τις πολιτικές του λόγου μέσα σε πολυεπίπεδα πλαίσια εξουσίας και αναπαράστασης. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις σημασιολογικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται, όπως η θετική παρουσίαση της Δύσης (για τον εαυτό της) και η αρνητική παρουσίαση του "Άλλου" (Van Dijk, 1998), καθώς και στη χρήση σχημάτων που ενισχύουν ή αμφισβητούν κυρίαρχες αφηγήσεις περί φύλου, εθνικότητας και πολιτισμικής υπεροχής.

Πολύ συχνά (Van Dijk 2001: 44) φαίνεται πως όταν παράγεται λόγος, ειδικά ένας λόγος που εκφέρεται από ένα μέσο ή πομπό ο οποίος ανήκει σε κυρίαρχη ομάδα, αυτός τείνει να ομαδοποιεί τους ανθρώπους σε δύο κύριες ομάδες ή "Εμείς" και οι "Άλλοι". Στην περίπτωση της συγκεκριμένης εργασίας αυτό είναι ένα μοτίβο το οποίο επαναλαμβάνεται σε αρκετά άρθρα. Όπου "Εμείς" μπορεί να μπει η έννοια "Δύση" με ότι αυτό συνεπάγεται και όπου οι "Άλλοι" μπορεί να χρησιμοποιηθεί η έννοια "Ανατολή" πιο συγκεκριμένα "Μέση Ανατολή". Στο σχήμα ανάλυσης που προτείνεται θα εξεταστούν έννοιες όπως οι παραπάνω, καθώς και έννοιες όπως η ιδεολογία, το λεξιλόγιο, η γραμματική, το αφήγημα και η πλαισίωση. Το σχήμα ανάλυσης του Van Dijk (1998,2001), χωρίζεται σε τρία επιμέρους επίπεδα, από το ειδικότερο στο γενικότερο. Στο μικρο-επίπεδο μπορούν να διακριθούν η ανάλυση γλωσσικών επιλογών, όπως λεξιλόγιο, γραμματικές δομές, χρήση μεταφορών και ρητορικών σχημάτων. Στο μέσο-επίπεδο προχωράμε στην μελέτη της θυματοποίησης, της οργάνωσης του αφηγήματος και της κατασκευής των κοινωνικών ταυτοτήτων (π.χ. "μαχήτρια", "θύμα", "τρομοκράτισσα"). Τέλος το κοινωνικό πλαίσιο είναι εκείνο που θα επιχειρήσει τη σύνδεση των κειμένων με κυρίαρχες ιδεολογίες και στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, ειδικά ως προς το φύλο, τη φυλή και την πολιτική υποκειμενικότητα. Εκεί είναι που στα άρθρα που επιλέχθηκαν, θα προσπαθήσει η ανάλυση να εντοπίσει ιδεολογικά/κοινωνικά αίτια για τα γραπτά αυτά.

Για την παρούσα ανάλυση υιοθετείται ένα σύνολο αναλυτικών κατηγοριών που προκύπτουν από το τριεπίπεδο σχήμα του Van Dijk (1998, 2001) και επιτρέπουν τη συστηματική διερεύνηση του λόγου των δυτικών ΜΜΕ σχετικά με τις Κούρδισσες μαχήτριες. Οι κατηγορίες αυτές οργανώνονται σε τρία αλληλοσυνδεόμενα επίπεδα, τα οποία καλύπτουν τόσο τις μικροδομές του κειμένου όσο και τις ευρύτερες σημασιολογικές και ιδεολογικές του διαστάσεις. Στο μικρο-επίπεδο εξετάζονται οι γλωσσικές επιλογές που διαμορφώνουν το ύφος και το νόημα του δημοσιογραφικού λόγου. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στο αξιολογικό λεξιλόγιο, στις ρηματικές επιλογές, στα επίθετα και στις κατηγοριοποιήσεις που ενεργοποιούνται για να περιγράψουν τις μαχήτριες του ΥΡJ. Παράλληλα, αναλύονται οι

μεταφορές και τα σχήματα λόγου που χρησιμοποιούνται, καθώς και οι στρατηγικές έμφασης ή αποσιώπησης, οι οποίες φωτίζουν το τι επιλέγεται να παρουσιαστεί ως κεντρικό και τι ωθείται στο περιθώριο της αφήγησης. Το μικρο-επίπεδο επιτρέπει τη λεπτομερή κωδικοποίηση των λεκτικών και ρητορικών μέσων που συγκροτούν την εικόνα των μαχητριών.

Στο μάκρο-επίπεδο διερευνώνται οι ευρύτερες θεματικές και αφηγηματικές δομές των άρθρων. Η ανάλυση εστιάζει στο πώς οργανώνεται το αφήγημα, ποια είναι η βασική ιστορία που αφηγούνται τα μέσα και ποιες ταυτότητες αποδίδονται στις μαχήτριες – για παράδειγμα, ως ηρωίδες, θύματα, ή «εξωτικές επαναστάτριες». Επιπλέον, εντοπίζονται τα βασικά δίπολα που συγκροτούνται – όπως “Εμείς/Άλλοι”, “πολιτισμός/βαρβαρότητα” ή “χειραφέτηση/πατριαρχία” – και τα ερμηνευτικά πλαίσια (framing) που χρησιμοποιούνται για να παρουσιαστούν τα γεγονότα. Σε αυτό το επίπεδο εξετάζεται και ο ρόλος της ανθρωποκεντρικής αφήγησης, δηλαδή η χρήση προσωπικών ιστοριών, ως μέσο συναισθηματικής πρόσδεσης του αναγνώστη.

Τέλος, στο κοινωνικό-ιδεολογικό επίπεδο αναλύονται οι σχέσεις εξουσίας και οι ιδεολογίες που υποβαστάζουν τον λόγο των ΜΜΕ. Εξετάζεται ο βαθμός στον οποίο αναπαράγονται οριενταλιστικά μοτίβα και εξωτικοποιητικές πρακτικές, καθώς και η κατασκευή ενός πλέγματος πολιτισμικής υπεροχής που τοποθετεί τη Δύση σε θέση ηθικού παρατηρητή ή κριτή (Said, 2003). Παράλληλα, διερευνώνται οι έμφυλες αναπαραστάσεις και ο τρόπος με τον οποίο η γυναικεία χειραφέτηση εντάσσεται – ή εργαλειοποιείται – μέσα στο δημοσιογραφικό αφήγημα. Στο επίπεδο αυτό εντοπίζονται επίσης οι ιδεολογικές αποσιωπήσεις, όπως η έλλειψη αναφοράς στο πολιτικό υπόβαθρο του κουρδικού κινήματος, αλλά και οι νοσηματοδοτήσεις που συμβάλλουν στη φυσικοποίηση συγκεκριμένων αφηγήσεων για τον πόλεμο, το φύλο και τη βία.

Οι παραπάνω αναλυτικές κατηγορίες λειτουργούν συνδυαστικά και καθοδηγούν την εξέταση των άρθρων, επιτρέποντας τόσο τη λεπτομερή περιγραφή των κειμενικών πρακτικών όσο και την ανάδειξη των ιδεολογικών μηχανισμών που τροφοδοτούν τον λόγο των δυτικών ΜΜΕ.

3.2 Επιλογή Corpus και Δειγματοληψία

Για την παρούσα εργασία συγκροτήθηκε ένα corpus είκοσι δημοσιογραφικών άρθρων προερχόμενων από διεθνή δυτικά μέσα ενημέρωσης. Η επιλογή των άρθρων δεν

πραγματοποιήθηκε τυχαία, αλλά μέσω σκοπούμενης δειγματοληψίας (purposive sampling), με στόχο τη συλλογή υλικού που παρουσιάζει αναλυτική συνάφεια με το υπό εξέταση θέμα και επαρκή ποικιλία ως προς τα δημοσιογραφικά είδη, το ύφος και τα ερμηνευτικά πλαίσια. Στο πλαίσιο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, η σκοπούμενη δειγματοληψία αποτελεί ενδεδειγμένη πρακτική, καθώς προκρίνει τη μελέτη κειμένων που φωτίζουν τις διαδικασίες λόγου και τις ιδεολογικές λειτουργίες που επιτελούνται μέσα από αυτόν, αντί της στατιστικής αντιπροσωπευτικότητας.

Τα μέσα που επιλέχθηκαν διαθέτουν διεθνή εμβέλεια, υψηλή αναγνωσιμότητα και ευρεία επιρροή στη διαμόρφωση της δημόσιας σφαίρας. Επιπλέον, εκπροσωπούν τον κυρίαρχο δυτικό λόγο γύρω από τις συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή και διαθέτουν αρθρογραφία που καλύπτει συστηματικά τις επιχειρήσεις στο Κομπάνι και τις κουρδικές ένοπλες οργανώσεις. Η επιλογή αυτών των μέσων βασίστηκε στη θέση που κατέχουν στο διεθνές περιβάλλον ενημέρωσης και στο ότι λειτουργούν ως φορείς αναπαραγωγής κυρίαρχων αφηγήσεων και ερμηνευτικών πλαισίων.

Ως χρονικό όριο ορίστηκε η περίοδος 2014–2019, δηλαδή τα έτη κατά τα οποία η δημόσια συζήτηση για τις Κούρδισσες μαχήτριες γνώρισε θεαματική αύξηση, κυρίως λόγω της πολιορκίας του Κομπάνι και της ευρύτερης κάλυψης του αγώνα κατά του Ισλαμικού Κράτους. Η βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι από το 2014 και έπειτα, ο αριθμός των δημοσιευμάτων σχετικά με το YPJ αυξάνεται απότομα, γεγονός που καθιστά την περίοδο αυτή ιδιαίτερα πρόσφορη για τη διερεύνηση των μοτίβων λόγου που διαμορφώνονται.

Η συλλογή του υλικού πραγματοποιήθηκε μέσω συστηματικών αναζητήσεων στις επίσημες ιστοσελίδες των επιλεγμένων ειδησεογραφικών οργανισμών και σε διαδικτυακές μηχανές αναζήτησης. Χρησιμοποιήθηκαν συνδυασμοί λέξεων-κλειδιών όπως “YPJ”, “Kurdish women fighters”, “Kobane”, “Rojava” και “female fighters against ISIS”, με στόχο τον εντοπισμό άρθρων που αναφέρονται άμεσα στις Κούρδισσες μαχήτριες και στον ρόλο τους στις στρατιωτικές και πολιτικές εξελίξεις στη Συρία. Από το σύνολο των αποτελεσμάτων που προέκυψαν, επιλέχθηκαν είκοσι άρθρα με βάση τρία κριτήρια: (α) την άμεση θεματική συνάφεια με το YPJ και τη γυναικεία ένοπλη δράση, (β) επαρκές κειμενικό μήκος ώστε να επιτρέπει ουσιαστική ανάλυση λόγου και (γ) ποικιλία ως προς το είδος του δημοσιογραφικού περιεχομένου, όπως ειδησεογραφικά ρεπορτάζ, αναλυτικά άρθρα και αφηγήσεις προσωπικών ιστοριών.

Το corpus που προέκυψε από αυτή τη διαδικασία επιτρέπει μια συστηματική χαρτογράφηση των τρόπων με τους οποίους συγκροτείται ο λόγος γύρω από τις γυναίκες του YPJ και παρέχει το αναλυτικό έδαφος για την ανάδειξη επαναλαμβανόμενων μοτίβων, στρατηγικών πλαισίωσης και ιδεολογικών λειτουργιών. Μέσα από τη συγκριτική και κριτική εξέταση των επιλεγμένων κειμένων καθίσταται δυνατή η διερεύνηση τόσο των κυρίαρχων αφηγημάτων όσο και των σιωπών ή αποκλεισμών που τα συνοδεύουν, όπως αυτά διαμορφώνονται στο πλαίσιο του δυτικού δημόσιου λόγου.

3.3 Επιλογή των Μέσων

Για την επιλογή των άρθρων χρησιμοποιήθηκε υλικό από τρία βρετανικά και δύο αμερικανικά ειδησεογραφικά δίκτυα. Τα δίκτυα αυτά τοποθετούνται πολιτικά στο κέντρο και την κεντροαριστερά και θεωρούνται από πολλούς ως έγκυρα και γενικώς αποδεκτά. Σε έρευνα του Pew Research Center (2018), περισσότεροι από τους μισούς ενήλικες στην Αγγλία που τοποθετούνται πολιτικά στο κέντρο και την κεντροαριστερά αντλούν την ενημέρωσή τους από τέτοιου τύπου πηγές. Σε άλλη μελέτη που δημοσιεύθηκε το 2024 (Safa & Barati), υπογραμμίζεται ο διεθνής αντίκτυπός τους. Επιπλέον, στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι τα συγκεκριμένα δίκτυα διαθέτουν ιδιαίτερα ευρύ διεθνές ακροατήριο.

Αυτό σημαίνει πως όσα γράφονται αντανακλούν μία έγκυρη και ευρέως διαδεδομένη άποψη εντός και εκτός των κρατών τους. Ακόμη εάν στηριχθεί το επιχείρημα της είδησης ως ιδεολογικού μέσου του πομπού του, τα μέσα αυτά αντικατοπτρίζουν σε μεγάλο ποσοστό την κοινή γνώμη, εφόσον έχουν τόσο μεγάλη επιρροή και επισκεψιμότητα αλλά και την κρατική στόχευση για την πλαισίωση του θέματος. Η εργασία αυτή επέλεξε να τεκμηριώσει το ερευνητικό της σκέλος με αυτά τα μέσα, παρόλα αυτά θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και άλλα μέσα όπως το Al Jazeera, η Daily Telegraph, η Washington Post, την οποία θα μπορούσε κανείς να χρησιμοποιήσει ως εναλλακτική των NY Times, ενώ πάνω στο θέμα έχουν γίνει και μελέτες που αντλούν υλικό από ταμπλόιντς.

Για την επιλογή των άρθρων έγινε αναζήτηση στις ιστοσελίδες των εφημερίδων και σε μηχανές αναζήτησης όπως το Google. Τα άρθρα βρέθηκαν στο αρχείο τους και αφορούν την περίοδο 2014-2019. Για το θέμα έχουν γίνει και μελέτες που χρησιμοποιούν άλλες μηχανές αναζήτησης, όπως το Factiva ή το Mediabias/ Factcheck. Οι λέξεις-κλειδιά με τις οποίες έγινε η αναζήτηση είναι: “YPJ”, “Kurdish” AND “Women AND “Fighters”, “Afrin”,

“Kobane” AND “War” AND “Women”, “Rojava”. Τα αποτελέσματα ήταν κάποιες εκατοντάδες, από τα οποία στη συνέχεια επιλέχθηκαν 20 άρθρα.

3.4 Διαδικασία Ανάλυσης

Η διαδικασία ανάλυσης των άρθρων βασίστηκε στην εφαρμογή των αναλυτικών κατηγοριών που παρουσιάστηκαν προηγουμένως και οργανώθηκε σε διαδοχικά στάδια. Αρχικά, κάθε άρθρο διαβάστηκε επανειλημμένα ώστε να εντοπιστούν οι κεντρικές θεματικές του και τα σημεία στα οποία ενεργοποιούνται αξιολογικές, ρητορικές ή ιδεολογικές δομές. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των κειμένων, κατά την οποία καταγράφηκαν συστηματικά οι μικρο-δομές του λόγου (γλωσσικές επιλογές, ρηματικές κατασκευές, μεταφορές), οι μακρο-δομές (αφηγηματικά μοτίβα, τύποι πλαισίωσης, αναπαραστάσεις των κοινωνικών υποκειμένων) και οι ευρύτερες ιδεολογικές σημασίες που αποδίδονται στις μαχήτριες ή στον πόλεμο.

Ακολούθως, τα δεδομένα της κωδικοποίησης συγκρίθηκαν εντός και μεταξύ των άρθρων, με στόχο την αναγνώριση επαναλαμβανόμενων μοτίβων, σταθερών σχημάτων αφήγησης και κοινών στρατηγικών πλαισίωσης που χαρακτηρίζουν τον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες. Η ανάλυση δεν περιορίστηκε στη γλωσσική επιφάνεια των κειμένων, αλλά έλαβε υπόψη το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο παραγωγής τους, τις σχέσεις εξουσίας που αναπτύσσονται στον λόγο και τις ιδεολογικές λειτουργίες που επιτελούνται μέσα από τις επιλογές των ΜΜΕ. Με αυτόν τον τρόπο, η μελέτη επιτρέπει τη σύνθεση των επιμέρους ευρημάτων σε ένα συνεκτικό σύνολο, από το οποίο προκύπτουν οι βασικοί άξονες και τα μοτίβα που διατρέχουν τη δυτική αναπαράσταση των γυναικών του YPJ.

Στο πλαίσιο αυτό αναλύεται ένα corpus ειδησεογραφικών άρθρων από αγγλόφωνες δυτικές πηγές που καλύπτουν τα γεγονότα στο Κομπάνι και σε άλλες κουρδικές περιοχές της Συρίας κατά την περίοδο 2014–2019. Η επιλογή αυτής της χρονικής περιόδου στοχεύει στην αποτύπωση της φάσης κατά την οποία οι Κούρδισσες μαχήτριες απέκτησαν τη μεγαλύτερη διεθνή προβολή, η οποία ξεκινά με την πολιορκία του Κομπάνι το 2014 και ολοκληρώνεται πριν από τη μεταβολή του γεωπολιτικού πλαισίου μετά το 2019, όταν το ενδιαφέρον των μέσων για το YPJ μειώνεται αισθητά.

Ο Van Dijk (2001: 88) επισημαίνει ότι ο λόγος και η ιδεολογία είναι άρρηκτα συνδεδεμένες έννοιες και ότι η μεταξύ τους σχέση είναι αμφίδρομη. Όπως σημειώνει, οι ιδεολογίες δεν επηρεάζουν μόνο το τι λέγεται και τον τρόπο με τον οποίο λέγεται, αλλά

διαμορφώνονται και μέσα από τη συνεχή έκθεση σε κείμενα και λόγους που κυκλοφορούν στον δημόσιο χώρο. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, συγκεκριμένα ερμηνευτικά σχήματα μπορούν να γενικευτούν και να αποκτήσουν τον χαρακτήρα κοινωνικών αναπαραστάσεων και ιδεολογιών, οι οποίες στη συνέχεια ρυθμίζουν και συντονίζουν τις κοινωνικές πρακτικές εντός και μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, αυτή η προσέγγιση επιτρέπει να αναλυθεί πώς οι επαναλαμβανόμενες μιντιακές αναπαραστάσεις των Κουρδισσών μαχητριών δεν αντανakλούν απλώς προϋπάρχουσες ιδεολογίες, αλλά συμβάλλουν ενεργά στη συγκρότηση και την εδραίωσή τους στον δυτικό δημόσιο λόγο.

3.5 Ανάλυση Λόγου

Ένα παράδειγμα άρθρου, το οποίο μπορεί να αναλυθεί βάση των παραπάνω θεωριών εργαλείων είναι το “The Kurdish female fighters bringing the fight to IS”, του Gabriel Gatehouse (2014). Το άρθρο αυτό δημοσιεύθηκε την 5η Σεπτεμβρίου 2014, 8 μέρες πριν την έναρξη της πολιορκίας του Κομπάνι όταν το ενδιαφέρον των δυτικών ΜΜΕ διογκώθηκε. Πρόκειται για έναν έμπειρο και αρκετά έγκριτο δημοσιογράφο, ο οποίος έχει τιμηθεί και με υποψηφιότητα για βραβείο “Emmy” για τη σειρά ντοκιμαντέρ του “The Coming Storm” (2023).

Στο επίπεδο της μικρο-ανάλυσης, της επιλογής των λεκτικών μέσων, το άρθρο χρησιμοποιεί έντονα φορτισμένο λεξιλόγιο για να περιγράψει τις Κούρδισσες μαχήτριες. Φράσεις όπως “οι γυναίκες είναι οι γενναιότερες μαχήτριες” και “Δε φοβόμαστε τίποτα” υπάρχουν εκεί για να τονίσουν πως αυτές δεν είναι “συνηθισμένες” γυναίκες της Μέσης Ανατολής. Όπως αναφέρει εύστοχα και η Gunaydin (2023: 382) “Αυτή η αναπαράσταση (οριενταλιστική) τοποθετεί επίσης τις γυναίκες YPJ όχι μόνο σε θέση ανωτερότητας έναντι των υπόλοιπων γυναικών της Μέσης Ανατολής, αλλά ακόμη και πάνω από τους άνδρες που ελευθερώνουν.” Η χρήση μεταφορών και υπερβολών, όπως “μία από τις γυναίκες μας αξίζει όσο εκατό δικό τους άνδρες”, ενισχύει την εικόνα της ηρωικής αντίστασης, αλλά και της παραπάνω ανάγνωσης.

Περνώντας στο επίπεδο της μακρο-ανάλυσης, η αφήγηση επικεντρώνεται στην προσωπική ιστορία της Dîren, μιας 19χρονης μαχήτριας, παρουσιάζοντας την καθημερινότητά της στο μέτωπο. Η δομή του άρθρου ακολουθεί μια γραμμική πορεία, από τη γεωπολιτική κατάσταση στην περιοχή μέχρι τις προσωπικές εμπειρίες των μαχητριών, δημιουργώντας μια σύνδεση μεταξύ του ατομικού και του συλλογικού αγώνα. Πολλές φορές όπως παρατηρεί και η Nacos (2005) η οποία έχει κάνει μία από τις πιο γνωστές μελέτες πάνω στις γυναίκες μαχήτριες, το

πλαίσιο που εφαρμόζεται από τα ΜΜΕ και την ακαδημαϊκή κοινότητα, όταν εξετάζουν τα κίνητρα μία μαχήτριας να συμμετάσχει στον ένοπλο αγώνα αφορούν πολύ συχνά την εκδίκηση ή την επιρροή ενός ανδρικού προσώπου. Στο συγκεκριμένο άρθρο, μέσα από τις ηρωίδες της αφήγησης, διαφαίνονται οι ήρωες και οι κακοί της ιστορίας

Τέλος στο κοινωνικό/ιδεολογικό επίπεδο, η αναπαράσταση των γυναικών ενισχύει ένα προοδευτικό αφήγημα χειραφέτησης, αλλά υπονομεύεται εν μέρει από την εξωτικοποίηση (π.χ. αναφορές στα "κατάμαυρα μάτια τους" ή τα "πολύχρωμα φουλάρια" μέσα στον πόλεμο). Η παρουσίαση εστιάζει στον "ηρωισμό των γυναικών της Ανατολής", κατασκευάζοντας μια εικόνα που ταιριάζει στη δυτική φαντασίωση για την "επαναστάτρια γυναίκα". Επιπλέον, η Δύση παρουσιάζεται εμμέσως ως θεατής του ηρωισμού, ενώ οι Κούρδισσες φορτώνονται τον ρόλο του "άλλου που σώζει τον εαυτό του". Ακόμη υπάρχει και ένας έμμεσος σχολιασμός και ταύτιση του Ισλαμικού Κράτους με την πατριαρχία και των μαχητριών του YPJ με τη γυναικεία χειραφέτηση. Από την μία είναι η έφηβη Diren, η οποία μαζί με τις φίλες της αντιμάχεται με λιγότερα μέσα απέναντι σε αντίξοες συνθήκες και έναν τρομακτικό αντίπαλο και από την άλλη το τρομακτικό Ισλαμικό Κράτος, το οποίο χάρη στην υποστήριξη ισχυρών τοπικών φυλών αυξάνει συνεχώς την επιρροή του. Οι φυλές αυτές οργανώνονται με τρόπο πατριαρχικό και οπισθοδρομικό από συντηρητικούς, μεγάλους σε ηλικία άνδρες σε αντίθεση με τις νεαρές, φεμινίστριες μαχήτριες των Κούρδων.

Το παραπάνω αποτελεί ενδεικτικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο γίνεται ανάλυση των άρθρων σύμφωνα με την θεωρία του Teun A. van Dijk.

4 Συνθετική ανάλυση των δυτικών αναπαραστάσεων για τις Κούρδισσες μαχήτριες

Μετά την επιμέρους ανάλυση των 20 άρθρων που εξέτασα, το παρόν κεφάλαιο προχωρά σε μια συνθετική προσέγγιση των ευρημάτων. Στόχος είναι να αποτυπωθούν τα κοινά μοτίβα που εμφανίζονται επαναλαμβανόμενα στη δυτική ειδησεογραφική κάλυψη για τις Κούρδισσες μαχήτριες του YPJ την περίοδο 2014–2019. Με άλλα λόγια, επιχειρείται να φανεί ποια συνολική εικόνα παράγεται όταν τα άρθρα διαβαστούν ως ενιαίο σώμα υλικού (corpus) και όχι ως μεμονωμένες περιπτώσεις.

Η συνθετική ανάλυση βασίζεται στο σχήμα της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου του Teun A. van Dijk, το οποίο επιτρέπει να συνδεθούν οι γλωσσικές επιλογές (μικρο-επίπεδο), η οργάνωση της αφήγησης και οι κοινωνικές ταυτότητες που κατασκευάζονται (μάκρο-επίπεδο), με το ευρύτερο ιδεολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγονται τα

δημοσιεύματα (κοινωνικό/ιδεολογικό επίπεδο). Στο πλαίσιο αυτό, τα δυτικά ΜΜΕ δεν αντιμετωπίζονται ως ουδέτεροι μεταφορείς πληροφοριών, αλλά ως φορείς λόγου που πλαισιώνουν την πραγματικότητα μέσα από συγκεκριμένες αξίες, ιεραρχήσεις και πολιτισμικά στερεότυπα.

Όπως φάνηκε από τις αναλύσεις των άρθρων, η παρουσία των Κουρδισσών μαχητριών προβάλλεται συχνά μέσα από έντονες αφηγήσεις ηρωισμού, θυσίας και «εξαιρετικότητας», ενώ παράλληλα η σύγκρουση οργανώνεται γύρω από ισχυρές αντιθέσεις, όπως «χειραφέτηση/πατριαρχία» και «πρόοδος/βαρβαρότητα». Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις η εικόνα των μαχητριών περνά μέσα από φίλτρα εξωτικοποίησης ή αισθητικοποίησης, τα οποία μετατοπίζουν την προσοχή από την πολιτική και συλλογική διάσταση του ΥΡJ σε πιο προσωποκεντρικές ή συμβολικές αναγνώσεις. Η σύνθεση που ακολουθεί οργανώνεται σε βασικούς άξονες, ώστε να αποτυπωθεί με καθαρό τρόπο πώς τα άρθρα, παρότι προέρχονται από διαφορετικά μέσα, τείνουν να «τρέφονται» από παρόμοιες αφηγηματικές και ιδεολογικές στρατηγικές.

4.1 Γενικό πλαίσιο και επαναλαμβανόμενα μοτίβα στη δυτική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται μια συνολική αποτύπωση των βασικών μοτίβων λόγου που επανεμφανίζονται στη δυτική δημοσιογραφική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών κατά την περίοδο 2014–2019. Όπως προκύπτει από τη συγκριτική ανάλυση άρθρων των BBC, CNN, The Guardian, NYT και the Independent, τα μέσα δεν περιορίζονται σε μια ουδέτερη ή πληροφοριακή παρουσίαση των γεγονότων, αλλά υιοθετούν συγκεκριμένα αφηγηματικά και ιδεολογικά σχήματα, μέσω των οποίων οι μαχήτριες καθίστανται «αναγνώσιμες», κατανοητές και συναισθηματικά προσβάσιμες στο δυτικό κοινό.

Κεντρικό χαρακτηριστικό της κάλυψης αποτελεί η παρουσίαση των Κουρδισσών μαχητριών ως κάτι το εξαιρετικό, απροσδόκητο και ασυνήθιστο για το πλαίσιο της Μέσης Ανατολής. Η γυναικεία ένοπλη δράση δεν εντάσσεται συστηματικά σε μια ευρύτερη πολιτική, κοινωνική και ιστορική πραγματικότητα, αλλά συχνά αναδεικνύεται ως εντυπωσιακή εξαίρεση που προκαλεί θαυμασμό, συγκίνηση ή ακόμη και σοκ. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαχήτριες κατασκευάζονται ως μορφές που «σπάνε» τα στερεότυπα της περιοχής, ενισχύοντας τη δυαδική αντίθεση ανάμεσα σε μια προοδευτική, φεμινιστική Ροζάβα και έναν οπισθοδρομικό, πατριαρχικό ή βάρβαρο εχθρό.

Στο πλαίσιο αυτό, τα μέσα τείνουν να αναπτύσσουν αφηγήσεις που εστιάζουν λιγότερο στη συλλογική ιδεολογία και οργανωτική δομή του YPJ και περισσότερο σε επιμέρους στοιχεία που μπορούν να λειτουργήσουν συναισθηματικά για τον αναγνώστη. Παρατηρείται έντονη προσωποποίηση του πολέμου μέσω ατομικών ιστοριών, έμφαση στην ηρωοποίηση και ηθικοποίηση της γυναικείας δράσης, καθώς και συστηματική προβολή της ενεργού υποκειμενικότητας (agency) των μαχητριών μέσα από αφηγήματα επιλογής, αυτοθυσίας και συνειδητής στράτευσης. Παράλληλα, αναδεικνύεται η έμφυλη διάσταση της βίας, με τις γυναίκες να παρουσιάζονται συχνά ως διπλά θύματα – τόσο του πολέμου όσο και της πατριαρχίας – γεγονός που ενισχύει τη νομιμοποίηση της ένοπλης δράσης ως πράξης προστασίας, απελευθέρωσης και δικαιοσύνης.

Μέσα από τη σύγκριση των άρθρων εντοπίζονται επαναλαμβανόμενα μοτίβα, όπως η ηρωοποίηση και μαρτυροποίηση, η αισθητικοποίηση και εξανθρωπισμός του ένοπλου αγώνα, η ιδεολογικοποίηση της σύγκρουσης μέσα από φεμινιστικούς και προοδευτικούς όρους, καθώς και η κατασκευή των Κουρδισσών μαχητριών ως φορέων κοινωνικού εκσυγχρονισμού. Τα μοτίβα αυτά δεν εμφανίζονται με απόλυτα ομοιόμορφο τρόπο σε όλα τα άρθρα, ωστόσο συγκροτούν ένα συνεκτικό πλαίσιο λόγου που επαναλαμβάνεται και αναπαράγεται, διαμορφώνοντας συγκεκριμένες αναγνώσεις για τον ρόλο των γυναικών στον κουρδικό αγώνα.

Το παρόν υποκεφάλαιο λειτουργεί ως θεωρητική και αναλυτική γέφυρα ανάμεσα στην περιγραφική παρουσίαση του υλικού και στη συνθετική ανάλυση που ακολουθεί. Στις επόμενες υποενότητες εξετάζονται αναλυτικά τα επιμέρους μοτίβα, με στόχο να καταδειχθεί πώς η δυτική δημοσιογραφία δεν απλώς αναπαριστά, αλλά ενεργά κατασκευάζει συγκεκριμένες εικόνες, νοήματα και ιδεολογικές σημασίες γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες.

4.2 Αναπαραστασιακές πρακτικές και αφηγηματικά μοτίβα

4.2.1 Ηρωοποίηση και μαρτυροποίηση των Κουρδισσών μαχητριών

Ένα από τα πιο κυρίαρχα και επαναλαμβανόμενα μοτίβα στη δυτική δημοσιογραφική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών είναι η ηρωοποίηση της ένοπλης δράσης τους και η ταυτόχρονη μετατροπή τους σε μορφές ηθικής θυσίας. Τα άρθρα δεν περιορίζονται στην περιγραφή της στρατιωτικής τους συμμετοχής, αλλά τείνουν να αποδίδουν στις γυναίκες του YPJ χαρακτηριστικά εξαιρετικότητας, γενναιότητας και ηθικής ανωτερότητας,

κατασκευάζοντας ένα αφήγημα όπου οι μαχήτριες λειτουργούν ως σύμβολα αντίστασης, αυταπάρησης και απόλυτης αφοσίωσης σε έναν «δίκαιο» αγώνα. Με αυτόν τον τρόπο, η ένοπλη δράση τους μετατοπίζεται από το πεδίο της πολιτικής και στρατιωτικής ανάλυσης στο πεδίο της ηθικής αξιολόγησης.

Η ηρωοποίηση γίνεται εμφανής ήδη στο λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν τα μέσα. Οι Κούρδισσες μαχήτριες περιγράφονται συχνά ως «γενναίες», «ατρόμητες» και «αποφασισμένες», ενώ η δράση τους πλαισιώνεται ως πράξη υψηλής ηθικής αξίας και προσωπικού θάρρους. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα από άρθρο του *Guardian*, όπου η Anna Campbell περιγράφεται ως “*one of the bravest women I have ever met*” (*Guardian*, 2018), μια διατύπωση που αποσπά τη μαχήτρια από το συλλογικό πλαίσιο του YPJ και την αναδεικνύει σε εξατομικευμένο πρότυπο ηρωισμού. Μέσα από τέτοιες αφηγηματικές επιλογές, ο πόλεμος αποκτά πρόσωπο και η σύγκρουση προσωποποιείται γύρω από μορφές που μπορούν να θαυμαστούν, να εξιδανικευτούν και να συγκινήσουν το δυτικό κοινό.

Η ηρωοποίηση αυτή δεν λειτουργεί ουδέτερα. Αντίθετα, συμβάλλει στη συγκρότηση ενός λόγου όπου η ένοπλη δράση παρουσιάζεται ως ηθικά ανώτερη επιλογή, αποσπασμένη από τις πολιτικές αντιφάσεις, τις στρατηγικές σκοπιμότητες ή τις δομικές συνθήκες του πολέμου. Η μαχήτρια εμφανίζεται ως φορέας αξιών και όχι ως πολιτικό υποκείμενο ενταγμένο σε ένα οργανωμένο κίνημα με συγκεκριμένες ιδεολογικές αναφορές.

Παράλληλα με την ηρωοποίηση, αναδύεται έντονα και το μοτίβο της μαρτυροποίησης. Η μαρτυροποίηση δεν αφορά απλώς τον θάνατο ή το πάθος, αλλά τον τρόπο αναπαράστασης και νοηματοδότησής τους: συνιστά μια αφηγηματική και συμβολική διαδικασία μέσω της οποίας ο θάνατος μετατρέπεται σε ηθικό κεφάλαιο. Στο πλαίσιο αυτό, αποδίδονται στο άτομο χαρακτηριστικά αγνότητας, αυταπάρησης και αυθεντικότητας, ενώ ταυτόχρονα υποβαθμίζεται η πολυπλοκότητα των συνθηκών θανάτου και η υλικότητα της πολεμικής βίας. Ο θάνατος παύει να εμφανίζεται ως απώλεια ή τραγικό αποτέλεσμα του πολέμου και αναδεικνύεται σε πράξη θυσίας και δικαιοσύνης.

Ο θάνατος των μαχητριών δεν παρουσιάζεται αποκλειστικά ως τραγικό γεγονός, αλλά εντάσσεται συχνά σε ένα αφήγημα ηθικής ολοκλήρωσης και αφοσίωσης στον σκοπό. Ενδεικτικό είναι το απόσπασμα που αποδίδεται σε συντρόφισσα της Anna Campbell στο *Independent*: “*I’m not looking to die, but if it’s necessary to die in this struggle then I’m ready. I’m proud to die*” (*The Independent*, 2018). Η διατύπωση αυτή δεν καταγράφει απλώς

μια προσωπική στάση απέναντι στον κίνδυνο, αλλά συγκροτεί τον θάνατο ως συνειδητή, αποδεκτή και ηθικά τιμητική επιλογή, ενισχύοντας τη σύνδεση της ένοπλης δράσης με την αυτοθυσία.

Αντίστοιχα, σε άρθρο του CNN μετά την πτώση της Ράκκα, οι ίδιες οι YPJ διατυπώνουν έναν λόγο που ενισχύει τη μαρτυροποιητική πλαισίωση, δηλώνοντας ότι θα συνεχίσουν να πολεμούν για να «εκδικηθούν όλες τις γυναίκες-θύματα στον κόσμο» και να τιμήσουν τους «μαρτυρημένους συντρόφους» τους “*our martyred comrades*”, (CNN, 2017). Η χρήση τέτοιων διατυπώσεων μετατρέπει τις απώλειες σε ηθικά σύμβολα και εντάσσει τον θάνατο σε μια αφήγηση συνέχειας, καθήκοντος και δικαίωσης, όπου η βία νομιμοποιείται μέσω της ηθικής της αναγκαιότητας.

Η μαρτυροποίηση λειτουργεί εδώ όχι με θρησκευτικούς όρους, αλλά με πολιτικούς και αξιακούς. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται ως πρόθυμες να θυσιάσουν τη ζωή τους για αξίες όπως η ελευθερία, η ισότητα και η γυναικεία χειραφέτηση, γεγονός που τις καθιστά ηθικά ανώτερες τόσο από τον εχθρό όσο και από ένα παθητικό διεθνές περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο, ο θάνατός τους λειτουργεί περισσότερο ως επιβεβαίωση της αυθεντικότητας του αγώνα παρά ως αφορμή για κριτική διερεύνηση των πολιτικών ευθυνών, των διεθνών συσχετισμών ή της ίδιας της λογικής της ένοπλης σύγκρουσης.

Σημαντικό στοιχείο της ηρωοποίησης και της μαρτυροποίησης είναι ότι εμφανίζονται έντονα έμφυλα φορτισμένες. Ενώ ο θάνατος ανδρών μαχητών αντιμετωπίζεται συχνά ως «αναμενόμενο» στοιχείο του πολέμου, ο θάνατος των γυναικών αποκτά ιδιαίτερη συμβολική βαρύτητα. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται ως γυναίκες που «επέλεξαν» να πολεμήσουν, να εγκαταλείψουν την κανονικότητα και να ρισκάρουν τη ζωή τους, γεγονός που ενισχύει την εικόνα τους ως εξαιρετικών υποκειμένων. Η έμφυλη διάσταση, επομένως, δεν εξαλείφεται αλλά επανεγγράφεται: οι γυναίκες γίνονται αποδεκτές και εξυψώνονται ακριβώς επειδή ενσαρκώνουν μια ακραία μορφή αφοσίωσης και αυτοθυσίας.

Συνολικά, η ηρωοποίηση και η μαρτυροποίηση των Κουρδισσών μαχητριών συγκροτούν έναν ισχυρό αφηγηματικό μηχανισμό στη δυτική δημοσιογραφία. Μέσα από αυτόν, ο πόλεμος μετατρέπεται σε ηθικό δράμα με καθαρούς πρωταγωνιστές και σαφείς αξιακούς πόλους, ενώ η πολιτική, ιδεολογική και συλλογική διάσταση του κουρδικού αγώνα συχνά υποχωρεί. Οι μαχήτριες δεν παρουσιάζονται πρωτίστως ως πολιτικά υποκείμενα ενταγμένα σε μια συγκεκριμένη οργανωτική και ιδεολογική δομή, αλλά ως ηρωικές και εμβληματικές

μορφές που καλούνται να ενσαρκώσουν τον «δίκαιο αγώνα» με το ίδιο τους το σώμα — και, ενδεχομένως, με τη ζωή τους.

4.2.2. Κανονικοποίηση και εξιδανίκευση του θανάτου

Ένα ακόμη επαναλαμβανόμενο και ιδιαίτερα κρίσιμο μοτίβο στη δυτική δημοσιογραφική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών είναι η κανονικοποίηση – και συχνά η εξιδανίκευση – της πιθανότητας του θανάτου ως αναπόσπαστου και σχεδόν αυτονόητου στοιχείου του ένοπλου αγώνα. Στα εξεταζόμενα άρθρα, ο θάνατος δεν παρουσιάζεται αποκλειστικά ως τραγικό, αποτρεπτικό ή καταστροφικό ενδεχόμενο, αλλά εντάσσεται στον δημοσιογραφικό λόγο ως αναμενόμενο, αποδεκτό και νοηματοδοτημένο κόστος της πολιτικής και στρατιωτικής στράτευσης. Με τον τρόπο αυτό, η απώλεια ζωής παύει να λειτουργεί ως σημείο ρήξης ή ηθικού προβληματισμού και μετατρέπεται σε συστατικό στοιχείο μιας αφήγησης αφοσίωσης, αυταπάρνησης και ιδεολογικής συνέπειας.

Η κανονικοποίηση αυτή επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την ανάδειξη προσωπικών μαρτυριών και δηλώσεων των ίδιων των μαχητριών, οι οποίες παρουσιάζονται να αποδέχονται την προοπτική του θανάτου με ψυχραιμία, αποφασιστικότητα και ηθική βεβαιότητα. Χαρακτηριστικά, σε άρθρο της Guardian, η προοπτική του θανάτου αντιμετωπίζεται με σχεδόν απόλυτη αποδοχή, όπως αποτυπώνεται στη δήλωση:

“I am not worried about dying, I’ll jump in the way of bullets if my friends are in danger.” (The Guardian, 2017). Η φράση αυτή δεν εκφράζει απλώς ατομικό θάρρος, αλλά συγκροτεί ένα ηθικό πλαίσιο στο οποίο ο θάνατος παρουσιάζεται ως φυσική και θεμιτή συνέπεια της αλληλεγγύης και της συλλογικής ευθύνης. Το σώμα της μαχήτριας μετατρέπεται σε μέσο προστασίας των άλλων και η αυτοθυσία αναδεικνύεται σε υπέρτατη μορφή πολιτικής και ηθικής αφοσίωσης.

Αντίστοιχη κανονικοποίηση της θανατηφόρας βίας εμφανίζεται και στο άρθρο “ISIS is afraid of girls”, όπου η γυναικεία ένοπλη δράση παρουσιάζεται μέσα από μια ρητορική ολοκληρωτικής σύγκρουσης. Ιδιαίτερα ενδεικτική είναι η δήλωση της 20χρονης μαχήτριας Efelin: *“If Isis tried to come back, we won’t leave a single one of them alive.”* (Independent, 2015).

Η φράση αυτή δεν περιγράφει απλώς στρατιωτική αποφασιστικότητα, αλλά κατασκευάζει μια αφήγηση στην οποία η εξόντωση του εχθρού παρουσιάζεται ως απόλυτα νομιμοποιημένη και ηθικά δικαιολογημένη πράξη. Η πιθανότητα του θανάτου – τόσο του αντιπάλου όσο και

των ίδιων των μαχητριών – ενσωματώνεται σε ένα πλαίσιο εκδίκησης, τιμής και «δίκαιης βίας», όπου δεν υπάρχει χώρος για αμφισημία, αμφισβήτηση ή πολιτικό προβληματισμό.

Μέσα από τέτοιες διατυπώσεις, ο πόλεμος παρουσιάζεται όχι ως τραγική αναγκαιότητα, αλλά ως ηθικά καθαρή σύγκρουση μεταξύ καλού και κακού, στην οποία η θανάτωση του αντιπάλου και η αυτοθυσία των μαχητριών νομιμοποιούνται πλήρως. Η βία δεν εμφανίζεται ως πρόβλημα, αλλά ως μέσο λύτρωσης και αποκατάστασης της αδικίας.

Η κανονικοποίηση και εξιδανίκευση του θανάτου έχει σημαντικές πολιτικές και αναπαραστασιακές συνέπειες. Συμβάλλει στη δημιουργία μιας εξωραϊσμένης εικόνας του ένοπλου αγώνα, όπου η απώλεια ζωής δεν προκαλεί μόνο θλίψη ή αποτροπιασμό, αλλά λειτουργεί και ως επιβεβαίωση της αυθεντικότητας, της καθαρότητας και της ηθικής ανωτερότητας του σκοπού των Κουρδισσών μαχητριών. Ταυτόχρονα, περιορίζει τον χώρο για κριτική προσέγγιση της βίας, καθώς ο θάνατος παρουσιάζεται ως αναπόφευκτο και αποδεκτό τίμημα μιας «δίκαιης» υπόθεσης.

Με αυτόν τον τρόπο, τα δυτικά μέσα ενημέρωσης συγκροτούν έναν λόγο στον οποίο ο θάνατος παύει να αποτελεί τραύμα ή σημείο αμφισβήτησης και παρουσιάζεται ως φυσική και σχεδόν ηρωική συνέχεια της επαναστατικής στράτευσης. Η κανονικοποίηση και εξιδανίκευση του θανάτου λειτουργούν έτσι ως κεντρικός μηχανισμός ηθικοποίησης της βίας και συμβολικής νομιμοποίησης του πολέμου στον δυτικό δημόσιο λόγο.

4.2.3 Προσωποποίηση και αποπολιτικοποίηση της κουρδικής γυναικείας ένοπλης δράσης

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η προσωποποίηση συνιστά μία από τις κυρίαρχες αφηγηματικές στρατηγικές μέσω των οποίων τα δυτικά μέσα ενημέρωσης προσεγγίζουν την κουρδική γυναικεία ένοπλη δράση. Στην παρούσα ενότητα, η ανάλυση δεν εστιάζει απλώς στην περιγραφή της στρατηγικής αυτής, αλλά κυρίως στη λειτουργία της και στις πολιτικές της συνέπειες. Ειδικότερα, εξετάζεται πώς η συστηματική έμφαση σε ατομικές ιστορίες Κουρδισσών μαχητριών συμβάλλει στην απλοποίηση της σύγκρουσης και, ταυτόχρονα, στην αποπολιτικοποίηση της συλλογικής, ιδεολογικής και οργανωτικής φύσης του YPJ.

Στα άρθρα που αναλύθηκαν, η δράση του YPJ παρουσιάζεται συχνά μέσα από συγκεκριμένα πρόσωπα, με τις Κούρδισσες μαχήτριες να εμφανίζονται με όνομα, ηλικία, ψευδώνυμο και προσωπικά βιογραφικά στοιχεία. Η αφήγηση οργανώνεται γύρω από τη ζωή,

τα συναισθήματα και τις ατομικές εμπειρίες μεμονωμένων γυναικών, οι οποίες λειτουργούν ως αφηγηματικά σύμβολα του ευρύτερου κουρδικού αγώνα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εκτενής προσωποκεντρική αναφορά στην Avesta Habur, όπου το άρθρο της New York Times σημειώνει: *“The Kurdish bomber, identified as Zuluh Hemo, 20, had fought under the nom de guerre Avesta Habur”* (NYK, 2018a), ενώ συμπληρώνει την αφήγηση με στοιχεία της προσωπικής της ζωής και οπτικό υλικό, όπως φωτογραφίες και βίντεο από τα κοινωνικά δίκτυα.

Μέσω αυτής της προσέγγισης, μια σύνθετη πολιτικοστρατιωτική πραγματικότητα μετασχηματίζεται σε μια «ανθρώπινη», συναισθηματικά φορτισμένη και εύκολα προσβάσιμη ιστορία για το δυτικό κοινό. Η συλλογική δράση και η οργανωμένη στρατηγική του YPJ υποχωρούν υπέρ της δραματοποίησης της ατομικής πορείας μιας νεαρής γυναίκας, η οποία παρουσιάζεται ως κεντρικός φορέας νοήματος και συμβολισμού. Η προσωποποίηση, με αυτόν τον τρόπο, λειτουργεί ως μηχανισμός αφηγηματικής απλούστευσης, καθιστώντας τη σύγκρουση κατανοητή κυρίως μέσα από προσωπικά βιώματα και συναισθηματική ταύτιση.

Στο ίδιο πλαίσιο προσωποποίησης εντάσσεται και το εκτενές αφιέρωμα της CNN Greece στις Κούρδισσες μαχήτριες μέσα από τον φωτογραφικό φακό της Sonja Hamad, όπου η ένοπλη σύγκρουση παρουσιάζεται σχεδόν αποκλειστικά μέσα από ατομικά πορτρέτα, ονόματα, ηλικίες και προσωπικές ιστορίες. Οι μαχήτριες δεν εμφανίζονται ως μέλη μιας συλλογικής πολιτικοστρατιωτικής δομής, αλλά ως ξεχωριστές *“ηρωίδες”* με βιογραφικά αφηγήματα. Η Dijlîn παρουσιάζεται ως μια 19χρονη που *“πολεμούσε ήδη τρία χρόνια”* παρά τον τραυματισμό της και τις αντιρρήσεις της οικογένειάς της, ενώ η Zilan περιγράφεται ως εκπαιδευμένη διασώστρια που *“έχει δει εκατοντάδες άτομα να πεθαίνουν”* και προσπαθεί να τους εξασφαλίζει *“μια πρόπουσα κηδεία”*. Αντίστοιχα, η Diljîn προβάλλεται κυρίως μέσα από τη δήλωσή της ότι *“μάχεται για τα δικαιώματα των γυναικών”* και *“κατά της πατριαρχίας”*, ενώ η Shirin σκιαγραφείται ως μια 21χρονη μοναχοπαίδι που, παρά τους τραυματισμούς της και την αγωνία των γονιών της, επιμένει να παραμείνει στην πολιτοφυλακή μετά το τέλος του πολέμου. (CNN, 2019)

Οι αφηγηματικές αυτές επιλογές μετατρέπουν την πολιτική και ιδεολογική συγκρότηση του YPJ σε ένα σύνολο συγκινητικών ατομικών ιστοριών αντοχής, φόβου και προσωπικής υπέρβασης. Οι γυναίκες γίνονται αναγνώσιμες κυρίως ως κόρες, αδελφές, τραυματισμένες νέες γυναίκες ή *«ώριμες πέρα από την ηλικία τους»*, όπως σημειώνει η Hamad, και όχι ως πολιτικά υποκείμενα ενταγμένα σε ένα οργανωμένο επαναστατικό εγχείρημα. Παρότι γίνεται

σύντομη αναφορά στον Οτσαλάν και στην ιδεολογία του PKK, αυτή λειτουργεί περισσότερο ως βιογραφικό ή πολιτισμικό στοιχείο παρά ως πλαίσιο ανάλυσης της συλλογικής δράσης. Έτσι, η προσωποποίηση δεν καθιστά απλώς τον πόλεμο «ανθρώπινο», αλλά αποσυνδέει τη γυναικεία ένοπλη δράση από τη συστηματική πολιτική της διάσταση, μετατρέποντάς την σε σειρά μεμονωμένων ιστοριών θάρρους και συναισθηματικής αντοχής.

Η προσωποκεντρική αυτή αφήγηση δεν είναι ουδέτερη. Η συχνή εστίαση σε νεαρές γυναίκες, συχνά στην εφηβεία ή στις αρχές της ενήλικης ζωής τους, ενισχύει τη συναισθηματική εμπλοκή του αναγνώστη και παράγει μια εικόνα ευαλωτότητας, αυθορμητισμού ή αναγκαστικής συμμετοχής στον πόλεμο. Οι μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά ως «καθημερινές» γυναίκες που οδηγήθηκαν στην ένοπλη δράση εξαιτίας εξωτερικών απειλών και έκτακτων συνθηκών, γεγονός που περιορίζει τη συζήτηση γύρω από τη συνειδητή πολιτική τους επιλογή, την ιδεολογική τους συγκρότηση και τη συλλογική φύση της στράτευσης στο YPJ.

Παράλληλα, η έμφαση στο άτομο λειτουργεί αποσυνδεδετικά ως προς το ευρύτερο πολιτικό και ιδεολογικό πλαίσιο της Ροζάβα. Το YPJ σπάνια παρουσιάζεται ως οργανικό τμήμα ενός συνολικού πολιτικού σχεδίου κοινωνικού μετασχηματισμού, το οποίο βασίζεται σε αρχές φεμινιστικής απελευθέρωσης, άμεσης δημοκρατίας και συλλογικής αυτοοργάνωσης. Αντίθετα, η ιδεολογική συγκρότηση του κινήματος υποχωρεί υπέρ αφηγήσεων που λειτουργούν κυρίως σε συναισθηματικό και περιγραφικό επίπεδο, απογυμνώνοντας τη γυναικεία ένοπλη δράση από τις πολιτικές της ρίζες.

Η αποπολιτικοποίηση αυτή ενισχύεται περαιτέρω μέσω της πλαισίωσης της βίας ως τεχνικού ή διπλωματικού ζητήματος. Χαρακτηριστικά, το άρθρο επισημαίνει ότι “*A suicide bombing by an American ally against a NATO member could further strain the tense relationship between Turkey and the United States*” (NYK, 2018a), μετατοπίζοντας το βάρος της ερμηνείας από τα πολιτικά κίνητρα της πράξης στις γεωπολιτικές ισορροπίες και τις διεθνείς συμμαχίες. Με τον τρόπο αυτό, η ένοπλη δράση αποσπάται από το ιστορικό και πολιτικό της πλαίσιο και εντάσσεται σε ένα λόγο διαχείρισης διεθνών σχέσεων, όπου η υποκειμενικότητα και οι στόχοι των ίδιων των μαχητριών καθίστανται δευτερεύοντες.

Κατά συνέπεια, η προσωποποίηση λειτουργεί ως βασικό εργαλείο λόγου που, αφενός, διευκολύνει την ταύτιση του δυτικού αναγνώστη και καθιστά τη σύγκρουση αφηγηματικά προσβάσιμη, αφετέρου όμως περιορίζει ουσιαστικά την κατανόηση των δομικών, πολιτικών

και ιδεολογικών διαστάσεων του κουρδικού γυναικείου αγώνα. Η συλλογική και πολιτικά συγκροτημένη φύση της κουρδικής γυναικείας ένοπλης δράσης υποβαθμίζεται υπέρ μεμονωμένων ιστοριών, οι οποίες λειτουργούν κυρίως ως αντικείμενα συναισθηματικής κατανάλωσης και όχι ως φορείς πολιτικής ανάλυσης. Με αυτόν τον τρόπο, η προσωποποίηση και η αποπολιτικοποίηση συγκροτούν από κοινού έναν λόγο που καθιστά ορατές τις γυναίκες ως πρόσωπα, αλλά αόρατες ως πολιτικά υποκείμενα ενός ριζοσπαστικού συλλογικού εγχειρήματος.

4.2.4 Ο πόλεμος ως ‘αντρική υπόθεση’: έμφυλα στερεότυπα

Σε ορισμένα από τα δημοσιογραφικά άρθρα που εξετάστηκαν, αναδύεται με σαφήνεια η έμφυλη διάσταση της σύγκρουσης μέσα από τη ρητή ή έμμεση παρουσίαση του πολέμου ως κατεξοχήν «αντρικής υπόθεσης». Αν και το μοτίβο αυτό δεν εμφανίζεται με την ίδια συχνότητα ή ένταση στο σύνολο του εξεταζόμενου υλικού, η παρουσία του είναι ιδιαίτερα ενδεικτική του τρόπου με τον οποίο ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος αντλεί από προϋπάρχοντα κοινωνικά και πολιτισμικά στερεότυπα για να νοηματοδοτήσει τη γυναικεία ένοπλη δράση.

Η έμφυλη κανονικοποίηση του πολέμου αποτυπώνεται χαρακτηριστικά μέσα από ενσωματωμένο λόγο οικογενειακών προσώπων των μαχητριών. Σε άρθρο που αναφέρεται στην απόφαση της Ruhan να συμμετάσχει στον ένοπλο αγώνα, παρατίθεται η φράση του πατέρα της: *“leave the fight to men”* (The Guardian, 2015). Επιπλέον, η μητέρα της Hameera δηλώνει ότι *“the war is not a joke and that it is for men not women”* (The Guardian, 2015). Οι διατυπώσεις αυτές ενεργοποιούν ένα ευρύτερο κοινωνικό σχήμα, σύμφωνα με το οποίο η πολεμική βία, η στρατιωτική σύγκρουση και η έκθεση στον κίνδυνο συνδέονται πρωτίστως με την ανδρική ταυτότητα, ενώ η γυναικεία παρουσία στον πόλεμο θεωρείται παρεκκλίνουσα ή ακατάλληλη.

Η ενσωμάτωση αυτού του λόγου στον δημοσιογραφικό λόγο δεν λειτουργεί απλώς ως καταγραφή οικογενειακών αντιδράσεων, αλλά ως αφηγηματικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η γυναικεία συμμετοχή στον πόλεμο αποκτά ιδιαίτερο συμβολικό βάρος. Ο πόλεμος παρουσιάζεται αρχικά ως χώρος από τον οποίο οι γυναίκες «κανονικά» αποκλείονται, γεγονός που καθιστά τη συμμετοχή των Κουρδισσών μαχητριών αξιοσημείωτη, εντυπωσιακή και αφηγηματικά ελκυστική. Οι γυναίκες του YPJ κατασκευάζονται έτσι ως υποκείμενα που

παραβιάζουν έναν βαθιά ριζωμένο έμφυλο κανόνα, γεγονός που ενισχύει την αφηγηματική ένταση και δραματικότητα των ιστοριών τους.

Η ίδια λογική εντοπίζεται και σε πιο έμμεσες μορφές, όπως στο άρθρο των *New York Times*, όπου η γυναικεία ένοπλη δράση παρουσιάζεται ως αντιστροφή ενός παγιωμένου έμφυλου προτύπου. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι *“the female warrior in particular offers a powerful counterimage to that of the raped and dishonored victim who is considered a source of shame to her family and community”* (New York Times, 2016). Η φράση αυτή καθιστά σαφή την ύπαρξη ενός κυρίαρχου έμφυλου πλαισίου, σύμφωνα με το οποίο οι γυναίκες σε πολεμικές συγκρούσεις αναμένεται να εμφανίζονται ως παθητικά θύματα, ενώ η μαχήτρια παρουσιάζεται ως ριζική ανατροπή αυτής της «κανονικότητας».

Η κατασκευή αυτή συνδέεται άμεσα με άλλα μοτίβα που έχουν ήδη αναλυθεί, όπως η ηρωοποίηση και η συναισθηματοποίηση της αφήγησης. Η μαχήτρια παρουσιάζεται ως γυναίκα που αψηφά κοινωνικές, οικογενειακές και πολιτισμικές προσδοκίες και εισέρχεται σε έναν χώρο που εμφανίζεται ως «μη οικείος» για το φύλο της. Με τον τρόπο αυτό, η ένοπλη δράση της αποκτά επιπλέον ηθικό και συναισθηματικό φορτίο, όχι μόνο ως πολιτική ή στρατιωτική επιλογή, αλλά και ως πράξη έμφυλης υπέρβασης.

Ωστόσο, η αφήγηση αυτή έχει και σαφείς περιοριστικές συνέπειες. Η επαναφορά του στερεοτύπου του πολέμου ως αντρικής υπόθεσης, ακόμη και όταν λειτουργεί φαινομενικά υπέρ της ανάδειξης των Κουρδισσών μαχητριών, συμβάλλει ταυτόχρονα στη φυσικοποίηση της ανδρικής συμμετοχής στη βία ως αυτονόητης και μη προβληματικής. Αντίθετα, η γυναικεία ένοπλη δράση παρουσιάζεται ως εξαίρεση που απαιτεί ειδική εξήγηση και ηθική δικαιολόγηση. Οι Κούρδισσες μαχήτριες δεν προσεγγίζονται πρωτίστως ως ισότιμοι στρατιωτικοί δρώντες, αλλά ως γυναίκες που «σπάνε» έναν έμφυλο κανόνα.

Συνολικά, παρότι το συγκεκριμένο μοτίβο δεν διατρέχει το σύνολο των άρθρων, η παρουσία του είναι αναλυτικά ιδιαίτερα σημαντική. Αποκαλύπτει τις έμφυλες παραδοχές που ενεργοποιούνται στον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο προκειμένου να κατασκευαστεί η γυναικεία ένοπλη δράση ως αξιοσημείωτη εξαίρεση. Το παράδειγμα αυτό δείχνει πώς ακόμη και μεμονωμένες αφηγηματικές επιλογές συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας συνολικότερης εικόνας, όπου ο πόλεμος παραμένει κανονικοποιημένος ως ανδρικός χώρος και η γυναικεία συμμετοχή αποκτά νόημα κυρίως μέσα από την παρέκκλισή της από αυτόν τον κανόνα.

4.2.5 Συναισθηματοποίηση της αφήγησης

Ένα ακόμη επαναλαμβανόμενο και ιδιαίτερα χαρακτηριστικό μοτίβο στη δυτική δημοσιογραφική κάλυψη των Κουρδισσών μαχητριών είναι η έντονη συναισθηματοποίηση της αφήγησης, η οποία λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός πλαισίωσης της ένοπλης σύγκρουσης. Στα εξεταζόμενα άρθρα, η πολεμική πραγματικότητα δεν προσεγγίζεται πρωτίστως μέσα από πολιτικούς, στρατιωτικούς ή γεωπολιτικούς όρους, αλλά μέσα από συναισθηματικά φορτισμένες αφηγηματικές επιλογές που εστιάζουν στην ατομική εμπειρία, στο βίωμα και στην προσωπική απώλεια. Με τον τρόπο αυτό, το ενδιαφέρον του αναγνώστη μετατοπίζεται από τις δομικές αιτίες και τις συλλογικές διαστάσεις της σύγκρουσης προς ιστορίες ζωής που οργανώνονται γύρω από την ευαλωτότητα, τον φόβο και τον θάνατο.

Στο άρθρο του BBC από τη βόρεια Συρία, η συναισθηματοποίηση επιτυγχάνεται μέσα από την ανάδειξη καθημερινών και οικείων στιγμών από τη ζωή των μαχητριών στο μέτωπο. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα: *“She and three comrades are having lunch: flatbread, cheese and watermelon. Many of the fighters, like Diren, 19, are still teenagers”* (BBC, 2014a). Η περιγραφή αυτή δεν προσφέρει πολιτική ή στρατιωτική πληροφορία, αλλά λειτουργεί αφηγηματικά ώστε να μεταφέρει τον πόλεμο στο επίπεδο της καθημερινής ανθρώπινης εμπειρίας. Η αναφορά στο φαγητό, στη συντροφικότητα και στη νεαρή ηλικία των μαχητριών κατασκευάζει μια εικόνα οικειότητας και κανονικότητας, η οποία έρχεται σε έντονη αντίθεση με το περιβάλλον της ένοπλης σύγκρουσης. Η έμφαση στο γεγονός ότι οι μαχήτριες είναι «ακόμη έφηβες» εντείνει την αίσθηση πρόωρης έκθεσης στη βία και μετατρέπει την πολεμική εμπειρία σε ζήτημα συναισθηματικής και ηθικής πρόσληψης, παρά πολιτικής ανάλυσης.

Αντίθετα, στο άρθρο του BBC για τον θάνατο της Barin Kobani (BBC, 2018), η συναισθηματοποίηση αποκτά μια πιο ωμή και τραυματική μορφή, μέσω της γραφικής περιγραφής του νεκρού σώματος. Ενδεικτικό είναι το απόσπασμα: *“The footage shows a group of rebels standing around the bloodied body of a woman lying on the ground. The body has a deep abdominal wound.”* Εδώ, το επίκεντρο της αφήγησης δεν είναι η πολιτική δράση ή οι επιλογές της μαχήτριας, αλλά το τραυματισμένο σώμα της. Η χρήση λέξεων όπως *bloodied body* και *deep abdominal wound* ενεργοποιεί συναισθήματα σοκ, φρίκης και αγανάκτησης, μετατρέποντας τη μαχήτρια σε σύμβολο θυματοποίησης και βίας. Το σώμα λειτουργεί ως φορέας συναισθηματικού νοήματος, ενώ οι πολιτικές, στρατιωτικές και ιδεολογικές συνθήκες του θανάτου της παραμένουν δευτερεύουσες.

Η συναισθηματοποίηση αποκτά ακόμη πιο εκτεταμένη και βιωματική μορφή στο άρθρο των *New York Times* που αφορά το αυτόνομο γυναικείο χωριό Jinwar. Εκεί, η αφήγηση υιοθετεί πρωτοπρόσωπη οπτική και οργανώνεται γύρω από το συναίσθημα της απώλειας, του φόβου και της βίαιης διακοπής της καθημερινότητας. Χαρακτηριστικό είναι το απόσπασμα: “*Now I cannot sleep at night. My heart is always beating fast these days; I am afraid of the noise of the shelling. I don’t want to hear of any more friends who have died.*” (NYK, 2019). Η περιγραφή αυτή μεταφέρει τον πόλεμο στο επίπεδο της σωματικής και ψυχολογικής εμπειρίας, εστιάζοντας στον φόβο, στην αϋπνία και στο άγχος, και όχι στις στρατιωτικές εξελίξεις ή τις γεωπολιτικές αιτίες της τουρκικής επίθεσης. Η απώλεια του χώρου, των κοινών πρακτικών και των «ονείρων» των γυναικών παρουσιάζεται ως προσωπικό τραύμα, ενισχύοντας περαιτέρω τη συναισθηματική φόρτιση της αφήγησης.

Παρά τις διαφορετικές αφηγηματικές στρατηγικές που ακολουθούνται στα παραπάνω άρθρα — ήπια και καθημερινή στην πρώτη περίπτωση, ωμή και τραυματική στη δεύτερη, βιωματική και πένθιμη στην τρίτη — η λειτουργία της συναισθηματοποίησης παραμένει κοινή. Και στις τρεις περιπτώσεις, ο πόλεμος παρουσιάζεται λιγότερο ως αποτέλεσμα πολιτικών αποφάσεων, στρατηγικών συγκρούσεων ή ιδεολογικών αντιπαραθέσεων και περισσότερο ως αλληλουχία ατομικών εμπειριών, σωματικής ευαλωτότητας και ψυχικής οδύνης. Η συναισθηματική φόρτιση λειτουργεί ως κύριο εργαλείο πρόσληψης της σύγκρουσης από το δυτικό κοινό.

Ως αποτέλεσμα, οι Κούρδισσες μαχήτριες και οι γυναίκες της Ροζάβα παρουσιάζονται κυρίως ως φορείς συναισθήματος, φόβου, απώλειας και θυσίας, και λιγότερο ως πολιτικά υποκείμενα με συνειδητή ιδεολογική στράτευση, συλλογική οργάνωση και στρατηγικό ρόλο. Η συναισθηματοποίηση της αφήγησης δεν λειτουργεί, επομένως, απλώς ως αφηγηματική τεχνική, αλλά ως κρίσιμος μηχανισμός λόγου που καθιστά τη σύγκρουση ηθικά και συναισθηματικά προσβάσιμη, ενώ ταυτόχρονα απλοποιεί και αποπολιτικοποιεί την κουρδική γυναικεία ένοπλη δράση στον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο.

4.2.6 Αισθητικοποίηση και έμφυλη αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών

Ένα ακόμη επαναλαμβανόμενο και ιδιαίτερα χαρακτηριστικό μοτίβο στον λόγο των δυτικών μέσων ενημέρωσης είναι η αισθητικοποίηση της παρουσίας των Κουρδισσών μαχητριών και η έμφυλη πλαισίωση της αναπαράστασης τους. Στα εξεταζόμενα άρθρα, η εστίαση συχνά δεν περιορίζεται στη στρατιωτική ή πολιτική δράση των γυναικών του YPJ,

αλλά μετατοπίζεται προς την εμφάνιση, την εικόνα και τη συμβολική τους αξία ως οπτικών υποκειμένων για το δυτικό κοινό. Η μετατόπιση αυτή εντάσσει τις μαχήτριες σε ένα καθεστώς ορατότητας που προτάσσει το αισθητικό στοιχείο εις βάρος της πολιτικής ανάλυσης, συμβάλλοντας στη μετατροπή τους από πολιτικά υποκείμενα σε αναγνωρίσιμες και καταναλώσιμες φιγούρες που λειτουργούν κυρίως στο επίπεδο της εντύπωσης και της εικόνας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το άρθρο του BBC για την Asia Ramazan Antar, όπου η αναφορά στον θάνατό της συνοδεύεται από τη σύγκρισή της με διάσημη ηθοποιό του Χόλιγουντ, καθώς περιγράφεται ως *“the ‘Kurdish Angelina Jolie’”* (BBC, 2016). Η επιλογή αυτού του χαρακτηρισμού δεν είναι ουδέτερη ούτε απλώς περιγραφική, καθώς εισάγει ένα κυρίαρχο δυτικό πρότυπο ομορφιάς ως βασικό φίλτρο κατανόησης και ερμηνείας της ταυτότητας της μαχήτριας. Μέσα από αυτή την πλαισίωση, η αξία και η αναγνωρισιμότητα της Antar επαναπροσδιορίζονται πρωτίστως με όρους εξωτερικής εμφάνισης και αισθητικής ομοιότητας με ένα γνωστό δυτικό είδωλο, και όχι με βάση τη συλλογική πολιτική της δράση ή τη θέση της εντός της ιδεολογικής και οργανωτικής δομής του YPJ.

Αντίστοιχα, στο άρθρο του BBC για τη Rehana, γνωστή και ως «Άγγελος του Κομπάνι», η αναπαράστασή της στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη διάδοση μιας φωτογραφίας που απέκτησε ευρεία απήχηση στα κοινωνικά δίκτυα, ενώ επισημαίνεται ότι η εικόνα της έγινε viral πριν ακόμη επιβεβαιωθούν βασικές πληροφορίες για τη δράση ή τον θάνατό της. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, *“Against this backdrop, stories are being shared on social media networks of fighters who become internet legends. And none more so than ‘Rehana’ whose image has come to symbolise the female fighters pitted against the Islamic State.”* (BBC, 2014b). Το γεγονός αυτό αναδεικνύει με σαφήνεια την υπεροχή της οπτικής εντύπωσης και της ψηφιακής κυκλοφορίας της εικόνας έναντι της τεκμηριωμένης πολιτικής πληροφορίας και της ιστορικής ακρίβειας. Η μαχήτρια μετατρέπεται σε σύμβολο πρωτίστως μέσω της εικόνας της και όχι μέσω της πολιτικής της δράσης.

Σε επίπεδο λόγου, η αισθητικοποίηση λειτουργεί συμπληρωματικά και διαπλεκόμενα με την προσωποποίηση και τη συναισθηματοποίηση που αναλύθηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά μέσα από κοντινά πορτρέτα, έντονες φωτογραφικές απεικονίσεις και περιγραφές φυσικών χαρακτηριστικών, πρακτικές που ενισχύουν την αναγνωρισιμότητα και τη συμβολική τους ισχύ, αλλά ταυτόχρονα αποσπούν την προσοχή από τη συλλογική και πολιτικά συγκροτημένη φύση της δράσης

τους. Με αυτόν τον τρόπο, η ένοπλη δράση μετατρέπεται σε οπτικό αφήγημα, όπου η εικόνα προηγείται της ανάλυσης και η αισθητική υπερισχύει της πολιτικής ερμηνείας.

Η έμφυλη διάσταση αυτής της αναπαράστασης καθίσταται ιδιαίτερα εμφανής όταν η γυναικεία ένοπλη παρουσία προβάλλεται ως «ασυνήθιστη», «εντυπωσιακή» ή «παράδοξη», σε αντίθεση με την ανδρική στρατιωτική δράση, η οποία αντιμετωπίζεται ως αυτονόητη και κανονικοποιημένη. Η διαφοροποίηση αυτή αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα που συνδέουν τη γυναικεία παρουσία στον πόλεμο όχι με πολιτική επιλογή ή συλλογικό αγώνα, αλλά με εξαίρεση, θέαμα και αισθητική ιδιαιτερότητα.

Σε κοινωνικό και ιδεολογικό επίπεδο, η αισθητικοποίηση των Κουρδισσών μαχητριών εντάσσεται σε ένα ευρύτερο δυτικό πλαίσιο κατανόησης και αναπαράστασης της Μέσης Ανατολής, στο οποίο η γυναικεία ένοπλη παρουσία γίνεται αποδεκτή, αναγνωρίσιμη και ελκυστική όταν μπορεί να μεταφραστεί σε εικόνα συμβατή με δυτικές πολιτισμικές αναφορές και αισθητικά πρότυπα. Έτσι, ενώ τα δυτικά μέσα συχνά προβάλλουν τις γυναίκες του YPJ ως σύμβολα προόδου, χειραφέτησης και αντίστασης, ταυτόχρονα περιορίζουν τη φωνή τους σε έναν λόγο έντονα αισθητικοποιημένο και έμφυλα φορτισμένο, ο οποίος συχνά επισκιάζει ή αποδυναμώνει την πολιτική πολυπλοκότητα, τη συλλογική ιδεολογία και το ριζοσπαστικό περιεχόμενο του κουρδικού εγχειρήματος στη Ροζάβα.

4.3. Δυτικός λόγος και οριενταλισμός

4.3.1 Ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος ως μη ουδέτερη αφήγηση

Η ανάλυση των άρθρων δείχνει ότι η αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης δεν αποτελεί μια ουδέτερη ή απλώς πληροφοριακή αποτύπωση των γεγονότων. Αντίθετα, ο λόγος που παράγεται μέσα από τα δημοσιεύματα είναι αποτέλεσμα συγκεκριμένων επιλογών, οι οποίες αντανακλούν κυρίαρχες ιδεολογικές και πολιτισμικές οπτικές. Όπως υποστηρίζει ο Van Dijk, ο λόγος των ΜΜΕ δεν περιγράφει απλώς την πραγματικότητα, αλλά συμμετέχει ενεργά στην κατασκευή της, οργανώνοντας το νόημα με τρόπους που εξυπηρετούν συγκεκριμένες ερμηνείες.

Στα άρθρα που αναλύθηκαν, η επιλογή θεμάτων, η εστίαση σε συγκεκριμένες πτυχές της δράσης των γυναικών και η γλωσσική τους πλαισίωση αποκαλύπτουν μια σαφή δυτική οπτική. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά μέσα από αφηγήσεις που είναι οικείες και αναγνωρίσιμες στο δυτικό κοινό, όπως η ατομική ιστορία, ο ηρωισμός, η προσωπική θυσία και η συναισθηματική φόρτιση. Αυτή η προσέγγιση διευκολύνει την

κατανόηση ενός σύνθετου πολέμου, αλλά ταυτόχρονα απλοποιεί την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα στην οποία εντάσσονται οι ίδιες οι γυναίκες.

Η δυτική οπτική γίνεται εμφανής και μέσα από τη συστηματική σύγκριση ανάμεσα στις Κούρδισσες μαχήτριες και τον αντίπαλό τους, κυρίως το Ισλαμικό Κράτος. Η σύγκριση αυτή δομείται συχνά με όρους απόλυτης αντίθεσης: από τη μία πλευρά η πρόοδος, η ισότητα και η γυναικεία χειραφέτηση, και από την άλλη η βαρβαρότητα, η πατριαρχία και ο φανατισμός. Μέσα σε αυτό το σχήμα, οι Κούρδισσες εντάσσονται σε ένα αφήγημα που ταιριάζει με τις αξίες της Δύσης, γεγονός που ενισχύει τη θετική τους εικόνα αλλά περιορίζει την πολυπλοκότητα της ταυτότητάς τους. (Martini 2018, Azeez 2019)

Συνεπώς, ο λόγος των δυτικών ΜΜΕ δεν μπορεί να θεωρηθεί ουδέτερος. Αντίθετα, λειτουργεί ως φίλτρο μέσα από το οποίο η κουρδική γυναικεία ένοπλη δράση παρουσιάζεται με τρόπους που ανταποκρίνονται στις προσδοκίες και τα πολιτισμικά σχήματα του δυτικού αναγνωστικού κοινού. Αυτή η παρατήρηση αποτελεί το απαραίτητο πλαίσιο για την κατανόηση των οριενταλιστικών μοτίβων που αναλύονται στη συνέχεια.

4.3.2 Οριενταλιστικά μοτίβα στη δυτική αναπαράσταση

Η ανάλυση των άρθρων καταδεικνύει ότι η δυτική δημοσιογραφική αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών ενσωματώνει συστηματικά οριενταλιστικά μοτίβα, ακόμη και στις περιπτώσεις όπου η πρόθεση των δημοσιευμάτων είναι εμφανώς θετική. Οι γυναίκες του ΥΡJ παρουσιάζονται συχνά ως μια φωτεινή εξαίρεση μέσα σε έναν ευρύτερο γεωγραφικό και πολιτισμικό χώρο που συγκροτείται λόγο-κεντρικά ως ενιαίος, πατριαρχικός και βίαιος. Με τον τρόπο αυτό, η «Ανατολή» δεν εμφανίζεται ως πεδίο ιστορικών και κοινωνικών διαφοροποιήσεων, αλλά ως ένα ομογενοποιημένο και προβληματικό σύνολο, μέσα στο οποίο η Ροζάβα και οι Κούρδισσες μαχήτριες αναδεικνύονται ως ασυνήθιστες περιπτώσεις προόδου.

Η λογική της εξαίρεσης αποτελεί κεντρικό οριενταλιστικό σχήμα στον δυτικό λόγο. Χαρακτηριστικά, σε δημοσιογραφικό κείμενο αναφέρεται ότι “*Rojava is the one place in the Middle East where there is real gender equality*” (The Guardian, 2014). Η διατύπωση αυτή, αν και αποδίδει θετικό πρόσημο στο εγχείρημα της Ροζάβα, ταυτόχρονα κατασκευάζει τη Μέση Ανατολή ως έναν ενιαίο χώρο έμφυλης ανισότητας και καθιστά την ισότητα των φύλων μια σπάνια και μη αναμενόμενη εξαίρεση. Η πρόοδος δεν παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών, ιδεολογικών και ιστορικών διεργασιών, αλλά ως ιδιόμορφο φαινόμενο που αποκλίνει από τον «κανόνα» της Ανατολής. Με αυτόν τον τρόπο, η

θετική αναπαράσταση της Ροζάβα δεν αναιρεί τον οριενταλισμό, αλλά τον αναπαράγει μέσω μιας ιεραρχικής διάκρισης ανάμεσα σε έναν «καθυστερημένο» χώρο και σε μια φωτεινή εξαίρεση που γίνεται κατανοητή κυρίως μέσα από δυτικά αξιακά φίλτρα.

Παράλληλα, τα άρθρα συχνά αποδίδουν ιδιαίτερη έμφαση στη διαφοροποίηση των Κουρδισσών μαχητριών από το στερεοτυπικό πρότυπο της «ανατολικής γυναίκας». Οι μαχήτριες περιγράφονται ως γενναίες, δυναμικές, χειραφετημένες και πολιτικά ενεργές ακριβώς επειδή αντιπαραβάλλονται με μια σιωπηρή αλλά παρούσα εικόνα παθητικότητας, καταπίεσης και έλλειψης συνείδησης που αποδίδεται συλλογικά στις γυναίκες της περιοχής. Έτσι, η θετική τους αναπαράσταση δεν βασίζεται σε μια αυτοτελή κατανόηση του κοινωνικού και πολιτικού τους πλαισίου, αλλά σε μια συγκριτική λογική που επιβεβαιώνει προϋπάρχουσες δυτικές πολιτισμικές ιεραρχήσεις.

Ο οριενταλιστικός χαρακτήρας του λόγου γίνεται ακόμη πιο εμφανής μέσα από την κανονιστική κατασκευή της «συνειδητοποιημένης» δυτικής γυναίκας ως προτύπου πολιτικής νομιμοποίησης. Σε άρθρο που αφορά τη στράτευση δυτικής γυναίκας στον κουρδικό αγώνα, σημειώνεται χαρακτηριστικά ότι *“In a lesser documentary, Anna may have remained a naive figure who died a futile death fighting someone else’s war.”* (The Guardian, 2019) Η φράση αυτή απορρίπτει ρητά την εικόνα της αφελούς ή παραπλανημένης γυναίκας και επιμένει στη συγκρότηση της πρωταγωνίστριας ως πλήρως ενήμερης και συνειδητής πολιτικής δρώντος. Ωστόσο, η ίδια αυτή ανάγκη ρητής αποστασιοποίησης από την «αφέλεια» αποκαλύπτει ένα κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η πολιτική εγκυρότητα αποδίδεται μόνο σε υποκείμενα που ανταποκρίνονται σε δυτικά πρότυπα συνείδησης, ορθολογικότητας και ατομικής επιλογής.

4.3.3 Ο φεμινισμός ως «μεταφρασμένος» δυτικός λόγος

Σημαντικό μοτίβο που αναδεικνύεται μέσα από τη συνθετική ανάλυση των δημοσιογραφικών άρθρων είναι ο τρόπος με τον οποίο ο φεμινισμός των Κουρδισσών μαχητριών και το πολιτικό εγχείρημα της Ροζάβα παρουσιάζονται μέσα από φίλτρα δυτικών εννοιολογικών, ιδεολογικών και αξιακών πλαισίων. Τα δυτικά μέσα ενημέρωσης τείνουν να «μεταφράζουν» τον κουρδικό γυναικείο αγώνα σε όρους που είναι άμεσα αναγνωρίσιμοι, οικείοι και θετικά φορτισμένοι για το δυτικό κοινό, όπως η ισότητα των φύλων, τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο εκσυγχρονισμός, η δημοκρατία και η ατομική χειραφέτηση. Η μετάφραση αυτή λειτουργεί ως βασικός μηχανισμός νοηματοδότησης: καθιστά τον αγώνα

επικοινωνιακά προσβάσιμο και πολιτικά αποδεκτό, αλλά ταυτόχρονα αναδιαμορφώνει το περιεχόμενό του, απλοποιώντας ή αποσιωπώντας κρίσιμες ιδεολογικές και ιστορικές διαστάσεις.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της διαδικασίας συναντάται στο άρθρο της Frida Ghitis στο CNN, όπου η κουρδική γυναικεία ισότητα παρουσιάζεται πρωτίστως ως δείκτης νεωτερικότητας και πολιτισμικής προόδου σε άμεση αντιπαράθεση με έναν υποτιθέμενα οπισθοδρομικό αντίπαλο. Η φράση “*Islamist rebels seeking to turn the clock back to the 7th century*” (CNN, 2014) δεν λειτουργεί απλώς ως περιγραφική αναφορά στον εχθρό, αλλά συγκροτεί έναν έντονα οριενταλιστικό χρονικό και πολιτισμικό διαχωρισμό. Η Ροζάβα τοποθετείται στη σφαίρα του «σύγχρονου» και «προοδευτικού», ενώ η Ανατολή παρουσιάζεται ως ιστορικά στάσιμη και πολιτισμικά καθυστερημένη. Μέσα σε αυτό το σχήμα, η γυναικεία χειραφέτηση δεν εμφανίζεται ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών αγώνων και συλλογικών διεργασιών, αλλά ως πολιτισμικό σύμβολο εκσυγχρονισμού που καθιστά τους Κούρδους «συμβατούς» με τις αξίες της Δύσης.

Η ίδια λογική του «μεταφρασμένου» φεμινισμού εντοπίζεται και στο άρθρο της *New York Times* για τη λειτουργία του Women’s House στη Manbij, όπου η γυναικεία ενδυνάμωση παρουσιάζεται μέσα από ένα λεξιλόγιο που αντλεί σαφώς από φιλελεύρα δυτικά φεμινιστικά πρότυπα. Ιδιαίτερα ενδεικτική είναι η δήλωση της Shilan Shermooz ότι “*The patriarchy really is over*” (New York Times, 2018b), η οποία συμπυκνώνει ένα αφήγημα τελικής και σχεδόν οριστικής ρήξης με την πατριαρχία. Η πατριαρχία παρουσιάζεται ως ένα σύστημα που μπορεί να ξεπεραστεί μέσω νομικών ρυθμίσεων, θεσμικών μεταρρυθμίσεων και κρατικών μηχανισμών προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών, προσέγγιση που ευθυγραμμίζεται πλήρως με δυτικά φιλελεύρα μοντέλα κοινωνικής προόδου.

Στο ίδιο άρθρο, η έμφαση σε θεσμικές κατακτήσεις —όπως τα ίσα δικαιώματα στο διαζύγιο, την κληρονομιά, τη νομική εκπροσώπηση και τη συνδιοίκηση των θεσμών από άνδρες και γυναίκες— μεταφράζει τη γυναικεία χειραφέτηση σε απτούς και μετρήσιμους δείκτες ισότητας. Με αυτόν τον τρόπο, το κουρδικό φεμινιστικό εγχείρημα παρουσιάζεται ως επιτυχημένο στο μέτρο που μπορεί να συγκριθεί και να αξιολογηθεί με βάση δυτικά πρότυπα κράτους δικαίου και φιλελεύρου φεμινισμού.

Η ίδια λογική εμφανίζεται και στην παρουσίαση του YPJ ως δύναμης «συνείδησης» και όχι απλώς στρατού. Όπως δηλώνει η εκπρόσωπος του YPJ Nesrin Abdullah, “*the YPJ is not*

a brute fighting force but a force of social, cultural and moral consciousness” (Independent, 2017b). Η διατύπωση αυτή μεταφράζει την κουρδική ένοπλη δράση σε ένα λεξιλόγιο ηθικής και κοινωνικής προόδου που είναι απολύτως συμβατό με δυτικά φεμινιστικά και φιλελεύθερα πρότυπα.

Ωστόσο, αυτή η δυτικοκεντρική πλαισίωση τείνει να αποσυνδέει τον κουρδικό φεμινισμό από τις ιδιαίτερες ιδεολογικές και πολιτικές του ρίζες. Οι αντικρατικές, κοινοτιστικές και ριζοσπαστικές διαστάσεις του εγχειρήματος της Ροζάβα, όπως και οι κοινωνικές αντιστάσεις και οι εσωτερικές αντιφάσεις που το διατρέχουν, υποχωρούν υπέρ μιας αφήγησης που παρουσιάζει την ισότητα ως γραμμική και σχεδόν αυτονόητη κατάκτηση. Έτσι, ο φεμινισμός των Κουρδισσών μαχητριών μετατρέπεται σε ένα «αναγνωρίσιμο» και «μεταφρασμένο» αφήγημα, προσαρμοσμένο στις ιδεολογικές προσδοκίες και τις ερμηνευτικές κατηγορίες του δυτικού δημόσιου λόγου.

Συνολικά, το μοτίβο του «μεταφρασμένου» φεμινισμού αναδεικνύει τον ενεργό ρόλο των δυτικών ΜΜΕ στη συγκρότηση του νοήματος γύρω από τη γυναικεία χειραφέτηση. Παρότι η συγκεκριμένη αναπαράσταση συμβάλλει στη διεθνή ορατότητα και θετική πρόσληψη του κουρδικού γυναικείου αγώνα, ταυτόχρονα περιορίζει την κατανόηση της πολιτικής του πολυπλοκότητας και των ριζοσπαστικών του στοχεύσεων, εντάσσοντάς τον σε ένα πλαίσιο που εξυπηρετεί τις ιδεολογικές ανάγκες της Δύσης.

4.3.4 Η Δύση ως κριτής της κουρδικής επανάστασης

Ένα διακριτό αλλά στενά συνδεδεμένο μοτίβο που προκύπτει από τη δυτική δημοσιογραφική κάλυψη είναι ο τρόπος με τον οποίο τα μέσα δεν περιορίζονται στη μετάφραση του κουρδικού φεμινισμού σε δυτικά οικείους όρους, αλλά αναλαμβάνουν και έναν ρόλο αξιολόγησης και νομιμοποίησης του ίδιου του πολιτικού εγχειρήματος της Ροζάβα. Οι Κούρδισσες μαχήτριες και το πολιτικό τους σχέδιο παρουσιάζονται ως «άξιοι υποστήριξης» στο μέτρο που ανταποκρίνονται σε αξίες όπως η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η ισότητα των φύλων, δηλαδή σε έννοιες που λειτουργούν ως ηθικά και πολιτικά κριτήρια στον δυτικό δημόσιο λόγο.

Η λογική αυτή γίνεται εμφανής στο άρθρο του Independent για την Ασία Αμπντουλάχ και το εγχείρημα της Ροζάβα, όπου η κουρδική επανάσταση δεν παρουσιάζεται απλώς ως τοπική πολιτική εμπειρία, αλλά ως απάντηση στα αδιέξοδα της σύγχρονης παγκόσμιας δημοκρατίας. Όπως σημειώνεται χαρακτηριστικά, η Ροζάβα περιγράφεται ως *“democracy with a*

vengeance” (Independent,2017a), ενώ υποστηρίζεται ότι οι Κούρδοι “μας δείχνουν τι μοιάζει με αληθινή δημοκρατία”. Η αξία του κουρδικού εγχειρήματος προσδιορίζεται έτσι μέσα από τη δυνατότητά του να λειτουργεί ως καθρέφτης και εναλλακτικό μοντέλο για τη Δύση.

Παράλληλα, οι δηλώσεις της Άσιας Αμπντουλάχ στο ίδιο άρθρο εντάσσουν τον κουρδικό γυναικείο αγώνα σε ένα παγκόσμιο ηθικό και πολιτικό πλαίσιο. Όταν τονίζει ότι η επανάσταση «δουλεύει» επειδή θέτει τις γυναίκες στο κέντρο και ότι άλλες γυναίκες «βλέπουν» τη Ροζάβα και εμπνέονται να συμμετάσχουν, η κουρδική εμπειρία μετατρέπεται σε καθολικό πρότυπο χειραφέτησης. Οι Κούρδισσες δεν παρουσιάζονται μόνο ως τοπικά πολιτικά υποκείμενα, αλλά ως φορείς ενός μοντέλου που αποκτά νόημα και αξία στο διεθνές, και κυρίως δυτικό, φαντασιακό.

Με αυτόν τον τρόπο, η δυτική δημοσιογραφία συγκροτεί τη Ροζάβα ως έναν χώρο που πρέπει να «επιβεβαιωθεί» μέσα από δυτικά κριτήρια προόδου, δημοκρατίας και φεμινισμού. Η επανάσταση δεν αναγνωρίζεται πρωτίστως με βάση τις δικές της ιστορικές και πολιτικές συνθήκες, αλλά με βάση το κατά πόσο μπορεί να παρουσιαστεί ως συμβατή με τις αξίες και τις προσδοκίες της Δύσης. Έτσι, η Δύση δεν λειτουργεί μόνο ως θεατής ή μεταφραστής του κουρδικού αγώνα, αλλά και ως κριτής του, καθορίζοντας ποια μορφή φεμινισμού, ποια μορφή δημοκρατίας και ποια επανάσταση θεωρούνται «άξιες» διεθνούς αναγνώρισης.

5 Ερμηνεία ευρημάτων

Το παρόν κεφάλαιο εστιάζει στη συζήτηση και ερμηνεία των ευρημάτων που προέκυψαν από την ανάλυση λόγου των επιλεγμένων δημοσιευμάτων δυτικών μέσων ενημέρωσης σχετικά με τις Κούρδισσες μαχήτριες στη βόρεια Συρία. Με βάση τις μικρο-, μακρο- και ιδεολογικές αναλύσεις που παρουσιάστηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο, η συζήτηση μετατοπίζεται από την περιγραφή των γλωσσικών και αφηγηματικών επιλογών στην κατανόηση των ευρύτερων σημασιών που παράγονται μέσα από αυτές.

Στόχος του κεφαλαίου είναι να αναδείξει τα κυρίαρχα μοτίβα αναπαράστασης, να εξετάσει τον ρόλο του φύλου στον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο για τον πόλεμο και να εντοπίσει τις ιδεολογικές λειτουργίες που επιτελούνται μέσω της ηρωοποίησης, της εξιδανίκευσης και της οριενταλιστικής πλαισίωσης των Κουρδισσών μαχητριών. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, επιχειρείται να φωτιστεί όχι μόνο το πώς παρουσιάζονται οι γυναίκες του YPJ, αλλά και το

πώς οι αναπαραστάσεις αυτές αντανακλούν ευρύτερες δυτικές αντιλήψεις για τη Μέση Ανατολή, τον πόλεμο και τη γυναικεία χειραφέτηση.

5.1 Τι αποκαλύπτουν τα μοτίβα για τον δυτικό λόγο γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες

Η συνθετική ανάλυση των δημοσιογραφικών άρθρων ανέδειξε ότι τα δυτικά μέσα ενημέρωσης δεν προσεγγίζουν τις Κούρδισσες μαχήτριες απλώς ως στρατιωτικούς δρώντες ενταγμένους σε μια συγκεκριμένη πολεμική σύγκρουση, αλλά ως φορείς ενός έντονα φορτισμένου συμβολικού, ιδεολογικού και πολιτισμικού νοήματος. Οι γυναίκες του YPJ λειτουργούν στον δυτικό δημοσιογραφικό λόγο ως αφηγηματικά σημεία συμπύκνωσης ευρύτερων αντιλήψεων για τη Μέση Ανατολή, το φύλο, τη βία και τη χειραφέτηση. Μέσα από επαναλαμβανόμενα μοτίβα ηρωοποίησης, προσωποποίησης, συναισθηματοποίησης και έμφασης στη γυναικεία ισότητα, συγκροτείται ένας συγκεκριμένος λόγος που δεν περιγράφει απλώς την πραγματικότητα, αλλά την ερμηνεύει και τη νοηματοδοτεί μέσα από κυρίαρχα δυτικά ιδεολογικά σχήματα.

Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου, ο δημοσιογραφικός λόγος δεν αποτελεί ουδέτερη αντανάκλαση των γεγονότων, αλλά λειτουργεί ως μηχανισμός παραγωγής, αναπαραγωγής και φυσικοποίησης ιδεολογικών νοημάτων, συνδέοντας γλωσσικές επιλογές με ευρύτερες σχέσεις εξουσίας και γνώσης (van Dijk, 1993· van Dijk, 2014). Υπό αυτό το πρίσμα, οι αναπαραστάσεις των Κουρδισσών μαχητριών δεν μπορούν να ιδωθούν αποκομμένες από τις κυρίαρχες δυτικές αφηγήσεις για τον «Άλλο», τον πόλεμο και τη γυναικεία χειραφέτηση, αλλά ως προϊόν συγκεκριμένων ερμηνευτικών και ιδεολογικών επιλογών.

Στο πλαίσιο αυτό, οι Κούρδισσες μαχήτριες αποκτούν νόημα κυρίως ως «εξαιρέσεις» μέσα σε ένα περιβάλλον που παρουσιάζεται συνολικά ως πατριαρχικό, βίαιο και οπισθοδρομικό. Η Μέση Ανατολή συγκροτείται συχνά ως ενιαίος χώρος προβλήματος και καθυστέρησης, ενώ οι γυναίκες του YPJ προβάλλονται ως φωτεινά παραδείγματα προόδου και ρήξης με την κανονικότητα της περιοχής. Η λογική της εξαιρέσεως επιτρέπει στα δυτικά μέσα να υιοθετούν έναν θετικό λόγο για τις Κούρδισσες, χωρίς να αμφισβητούν ουσιαστικά τα ευρύτερα στερεοτυπικά σχήματα μέσω των οποίων αναπαρίσταται η Ανατολή στο δυτικό φαντασιακό.

Ο δυτικός λόγος τείνει, έτσι, να κατασκευάζει τις Κούρδισσες μαχήτριες ως το «καλό» και ηθικά νομιμοποιημένο πρόσωπο της Μέσης Ανατολής: νέες, γενναίες, αποφασισμένες,

φεμινίστριες και πολιτικά συνειδητοποιημένες. Η ταυτότητά τους συγκροτείται σε άμεση αντιπαράθεση με τον εχθρό, ο οποίος παρουσιάζεται ως σκοτεινός, βίαιος, θρησκευτικά φανατικός και βαθιά πατριαρχικός. Μέσα από αυτή τη διχοτομική αφήγηση, η πολεμική σύγκρουση απλοποιείται σε μια ηθική αντιπαράθεση προόδου και καθυστέρησης, εκσυγχρονισμού και βαρβαρότητας. Οι Κούρδισσες λειτουργούν ως ενσάρκωση αξιών που είναι οικείες, αναγνωρίσιμες και επιθυμητές για το δυτικό κοινό, όπως η ισότητα των φύλων, η ατομική ελευθερία και η αντίσταση στον αυταρχισμό.

Παράλληλα, η συστηματική έμφαση σε προσωπικές ιστορίες, νεαρές ηλικίες, βιογραφικές λεπτομέρειες και συγκινητικά αφηγήματα αποκαλύπτει μια ανάγκη του δυτικού δημοσιογραφικού λόγου να «εξανθρωπίσει» τον πόλεμο μέσα από ατομικά πρόσωπα. Οι μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά ως ηρωίδες με προσωπικό θάρρος, συναισθηματικό βάθος και ατομική αποφασιστικότητα, στοιχεία που διευκολύνουν τη συναισθηματική εμπλοκή και την ταύτιση του αναγνώστη. Ωστόσο, αυτή η αφηγηματική στρατηγική έχει σημαντικές πολιτικές συνέπειες: οι γυναίκες του YPJ δεν εμφανίζονται πρωτίστως ως μέλη ενός συλλογικού, οργανωμένου και ιδεολογικά συγκροτημένου κινήματος, αλλά ως μεμονωμένες μορφές ηρωισμού.

Η μετατόπιση αυτή από το συλλογικό στο ατομικό συμβάλλει σε μια μερική αποπολιτικοποίηση του κουρδικού αγώνα. Οι ιστορικές συνθήκες, οι ιδεολογικές αναφορές και οι οργανωτικές δομές που συγκροτούν τη γυναικεία ένοπλη δράση υποχωρούν υπέρ αφηγήσεων που επικεντρώνονται στο προσωπικό βίωμα και στη συναισθηματική διάσταση της σύγκρουσης. Με τον τρόπο αυτό, ο πόλεμος καθίσταται πιο προσβάσιμος και αφηγηματικά «διαχειρίσιμος» για το δυτικό κοινό, αλλά ταυτόχρονα αποσυνδέεται από τα βαθύτερα πολιτικά του αίτια και τις συλλογικές του στοχεύσεις.

Συνολικά, τα μοτίβα που εντοπίστηκαν αποκαλύπτουν ότι ο δυτικός λόγος γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες λειτουργεί με έναν τρόπο βαθιά αντιφατικό. Από τη μία πλευρά, είναι υποστηρικτικός και ενδυναμωτικός: αναγνωρίζει τη γυναικεία δράση, αμφισβητεί στερεοτυπικές εικόνες παθητικότητας και προβάλλει τις γυναίκες του YPJ ως ενεργά πολιτικά υποκείμενα με agency. Από την άλλη πλευρά, είναι περιοριστικός, καθώς εντάσσει τις Κούρδισσες σε προκαθορισμένα δυτικά ερμηνευτικά σχήματα, τα οποία καθορίζουν ποια μορφή γυναικείας δράσης θεωρείται κατανοητή, θεμιτή και ηθικά νομιμοποιημένη στο διεθνές δημόσιο πεδίο.

Με αυτόν τον τρόπο, οι Κούρδισσες μαχήτριες μετατρέπονται σε συμβολικές φιγούρες που εξυπηρετούν ευρύτερες αφηγήσεις για τον φεμινισμό, τη δημοκρατία και τον εκσυγχρονισμό, χωρίς να αποδίδεται πάντοτε η πλήρης πολιτική, ιστορική και ιδεολογική πολυπλοκότητα του κουρδικού γυναικείου αγώνα. Η ανάλυση αυτού του κεφαλαίου επιβεβαιώνει, επομένως, ότι ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος δεν είναι απλώς μέσο πληροφόρησης, αλλά ενεργός μηχανισμός κατασκευής νοήματος, ο οποίος διαμορφώνει το πώς οι Κούρδισσες μαχήτριες γίνονται αντιληπτές, αξιολογούνται και νομιμοποιούνται στον διεθνή δημόσιο λόγο (van Dijk, 1993· van Dijk, 2014).

5.2 Ο δυτικός φεμινιστικός φακός και τα όρια του

Η ανάλυση των δημοσιογραφικών κειμένων των δυτικών μέσων ενημέρωσης ανέδειξε επαναλαμβανόμενα μοτίβα μέσα από τα οποία οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται ως σύμβολα προόδου, ισότητας και γυναικείας χειραφέτησης. Στο επίπεδο της σύνθεσης, καθίσταται σαφές ότι οι αναπαραστάσεις αυτές δεν συγκροτούν μια ουδέτερη ή απλώς περιγραφική αφήγηση, αλλά εγγράφονται σε ένα συγκεκριμένο ερμηνευτικό πλαίσιο που οργανώνει το νόημα με ιδεολογικούς όρους. Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου, ο δημοσιογραφικός λόγος δεν αντανακλά παθητικά την πραγματικότητα, αλλά λειτουργεί ως μηχανισμός παραγωγής και φυσικοποίησης συγκεκριμένων ερμηνειών, μέσω των οποίων δομούνται κοινωνικά αποδεκτές αναπαραστάσεις του κόσμου (van Dijk, 1993· van Dijk, 2014).

Στο πλαίσιο αυτό, η γυναικεία ένοπλη δράση των Κούρδισσων γίνεται αναγνώσιμη κυρίως μέσα από έναν δυτικό φεμινιστικό φακό. Ο όρος χρησιμοποιείται εδώ περιγραφικά για να δηλώσει ένα σύνολο ερμηνευτικών σχημάτων του δυτικού λόγου, τα οποία τείνουν να προσεγγίζουν τη γυναικεία δράση σε μη δυτικά συμφραζόμενα πρωτίστως μέσα από έννοιες όπως η ατομική χειραφέτηση, η ισότητα των φύλων και τα ανθρώπινα δικαιώματα, συχνά αποσυνδέοντάς τες από το τοπικό πολιτικό και ιστορικό τους πλαίσιο (Abu-Lughod, 2013). Ο φεμινιστικός αυτός φακός δεν είναι κατ' ανάγκη εχθρικός· αντίθετα, συχνά λειτουργεί υποστηρικτικά και ενδυναμωτικά, καθιστώντας ορατές τις γυναίκες και αναγνωρίζοντας τον ενεργό ρόλο τους.

Ωστόσο, η χρήση αυτού του ερμηνευτικού πλαισίου έχει και σημαντικά όρια. Στα άρθρα που αναλύθηκαν, η γυναικεία ένοπλη δράση παρουσιάζεται συχνά ως αυταπόδεικτη ένδειξη φεμινιστικής προόδου, ενώ η ίδια η ύπαρξη των YPJ ερμηνεύεται ως απόδειξη ενός

«εναλλακτικού» και προοδευτικού μοντέλου στη Μέση Ανατολή. Οι Κούρδισσες μαχήτριες προβάλλονται ως γυναίκες που «απελευθερώνονται» και σπάνε την πατριαρχία, ενσαρκώνοντας αξίες οικείες και θετικά φορτισμένες για το δυτικό κοινό.

Παρά τη φαινομενικά θετική αυτή αναπαράσταση, ο δυτικός φεμινιστικός φακός τείνει να απλουστεύει την πολυπλοκότητα της κουρδικής γυναικείας δράσης. Η έμφαση στη χειραφέτηση συχνά απομονώνεται από τις συλλογικές, ιδεολογικές και ιστορικές διαστάσεις του κουρδικού αγώνα, με αποτέλεσμα οι γυναίκες του YPJ να παρουσιάζονται λιγότερο ως πολιτικά υποκείμενα ενταγμένα σε ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο και περισσότερο ως συμβολικές φιγούρες προόδου. Η γυναικεία εμπειρία αποσπάται έτσι από το ευρύτερο πλαίσιο της σύγκρουσης και επανανοηματοδοτείται μέσα από δυτικά αξιακά σχήματα.

Παράλληλα, ο δυτικός φεμινιστικός λόγος συχνά συγκροτείται μέσα από διχοτομίες που αντιπαραθέτουν μια «προοδευτική» εξαίρεση σε μια γενικευμένα «οπισθοδρομική» Ανατολή. Η ισότητα, η ελευθερία και η γυναικεία ενδυνάμωση εμφανίζονται ως αξίες που ταυτίζονται με τη Δύση, ενώ οι Κούρδισσες μαχήτριες καθίστανται αποδεκτές και αξιοθαύμαστες στον βαθμό που μπορούν να ενταχθούν σε αυτό το ερμηνευτικό πλαίσιο. Με τον τρόπο αυτό, η θετική αναπαράσταση συνυπάρχει με οριενταλιστικές παραδοχές, οι οποίες δεν αμφισβητούνται ριζικά, αλλά αναπαράγονται σε πιο «φιλική» μορφή.

Το παρόν αναδεικνύει, συνεπώς, ότι ο δυτικός φεμινιστικός φακός λειτουργεί ταυτόχρονα ενδυναμωτικά και περιοριστικά. Από τη μία πλευρά, συμβάλλει στην ορατότητα και τη θετική αναγνώριση των Κουρδισσών μαχητριών ως ενεργών δρώντων. Από την άλλη, θέτει σαφή όρια στο πώς μπορούν να γίνουν κατανοητές, εγκλωβίζοντας τη δράση τους σε ερμηνευτικά σχήματα που είναι συμβατά με τις ιδεολογικές προσδοκίες του δυτικού λόγου. Υπό αυτό το πρίσμα, η γυναικεία χειραφέτηση λειτουργεί όχι μόνο ως περιγραφή της πραγματικότητας, αλλά και ως μηχανισμός νοηματοδότησης που καθορίζει τι θεωρείται πολιτικά κατανοητό, ηθικά θεμιτό και άξιο διεθνούς συμπάθειας (van Dijk, 1993· Abu-Lughod, 2013).

5.2.1 Η γυναικεία χειραφέτηση ως κυρίαρχο ερμηνευτικό σχήμα

Στα άρθρα που αναλύθηκαν, η έννοια της γυναικείας χειραφέτησης λειτουργεί ως το κυρίαρχο ερμηνευτικό φίλτρο μέσα από το οποίο τα δυτικά μέσα ενημέρωσης προσεγγίζουν και νοηματοδοτούν τη δράση των Κουρδισσών μαχητριών. Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου, τα μέσα ενημέρωσης δεν περιγράφουν απλώς την κοινωνική

πραγματικότητα, αλλά οργανώνουν το νόημα μέσα από ιδεολογικά πλαίσια που καθορίζουν ποια στοιχεία αναδεικνύονται ως σημαντικά και ποια αποσιωπώνται (van Dijk, 1993). Στο πλαίσιο αυτό, η παρουσία των γυναικών στον ένοπλο αγώνα δεν παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων πολιτικών, ιστορικών ή στρατηγικών συνθηκών, αλλά επαναπλαισιώνεται ως ένδειξη προόδου, ισότητας και ρήξης με την πατριαρχία.

Η συμμετοχή των Κουρδισσών στον πόλεμο μετατρέπεται έτσι σε σύμβολο φεμινιστικής επιτυχίας, το οποίο υπερβαίνει το ίδιο το συγκρουσιακό πλαίσιο και εντάσσεται σε ένα ευρύτερο αξιακό αφήγημα. Οι Μονάδες Προστασίας Γυναικών (YPJ) δεν εμφανίζονται απλώς ως μία ένοπλη οργάνωση, αλλά ως απτή απόδειξη ότι «ακόμα και» στη Μέση Ανατολή μπορούν να υπάρξουν γυναίκες χειραφετημένες, αυτόνομες και πολιτικά ενεργές. Η διατύπωση αυτή προϋποθέτει ένα δυτικό κανονιστικό πλαίσιο, στο οποίο η γυναικεία ισότητα θεωρείται αυτονόητη, ενώ η Ανατολή κατασκευάζεται ως χώρος έλλειψης ή καθυστέρησης — μια λογική που έχει επισημανθεί κριτικά στη μετα-αποικιακή φεμινιστική βιβλιογραφία (Abu-Lughod, 2013).

Το ερμηνευτικό αυτό σχήμα γίνεται ιδιαίτερα εμφανές στη συστηματική αντιπαράθεση των Κουρδισσών μαχητριών με το Ισλαμικό Κράτος. Τα δημοσιογραφικά κείμενα συγκροτούν μια σαφή διχοτομία: από τη μία πλευρά, οι γυναίκες του YPJ παρουσιάζονται ως ελεύθερες, αυτόνομες και πολιτικά συνειδητοποιημένες· από την άλλη, το ISIS αναπαρίσταται ως η απόλυτη ενσάρκωση της πατριαρχικής βίας, του μισογυνισμού και της γυναικείας καταπίεσης. Μέσα από αυτή τη διχοτομική λογική, η γυναικεία χειραφέτηση δεν λειτουργεί μόνο ως κοινωνικό αίτημα, αλλά μετατρέπεται σε ηθικό επιχείρημα που νομιμοποιεί τον κουρδικό αγώνα στα μάτια του δυτικού κοινού. Όπως επισημαίνει ο van Dijk, τέτοιες διχοτομίες αποτελούν βασικό μηχανισμό ιδεολογικής οργάνωσης του λόγου, καθώς διαχωρίζουν το «εμείς» από το «άλλοι» με όρους ηθικής ανωτερότητας (van Dijk, 2014).

Ωστόσο, η συνεχής και σχεδόν μονοδιάστατη έμφαση στη γυναικεία χειραφέτηση τείνει να λειτουργεί και περιοριστικά. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται πρωτίστως ως «γυναίκες που σπάνε τα στερεότυπα» και λιγότερο ως πολιτικά υποκείμενα με συγκεκριμένες ιδεολογικές θέσεις, ιστορικές εμπειρίες και συλλογικές στρατηγικές επιλογές. Η ένοπλη δράση τους ερμηνεύεται κυρίως μέσα από το φύλο τους, γεγονός που οδηγεί σε μια έμφυλη αναγωγή της πολιτικής τους ταυτότητας και περιορίζει την πολυπλοκότητα της αναπαράστασης τους. Άλλες κρίσιμες διαστάσεις του αγώνα —όπως το αίτημα της

κουρδικής αυτονομίας, η ιδεολογική αναφορά στον Οτσαλάν ή οι εσωτερικές αντιφάσεις του κινήματος— συχνά παραμένουν στο περιθώριο, καθώς δεν εντάσσονται εύκολα στο κυρίαρχο φεμινιστικό αφήγημα.

Με αυτόν τον τρόπο, η γυναικεία χειραφέτηση μετατρέπεται σε ένα «ασφαλές» και αναγνωρίσιμο πλαίσιο για τη δυτική δημοσιογραφική αφήγηση. Πρόκειται για ένα ερμηνευτικό σχήμα που επιτρέπει στα μέσα να παρουσιάσουν τις Κούρδισσες μαχήτριες ως συμμάχους αξιών και ως φορείς ενός προοδευτικού μηνύματος, χωρίς να εμπλακούν ουσιαστικά στην πολιτική και ιδεολογική πολυπλοκότητα της σύγκρουσης. Όπως αναδεικνύει η Κριτική Ανάλυση Λόγου, τέτοιες επιλογές δεν είναι ουδέτερες, αλλά καθορίζουν τα όρια του τι καθίσταται ορατό, κατανοητό και νοηματοδοτημένο στον δημόσιο λόγο (van Dijk, 1993).

5.2.2 Όρια και αντιφάσεις του δυτικού φεμινιστικού λόγου

Παρότι ο δυτικός φεμινιστικός λόγος προσφέρει αυξημένη ορατότητα στις Κούρδισσες μαχήτριες και συμβάλλει στη θετική αναγνώριση της γυναικείας παρουσίας στον πόλεμο, παρουσιάζει σημαντικά όρια και εσωτερικές αντιφάσεις στον τρόπο με τον οποίο τις προσεγγίζει και τις νοηματοδοτεί. Η ανάδειξη της γυναικείας χειραφέτησης λειτουργεί συχνά επιλεκτικά, καθώς εστιάζει σε όσα στοιχεία είναι άμεσα αναγνωρίσιμα, ηθικά αποδεκτά και συμβατά με τις αξίες του δυτικού κοινού, αφήνοντας στο περιθώριο άλλες, πιο σύνθετες, αντιφατικές ή «άβολες» πλευρές του κουρδικού αγώνα.

Ένα από τα βασικά όρια αυτού του λόγου είναι η τάση αποσύνδεσης της γυναικείας δράσης από το συλλογικό και πολιτικό της πλαίσιο. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά ως μεμονωμένα παραδείγματα θάρρους, ισότητας και ατομικής αποφασιστικότητας, ενώ η ιδεολογική βάση του κινήματος, η οργανωτική δομή των YPJ και η ιστορική διαδρομή της κουρδικής γυναικείας πολιτικής δράσης σπάνια αναλύονται σε βάθος. Με αυτόν τον τρόπο, η χειραφέτηση αναπαρίσταται κυρίως ως προσωπικό χαρακτηριστικό ή ατομικό επίτευγμα των γυναικών και λιγότερο ως αποτέλεσμα μακρόχρονης συλλογικής πολιτικής συγκρότησης και αγώνα. Όπως επισημαίνει η Κριτική Ανάλυση Λόγου, τέτοιες αφηγηματικές επιλογές περιορίζουν την κατανόηση των δομικών και ιδεολογικών συνθηκών μέσα στις οποίες αναπτύσσεται η κοινωνική δράση (van Dijk, 1993).

Παράλληλα, ο δυτικός φεμινιστικός λόγος συχνά συνυπάρχει με —και σε ορισμένες περιπτώσεις αναπαράγει— οριενταλιστικές παραδοχές. Ενώ οι Κούρδισσες μαχήτριες αναγνωρίζονται ως «εξαίρεση» και προβάλλονται ως φορείς προόδου, ταυτόχρονα ενισχύεται μια γενικευμένη εικόνα της Μέσης Ανατολής ως χώρου καθολικής πατριαρχικής καταπίεσης και οπισθοδρόμησης. Η πρόοδος των Κουρδισσών αποκτά νόημα κυρίως σε αντιπαράθεση με έναν «οπισθοδρομικό» άλλο, γεγονός που αναπαράγει μια ιεραρχική σχέση ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή. Οι γυναίκες της Ροζάβα παρουσιάζονται ως αξιοθαύμαστες επειδή φαίνεται να επιβεβαιώνουν δυτικά πρότυπα ισότητας και χειραφέτησης, όχι επειδή συγκροτούν ένα αυτόνομο, τοπικά παραγόμενο και πολιτικά ριζοσπαστικό φεμινιστικό εγχείρημα (Abu-Lughod, 2013).

Επιπλέον, αναδεικνύεται μια έντονη αντίφαση ανάμεσα στον φεμινιστικό λόγο και την πραγματικότητα της ένοπλης βίας. Παρότι τα άρθρα προβάλλουν τις Κούρδισσες μαχήτριες ως φορείς ειρήνης, ισότητας και κοινωνικής αλλαγής, η συμμετοχή τους σε πολεμικές επιχειρήσεις συχνά εξιδανικεύεται ή ηθικοποιείται. Η βία παρουσιάζεται ως «αναγκαία», «αμυντική» ή ακόμη και «απελευθερωτική», χωρίς να εξετάζονται κριτικά οι υλικές, ψυχολογικές και κοινωνικές της συνέπειες ή τα όρια αυτής της αφήγησης. Με αυτόν τον τρόπο, ο φεμινιστικός λόγος δεν λειτουργεί ως εργαλείο ουσιαστικής αμφισβήτησης του πολεμικού λόγου, αλλά προσαρμόζεται σε αυτόν, προσδίδοντάς του ηθική νομιμοποίηση.

Συνολικά, ο δυτικός φεμινιστικός λόγος γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες εμφανίζεται βαθιά αντιφατικός. Από τη μία πλευρά, συμβάλλει ουσιαστικά στην αναγνώριση των γυναικών ως ενεργών πολιτικών υποκειμένων και στη ρήξη με στερεοτυπικές αναπαραστάσεις παθητικότητας. Από την άλλη, απλοποιεί την εμπειρία τους, αποπολιτικοποιεί κρίσιμες διαστάσεις του αγώνα τους και τις εντάσσει σε έτοιμα ερμηνευτικά σχήματα που εξυπηρετούν τις ανάγκες, τις αξίες και τις προσδοκίες του δυτικού δημόσιου λόγου. Υπό αυτό το πρίσμα, η φεμινιστική αφήγηση λειτουργεί ταυτόχρονα ως μηχανισμός ενδυνάμωσης και ως μηχανισμός περιορισμού της πολιτικής πολυπλοκότητας της κουρδικής γυναικείας δράσης (van Dijk, 2014).

5.2.3 Τι παράγει και τι αποκρύπτει ο δυτικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες

Η ανάλυση των δημοσιογραφικών αφηγήσεων κατέδειξε ότι ο δυτικός λόγος γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες δεν περιορίζεται στην ουδέτερη καταγραφή γεγονότων, αλλά λειτουργεί ενεργά ως μηχανισμός παραγωγής νοήματος και ιδεολογικής πλαισίωσης.

Σύμφωνα με την Κριτική Ανάλυση Λόγου, τα μέσα ενημέρωσης δεν αντανακλούν απλώς την κοινωνική πραγματικότητα, αλλά τη συγκροτούν μέσα από επιλογές, ιεραρχήσεις και αφηγηματικά σχήματα που καθορίζουν τι καθίσταται ορατό και τι παραμένει στο περιθώριο (van Dijk, 1993). Στην περίπτωση των Κουρδισσών μαχητριών, τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα ηρωοποίησης, προσωποποίησης και έμφασης στη γυναικεία χειραφέτηση συνθέτουν μια συγκεκριμένη εικόνα για τις γυναίκες του ΥΡJ, η οποία καθιστά τον κουρδικό αγώνα αναγνώσιμο, ηθικά αποδεκτό και συναισθηματικά προσβάσιμο στο δυτικό κοινό.

Από τη μία πλευρά, αυτή η αναπαράσταση παράγει ένα ισχυρό και θετικά φορτισμένο αφήγημα ενδυνάμωσης. Οι Κούρδισσες μαχήτριες εμφανίζονται ως ενεργά υποκείμενα με agency, σε αντίθεση με κυρίαρχα στερεότυπα που παρουσιάζουν τις γυναίκες της Μέσης Ανατολής αποκλειστικά ως παθητικά θύματα καταπίεσης και βίας. Η προβολή τους ως γενναίων, αποφασισμένων και πολιτικά συνειδητοποιημένων γυναικών συμβάλλει στη ρήξη με μονοδιάστατες και εξισωτικές εικόνες της «ανατολικής γυναίκας» και καθιστά ορατή τη γυναικεία συμμετοχή σε ένοπλους και πολιτικούς αγώνες. Υπό αυτή την έννοια, ο δυτικός λόγος λειτουργεί ενδυναμωτικά, καθώς διευρύνει το φάσμα των αναπαραστάσεων της γυναικείας δράσης και εντάσσει τις γυναίκες στον δημόσιο λόγο ως ενεργούς δρώντες και όχι απλώς ως θύματα (van Dijk, 2014).

Ταυτόχρονα, όμως, η εικόνα αυτή συνοδεύεται από σημαντικές απλουστεύσεις και αποσιωπήσεις. Η agency των Κουρδισσών μαχητριών παρουσιάζεται συχνά μέσα από περιορισμένα και επιλεκτικά φίλτρα: συνδέεται κυρίως με τον ηρωισμό, την αυτοθυσία και τη συμβολική αντίσταση, ενώ λιγότερο με τη συλλογική πολιτική οργάνωση, τις στρατηγικές επιλογές ή τις ιδεολογικές αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό του κουρδικού κινήματος. Με αυτόν τον τρόπο, η πολιτική τους δράση αποπλαισιώνεται και μετατρέπεται σε αφηγηματικό σύμβολο, εύκολα ενσωματώσιμο σε ένα δυτικό φεμινιστικό και ανθρωπιστικό πλαίσιο, το οποίο προκρίνει τη συγκινησιακή αναγνώριση έναντι της πολιτικής ανάλυσης.

Επιπλέον, ο δυτικός λόγος τείνει να δομείται γύρω από έντονες και ηθικά φορτισμένες διχοτομίες. Οι Κούρδισσες μαχήτριες τοποθετούνται αφηγηματικά απέναντι σε έναν απόλυτο «Άλλο» — κυρίως το Ισλαμικό Κράτος, αλλά και, σε ορισμένα δημοσιεύματα, την Τουρκία — ο οποίος παρουσιάζεται ως ενσάρκωση της πατριαρχίας, της βαρβαρότητας και της καθυστέρησης. Μέσα σε αυτή τη διχοτομική λογική, οι γυναίκες του ΥΡJ λειτουργούν ως απόδειξη ότι υπάρχει μια «καλή», «φωτισμένη» ή «προοδευτική» Ανατολή, άξια διεθνούς συμπάθειας και υποστήριξης επειδή υιοθετεί αξίες συμβατές με το δυτικό ιδεολογικό

πλαίσιο. Αν και αυτή η αφήγηση ενισχύει την ταύτιση του δυτικού κοινού με τον κουρδικό αγώνα, ταυτόχρονα αναπαράγει οριενταλιστικά σχήματα που απλουστεύουν την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της περιοχής και συντηρούν ιεραρχικές σχέσεις ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή (Abu-Lughod, 2013).

Παράλληλα, ο τρόπος με τον οποίο προβάλλονται οι φωνές των ίδιων των γυναικών αναδεικνύει τη λειτουργία των μέσων ενημέρωσης ως ενεργών μεσολαβητών. Οι δηλώσεις των Κουρδισσών μαχητριών εμφανίζονται αποσπασματικά και συχνά επιλέγονται με βάση το κατά πόσο ενισχύουν το κυρίαρχο αφήγημα της χειραφέτησης, του θάρρους και της ηθικής ανωτερότητας. Πιο σύνθετες, αντιφατικές ή λιγότερο «ελκυστικές» πτυχές της εμπειρίας τους — όπως ο φόβος, η αμφιβολία, η πολιτική διαφωνία ή οι συνέπειες της ένοπλης βίας — σπάνια βρίσκουν χώρο στον δημοσιογραφικό λόγο. Έτσι, η φωνή των ίδιων των υποκειμένων δεν απουσιάζει, αλλά φιλτράρεται, αναδομείται και επανατοποθετείται σύμφωνα με τις αφηγηματικές και ιδεολογικές ανάγκες των μέσων (van Dijk, 1993).

Συνολικά, ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες παράγει μια εικόνα ταυτόχρονα ενδυναμωτική και περιοριστική. Ενώ φωτίζει τη γυναικεία συμμετοχή στον πόλεμο και αναγνωρίζει τις γυναίκες ως ενεργούς πολιτικούς δρώντες, εγκλωβίζει την εμπειρία τους σε αφηγηματικά σχήματα που προτάσσουν το σύμβολο έναντι της πολιτικής πολυπλοκότητας. Η αναπαράσταση αυτή δείχνει ότι ο τρόπος με τον οποίο «λέγεται» ο κουρδικός γυναικείος αγώνας στη Δύση είναι εξίσου καθοριστικός με το ίδιο το περιεχόμενό του, επιβεβαιώνοντας τη σημασία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου για την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στα μέσα ενημέρωσης, την ιδεολογία και την παραγωγή νοήματος (van Dijk, 2014).

Συμπερασματικά, η ερμηνευτική ανάλυση ανέδειξε ότι ο δυτικός δημοσιογραφικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες συγκροτείται μέσα από ένα πλέγμα αφηγηματικών και ιδεολογικών επιλογών που παράγουν νόημα με τρόπους ταυτόχρονα ενδυναμωτικούς και περιοριστικούς. Τα κυρίαρχα μοτίβα ηρωοποίησης, προσωποποίησης, έμφασης στη γυναικεία χειραφέτηση και διχοτομικής αντιπαράθεσης με έναν «βάρβαρο» Άλλο καθιστούν τη γυναικεία ένοπλη δράση αναγνωρίσιμη, ηθικά θεμιτή και συναισθηματικά προσβάσιμη στο δυτικό κοινό.

Ωστόσο, η ίδια αυτή διαδικασία συνεπάγεται την αποπλαισίωση της πολιτικής πολυπλοκότητας του κουρδικού αγώνα, την αποσύνδεση της γυναικείας δράσης από τις

συλλογικές και ιδεολογικές της βάσεις και τη μετατροπή των μαχητριών σε συμβολικές φιγούρες που εντάσσονται σε δυτικά ερμηνευτικά σχήματα. Υπό αυτό το πρίσμα, ο δυτικός λόγος δεν λειτουργεί απλώς ως μέσο πληροφόρησης, αλλά ως ενεργός μηχανισμός ιδεολογικής οργάνωσης της πραγματικότητας, ο οποίος καθορίζει τι μπορεί να ειπωθεί, πώς μπορεί να ειπωθεί και ποια στοιχεία της εμπειρίας καθίστανται ορατά ή αποσιωπώνται. Το Κεφάλαιο αυτό κατέδειξε ότι η αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών δεν είναι ουδέτερη ούτε αυτονόητη, αλλά εντάσσεται σε ευρύτερες δυτικές αφηγήσεις για τον φεμινισμό, τον πόλεμο και τη Μέση Ανατολή, επιβεβαιώνοντας τη σημασία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου για την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στα μέσα ενημέρωσης, την ιδεολογία και την παραγωγή νοήματος.

6 Συμπεράσματα

6.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων

Η συνθετική ανάλυση των άρθρων από επιλεγμένα δυτικά μέσα ενημέρωσης (*BBC, CNN, New York Times, The Independent, The Guardian*) ανέδειξε ότι η αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών και ειδικότερα των γυναικών του YPJ στη βόρεια Συρία συγκροτείται μέσα από ένα σχετικά συνεκτικό, αλλά εσωτερικά αντιφατικό σύνολο λόγων και αφηγηματικών στρατηγικών. Παρά τις διαφοροποιήσεις ως προς το είδος των δημοσιευμάτων και το δημοσιογραφικό ύφος, επαναλαμβάνονται συγκεκριμένα μοτίβα λόγου που διαμορφώνουν ένα κυρίαρχο δυτικό αφήγημα για τη γυναικεία ένοπλη δράση, καθιστώντας την ταυτόχρονα ορατή, ηθικά θεμιτή και αφηγηματικά «καταναλώσιμη».

Πρώτον, κεντρικό ρόλο κατέχει η παρουσίαση των Κουρδισσών μαχητριών ως φορέων προόδου, ισότητας και γυναικείας χειραφέτησης. Η συμμετοχή τους στον ένοπλο αγώνα ερμηνεύεται κυρίως μέσα από ένα δυτικό φεμινιστικό πρίσμα, το οποίο μετατρέπει τη στρατιωτική τους δράση σε σύμβολο κοινωνικής και ιδεολογικής υπέρβασης της πατριαρχίας. Η Ροζάβα προβάλλεται συχνά ως μια «εξαιρετική» ή μοναδική περίπτωση γυναικείας ενδυνάμωσης στη Μέση Ανατολή, γεγονός που ενισχύει τη θετική απεικόνιση των μαχητριών, αλλά ταυτόχρονα τις εντάσσει σε ένα πλαίσιο σύγκρισης όπου η πρόοδος ορίζεται με βάση δυτικά αξιακά σχήματα.

Δεύτερον, η ανάλυση ανέδειξε τη συστηματική χρήση της ηρωοποίησης και της μαρτυροποίησης ως βασικών αφηγηματικών μηχανισμών. Οι γυναίκες του YPJ παρουσιάζονται συχνά ως ηρωικές φιγούρες που ενσαρκώνουν την αυτοθυσία, το θάρρος και

την ηθική ανωτερότητα, ενώ ο θάνατος και η απώλεια ζωής εντάσσονται σε αφηγήματα νοήματος και δικαίωσης. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, η πολεμική βία και η πιθανότητα θανάτου κανονικοποιούνται και, σε ορισμένες περιπτώσεις, εξιδανικεύονται ως αναπόσπαστα και «φυσικά» στοιχεία της επαναστατικής στράτευσης, μετατοπίζοντας τον θάνατο από το πεδίο της τραγωδίας στο πεδίο της ηθικής επιβεβαίωσης.

Τρίτον, ιδιαίτερα έντονη είναι η προσωποποίηση και η συναισθηματοποίηση της αφήγησης. Η σύγκρουση παρουσιάζεται μέσα από ατομικές ιστορίες, προσωπικές μαρτυρίες και συναισθηματικά φορτισμένες λεπτομέρειες, όπως η ηλικία, οι οικογενειακές σχέσεις ή τα όνειρα των μαχητριών πριν τον πόλεμο. Η πρακτική αυτή διευκολύνει την ταύτιση του δυτικού αναγνώστη και «εξανθρωπίζει» τον πόλεμο, αλλά ταυτόχρονα περιορίζει την κατανόηση της συλλογικής, οργανωτικής και ιδεολογικής διάστασης του κουρδικού γυναικείου κινήματος. Η πολιτική δράση μετατρέπεται σε προσωπική ιστορία, και η συλλογικότητα του YPJ υποχωρεί υπέρ μεμονωμένων αφηγηματικών προσώπων.

Τέταρτον, τα άρθρα δομούνται συχνά γύρω από έντονες διχοτομίες, με κυρίαρχη την αντιπαράθεση ανάμεσα στις Κούρδισσες μαχήτριες και το Ισλαμικό Κράτος. Το ISIS κατασκευάζεται ως απόλυτος «Άλλος» — πατριαρχικός, βίαιος και οπισθοδρομικός — ενώ οι γυναίκες του YPJ προβάλλονται ως το αντίθετο: φορείς ελευθερίας, ισότητας και δικαιωμάτων. Η διχοτομία αυτή προσδίδει ηθική σαφήνεια στη σύγκρουση και ενισχύει τη νομιμοποίηση του κουρδικού αγώνα, αλλά ταυτόχρονα απλουστεύει τις κοινωνικές, πολιτικές και γεωπολιτικές συνθήκες της περιοχής, αναπαράγοντας οριενταλιστικά σχήματα σκέψης.

Πέμπτον, η ανάλυση ανέδειξε την αισθητικοποίηση και την έμφυλη πλαισίωση της αναπαράστασης των Κουρδισσών μαχητριών. Η έμφαση στην εμφάνιση, στη φωτογραφική εικόνα και στη «διαφορετικότητα» της γυναικείας ένοπλης παρουσίας μετατρέπει τις μαχήτριες σε οπτικά και συμβολικά αντικείμενα ενδιαφέροντος. Η γυναικεία συμμετοχή στον πόλεμο παρουσιάζεται συχνά ως εντυπωσιακή παρέκκλιση από τον «κανόνα» του πολέμου ως ανδρικής υπόθεσης, γεγονός που ενισχύει τη θεαματικότητα της αφήγησης αλλά αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα.

Συνολικά, τα ευρήματα δείχνουν ότι ο δυτικός λόγος γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες κινείται ανάμεσα στη θαυμαστική προβολή και την αφηγηματική απλοποίηση. Από τη μία πλευρά, οι γυναίκες του YPJ καθίστανται ορατές ως ενεργά υποκείμενα με agency,

σπάζοντας μονοδιάστατες αναπαραστάσεις παθητικότητας. Από την άλλη, η δράση τους αποπλαισιώνεται από την πολιτική και ιστορική της πολυπλοκότητα και εντάσσεται σε έτοιμα δυτικά ερμηνευτικά σχήματα που προτάσσουν το σύμβολο έναντι της συλλογικής πολιτικής πραγματικότητας. Η σύνοψη αυτή επιβεβαιώνει ότι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται η κουρδική γυναικεία ένοπλη δράση είναι εξίσου κρίσιμος με τα ίδια τα γεγονότα, αναδεικνύοντας τον ρόλο των μέσων ενημέρωσης ως ενεργών παραγωγών ιδεολογικού νοήματος.

6.2 Ο δυτικός λόγος και τα όρια της αναπαράστασης

Παρότι οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται στα δυτικά μέσα ενημέρωσης με έναν εμφανώς θετικό και συχνά θαυμαστικό τρόπο, η παρούσα ανάλυση δείχνει ότι ο λόγος αυτός δεν είναι ουδέτερος. Αντίθετα, συγκροτείται μέσα από συγκεκριμένα ιδεολογικά φίλτρα που αντανακλούν δυτικές αντιλήψεις για το φύλο, τη χειραφέτηση και τη Μέση Ανατολή. Οι αναπαραστάσεις των γυναικών του YPJ κινούνται έτσι σε ένα πεδίο έντασης ανάμεσα στην αναγνώριση της agency τους και στον περιορισμό της μέσα από απλουστευτικά αφηγηματικά σχήματα.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του δυτικού λόγου είναι η τάση να ερμηνεύεται η γυναικεία ένοπλη συμμετοχή πρωτίστως μέσα από το πρίσμα της φεμινιστικής εξαίρεσης. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται ως «διαφορετικές» από τις υπόλοιπες γυναίκες της περιοχής, συχνά ως μοναδική απόδειξη προόδου σε ένα κατά τα άλλα πατριαρχικό και οπισθοδρομικό περιβάλλον. Αυτή η αφήγηση, αν και φαινομενικά ενδυναμωτική, κατασκευάζει μια έμμεση ιεραρχία ανάμεσα στη «χειραφετημένη Κούρδισσα» και την «καταπιεσμένη γυναίκα της Ανατολής», αναπαράγοντας έναν οριενταλιστικό διαχωρισμό.

Παράλληλα, η δυτική κάλυψη τείνει να ενσωματώνει τον αγώνα των γυναικών του YPJ σε ένα ευρύτερο αφήγημα σύγκρουσης πολιτισμών. Το ISIS παρουσιάζεται ως η απόλυτη ενσάρκωση της πατριαρχικής βαρβαρότητας, ενώ οι Κούρδισσες μαχήτριες ως φορείς δυτικών αξιών: ισότητα, ατομικά δικαιώματα, ελευθερία. Μέσα από αυτή τη διχοτομία, ο πόλεμος δεν εμφανίζεται μόνο ως γεωπολιτική σύγκρουση, αλλά και ως ηθική μάχη ανάμεσα στον «εκσυγχρονισμό» και την «καθυστέρηση». Έτσι, οι γυναίκες του YPJ λειτουργούν αφηγηματικά ως γέφυρα που επιτρέπει στη Δύση να ταυτιστεί συναισθηματικά με έναν τοπικό ένοπλο αγώνα.

Ωστόσο, αυτή η ταύτιση έχει όρια. Η πολιτική και ιδεολογική πολυπλοκότητα του κουρδικού γυναικείου κινήματος συχνά απλοποιείται ή αποσιωπάται. Οι αναφορές στον

δημοκρατικό συννομοσπονδισμό, στον ρόλο του Οτσαλάν ή στις εσωτερικές αντιφάσεις της Ροζάβα εμφανίζονται αποσπασματικά και λειτουργούν περισσότερο ως φόντο παρά ως αντικείμενο ουσιαστικής ανάλυσης. Ο δυτικός λόγος δείχνει να ενδιαφέρεται περισσότερο για το συμβολικό φορτίο των μαχητριών παρά για την πολιτική τους αυτονομία ως συλλογικά υποκείμενα.

Επιπλέον, η έντονη προσωποποίηση και ηρωοποίηση των Κουρδισσών μαχητριών ενισχύει μια μορφή αφηγηματικού ελέγχου. Μετατρέποντας τις γυναίκες σε εμβληματικές φιγούρες — «ηρωίδες», «σύμβολα αντίστασης», «άγγελοι του Κομπάνι» — τα δυτικά μέσα καθιστούν την ιστορία τους πιο προσβάσιμη, αλλά ταυτόχρονα λιγότερο πολιτική. Η έμφαση μετατοπίζεται από τις δομές και τις συλλογικές πρακτικές σε μεμονωμένα πρόσωπα, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα κατανόησης του κινήματος ως οργανωμένης πολιτικής δύναμης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη και τα πιο κριτικά άρθρα, τα οποία αναγνωρίζουν τον κίνδυνο της εξωτικοποίησης ή της σεξιστικής προβολής, δεν ξεφεύγουν πλήρως από το δυτικό πλαίσιο αναφοράς. Η χειραφέτηση των Κούρδισσων γυναικών συχνά αξιολογείται με βάση τη συμβατότητά της με δυτικά φεμινιστικά πρότυπα, παρά μέσα από τα δικά τους ιστορικά, κοινωνικά και πολιτικά συμφραζόμενα. Με αυτόν τον τρόπο, η Δύση παραμένει ο σιωπηρός κριτής του τι συνιστά «πραγματική» ισότητα και πρόοδο.

Συνοψίζοντας, το κεφάλαιο αυτό δείχνει ότι ο δυτικός λόγος γύρω από τις Κούρδισσες μαχήτριες είναι ταυτόχρονα ενδυναμωτικός και περιοριστικός. Παρότι αναγνωρίζει τη δράση και τον ρόλο τους, τις εγκλωβίζει συχνά σε αφηγηματικά σχήματα που εξυπηρετούν δυτικές ιδεολογικές ανάγκες, αφήνοντας ανοιχτό το ερώτημα κατά πόσο οι ίδιες οι γυναίκες μπορούν να μιλήσουν έξω από αυτά τα πλαίσια.

6.3 Συμβολή της έρευνας

Η παρούσα έρευνα συμβάλλει στη μελέτη του δυτικού δημοσιογραφικού λόγου, δείχνοντας ότι τα μέσα ενημέρωσης δεν λειτουργούν ως ουδέτεροι φορείς πληροφόρησης, αλλά ως ενεργοί διαμορφωτές αφηγήσεων για τον πόλεμο. Μέσα από την Κριτική Ανάλυση Λόγου, η εργασία αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο συγκεκριμένες αφηγηματικές και γλωσσικές επιλογές οργανώνουν τη σύγκρουση σε αναγνωρίσιμα και ηθικά φορτισμένα σχήματα για το δυτικό κοινό. Η ανάλυση των αναπαραστάσεων των Κουρδισσών μαχητριών δείχνει ότι στρατηγικές όπως η προσωποποίηση, η συναισθηματοποίηση και η ηρωοποίηση

συμβάλλουν στη μετατροπή ενός σύνθετου πολιτικού και στρατιωτικού αγώνα σε απλοποιημένες αφηγήσεις, οι οποίες διευκολύνουν την κατανάλωση της είδησης, αλλά περιορίζουν την ανάδειξη της πολιτικής και ιδεολογικής της πολυπλοκότητας.

Παράλληλα, η έρευνα προσφέρει ουσιαστική συμβολή στη φεμινιστική ανάλυση του πολέμου και της γυναικείας ένοπλης δράσης, υιοθετώντας μια κριτική στάση απέναντι στην εξιδανικευμένη παρουσίαση της γυναικείας συμμετοχής στη βία. Αντί να αντιμετωπίζει τη γυναικεία ένοπλη δράση αποκλειστικά ως ένδειξη χειραφέτησης ή φεμινιστικής προόδου, η εργασία αναδεικνύει τις αντιφάσεις που ενσωματώνονται σε τέτοιες αναπαραστάσεις όταν αυτές παράγονται μέσα από δυτικά ερμηνευτικά φίλτρα. Η γυναικεία χειραφέτηση αναδεικνύεται ως κυρίαρχο σχήμα κατανόησης, το οποίο καθιστά τη δράση των Κούρδισσων μαχητριών ηθικά θεμιτή και συμβολικά ισχυρή, αλλά ταυτόχρονα τείνει να αποσυνδέει την εμπειρία τους από τις συλλογικές, πολιτικές και ιδεολογικές της βάσεις, μετατρέποντας τις γυναίκες σε σύμβολα προόδου περισσότερο παρά σε πολιτικά υποκείμενα με ιστορικά και στρατηγικά προσδιορισμένη agency.

Επιπλέον, η εργασία συμβάλλει στη σύγχρονη συζήτηση για τον οριενταλισμό, δείχνοντας ότι οι ιεραρχικές αναπαραστάσεις της Δύσης και της Ανατολής δεν αναπαράγονται μόνο μέσω αρνητικών ή απαξιωτικών εικόνων, αλλά και μέσα από φαινομενικά θετικές, θαυμαστικές και «προοδευτικές» αφηγήσεις. Οι Κούρδισσες μαχήτριες παρουσιάζονται συχνά ως εξαίρεση μέσα σε μια γενικευμένη εικόνα πατριαρχικής και οπισθοδρομικής Ανατολής, γεγονός που ενισχύει τη θετική τους απεικόνιση, αλλά ταυτόχρονα αναπαράγει διχοτομικά σχήματα κατανόησης και έμμεσες ιεραρχήσεις. Η γυναικεία ένοπλη δράση καθίσταται αποδεκτή και αναγνωρίσιμη στον βαθμό που μπορεί να «μεταφραστεί» σε όρους οικείου στο δυτικό φαντασιακό, όπως ο φιλελεύθερος φεμινισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα και η αντίσταση στη βαρβαρότητα.

Συνολικά, η συμβολή της έρευνας έγκειται στην ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο ο δυτικός λόγος για τις Κούρδισσες μαχήτριες λειτουργεί ταυτόχρονα ενδυναμωτικά και περιοριστικά: καθιστά ορατή τη γυναικεία δράση και αμφισβητεί μονοδιάστατα στερεότυπα παθητικότητας, ενώ παράλληλα την εντάσσει σε αφηγηματικά και ιδεολογικά πλαίσια που περιορίζουν την κατανόηση της πολιτικής της αυτονομίας. Με τον τρόπο αυτό, η εργασία υπογραμμίζει τη σημασία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου για την κατανόηση όχι μόνο του τι λέγεται για τον πόλεμο και τη γυναικεία συμμετοχή σε αυτόν, αλλά και του πώς και γιατί αυτές οι αφηγήσεις αποκτούν κυρίαρχη θέση στον δυτικό δημόσιο λόγο.

Η παρούσα εργασία ανέδειξε ότι η αναπαράσταση των Κουρδισσών μαχητριών στα δυτικά μέσα ενημέρωσης δεν αποτελεί απλώς αντανάκλαση των γεγονότων, αλλά προϊόν συγκεκριμένων αφηγηματικών και ιδεολογικών επιλογών. Μέσα από την Κριτική Ανάλυση Λόγου, κατέστη σαφές ότι ο τρόπος με τον οποίο «λέγεται» η γυναικεία ένοπλη δράση είναι καθοριστικός για το πώς γίνεται αντιληπτή, αξιολογείται και νομιμοποιείται στον δημόσιο λόγο. Η κατανόηση αυτών των αναπαραστάσεων δεν αφορά μόνο τις Κούρδισσες μαχήτριες, αλλά συμβάλλει ευρύτερα στη μελέτη της σχέσης ανάμεσα στα μέσα ενημέρωσης, την ιδεολογία και την παραγωγή νοήματος γύρω από τον πόλεμο και το φύλο.

Βιβλιογραφία

Abu-Lughod, L. (2013). *Do Muslim Women Need Saving?* Cambridge, MA: Harvard University Press

Afshar, H. (2008). *Muslim women and the politics of representation*. In H. Afshar (Ed.), *Islam and Feminisms*, Routledge

Ahmed, L. (2005). *The cultural politics of the veil*. Princeton University Press

Azeez, A. H. (2019). *Brides vs fighters in the media lens: Orientalism, Islamophobia and gender in media discourse on ISIS*. *Journal of Arab & Muslim Media Research*, 12(1), 3–20.

Chouliaraki, L. (2013). *The ironic spectator: Solidarity in the age of post-humanitarianism*. Cambridge: Polity Press

Coulter, C. (2008). *Female fighters in the Sierra Leone war: Challenging the assumptions?*. *Feminist Review*, 88, 54–73

Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299

Dirik, D. (2014). *The representation of Kurdish women fighters in the media*. *Kurdish Question*

Dirik, D. (2017). *The Kurdish women's movement: History, theory, practice*. London: Pluto Press

Erel, U., & Açıık, N. (2017). *Kurdish women's freedom movement, intersectionality and self-determination*. *Journal of Middle East Women's Studies*, 13(3), 344–364

Galip, Ö. B. (2021). Move over? Feminist reading of academic writing on Kurdish women. *Asian Journal of Women's Studies*, 27(4), 509–529

Gatehouse, G. (2014). *The Kurdish female fighters bringing the fight to IS*. BBC News. Διαθέσιμο στο: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29085242>

[Ημερομηνία πρόσβασης: 10 Δεκεμβρίου 2024]

Gee, H. (2014). Isis in Syria: Besieged people of Kobane plead “Don’t send us food or aid. Send us weapons.” *The Independent*, 28 Σεπτεμβρίου. Διαθέσιμο στο: <https://www.independent.co.uk>

[Ημερομηνία πρόσβασης: 4 Μαΐου 2025]

Gentry, C. E. & Sjoberg, L. (2007). *Beyond Mothers, Monsters, Whores: Thinking about Women's Violence in Global Politics*. London: Zed Books

Godden, M. (2016). *Poster girl killed fighting ISIS: Beautiful female fighter dubbed the Angelina Jolie of Kurdistan dies while battling ISIS in Syria*. The Sun. Διαθέσιμο online: <https://www.thesun.co.uk/news/1743401/beautiful-female-fighter-dubbed-the-angelina-jolie-of-kurdistan-dies-while-battling-isis-in-syria/>

Gunaydin, E. (2023). Saving the YPJ, saved by the YPJ: Ambivalent agency and the legitimization of intervention in Syria. *International Feminist Journal of Politics*, 25(3), 368–392

Gunter, M. M. (2014). *The persistence of Kurdish nationalism: continuities and changes in a nation-state building process*. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 34(3), 387–402

Knapp, M., Flach, A., & Ayboga, E. (2016). *Revolution in Rojava: Democratic autonomy and women's liberation in Syrian Kurdistan*. London: Pluto Press

Lutz, H., Herrera Vivar, M. T., & Supik, L. (Eds.). (2011). *Framing Intersectionality: Debates on a Multi-Faceted Concept in Gender Studies*. Farnham: Ashgate

MacKenzie, M. (2009). *Securitization and de-securitization: Female soldiers and the reconstruction of women in post-conflict Sierra Leone*. *Security Studies*, 18(2), 241–261

Martini, A. (2018). *Making women terrorists into “jihadi brides”*: An analysis of media narratives on women joining ISIS. *Critical Studies on Terrorism*, 11(3), 458–477.

Mohanty, C. T. (1988). Under western eyes: Feminist scholarship and colonial discourses. *Feminist Review*, 30(1), 61–88

Nacos, B. (2005). The portrayal of female terrorists in the media: Similar framing patterns in the news coverage of women in politics and in terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28(5), 435–451

Öcalan, A. (2013). *Liberating Life: Woman’s Revolution*. International Initiative

Reuters. (2019). *Reuters ranked as the second most trusted news brand in GlobalWebIndex report*. Διαθέσιμο στο:

<https://www.reutersagency.com/pt-br/media-center/reuters-ranked-as-second-most-trusted-news-brand-in-globalwebindex-report-iduskcn1u62e2/>

[Ημερομηνία πρόσβασης: 20 Ιανουαρίου 2025]

Safa, R. & Barati, M. (2024). CNN and BBC shaping the opinions in different countries: A multidimensional descriptive commentary related to security, military and diplomacy. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 9(6), 261–271

Said, E. W. (2003). *Orientalism*. London: Penguin Classics

Salih, M. A. (2014). *Meet the Badass Women Fighting the Islamic State*. *Foreign Policy*. Διαθέσιμο στο:

https://foreignpolicy.com/2014/09/12/meet-the-badass-women-fighting-the-islamic-state/?utm_source=chatgpt.com

Spivak, G. C. (1988). Can the subaltern speak? In C. Nelson & L. Grossberg (Eds.), *Marxism and the interpretation of culture* (pp. 271–313). Urbana, IL: University of Illinois Press

Tank, P. (2017). *Kurds, women and ISIS: Gendered images of female fighters in Western media*. *Third World Quarterly*, 38(2), 404–419

Tickner, J. A. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Columbia University Press

Tickner, J. A. (2001). *Gendering world politics: Issues and approaches in the post–Cold War era*. New York, NY: Columbia University Press

Toivanen, M., & Baser, B. (2016). *Gender in the representation of an armed conflict: Kurdish female combatants in French and British media*. *Middle East Journal of Culture and Communication*, 9(3), 294–314

van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249–283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>

van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Power*. Palgrave Macmillan

van Dijk, T. A. (2013a). Ideology and discourse analysis. In M. Freeden, L. T. Sargent & M. Stears (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Ideologies* (pp. 175–196). Oxford: Oxford University Press

van Dijk, T. A. (2013b). Ideology and discourse. In M. Freeden (Ed.), *The Meaning of Ideology* (pp. 110–135). London: Routledge

van Dijk, T. A. (2014). Critical discourse studies: A sociocognitive approach. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods for Critical Discourse Analysis* (pp. 62–86). London: Sage; αναδημοσιευμένο στο *The Discourse Studies Reader* (pp. 389–399). Amsterdam: John Benjamins

Yeğenoğlu, M. (1998). *Colonial fantasies: Towards a feminist reading of Orientalism*. Cambridge University Press

Παράρτημα

BBC

BBC News (2014b). *#BBCTrending: Who is the “Angel of Kobane”?*

BBC News (2016). *Kurdish “Angelina Jolie” devalued by media hype*.

BBC News (2018). *Syria war: Outcry over dead female Kurdish fighter*.

BBC News (2014a). *The Kurdish female fighters bringing the fight to IS*.

CNN

CNN (2014). *Syria Kurds give women equality. Take that, ISIS!*

CNN (2017). *The women fighters who helped defeat ISIS in Raqqa.*

CNN Greece (2019). *Οι γυναίκες πίσω από τα όπλα: Οι μαχήτριες των κουρδικών δυνάμεων συστήνονται.*

The Independent

The Independent (2018). *I fought with the YPG and I'm upset by the patronising reaction to Anna Campbell's death.*

The Independent (2017a). *The Kurdish woman building a feminist democracy and fighting Isis at the same time.*

The Independent (2017b). *Female Kurdish fighters announce new training academies for Arab women to take on Isis in Syria.*

The Independent (2015). *"Isis are afraid of girls": Kurdish female fighters believe they have an unexpected advantage fighting in Syria.*

The Guardian

The Guardian (2019). *Anna: The Woman Who Went to Fight Isis – review.*

The Guardian (2017). *'Hundreds of us will die in Raqqa': the women fighting Isis.*

The Guardian (2014). *Kurdish women need arms to fight Isis.*

The Guardian (2018). *'Thousands could die': female British fighter urges support for Syria's Kurds.*

The Guardian (2015). *'We are so proud' – the women who died defending Kobani against Isis.*

The New York Times

The New York Times (2019). *'The bombs are drawing close'.*

The New York Times (2018a). *Female Kurdish fighter kills Turkish troops in likely suicide bombing in Syria.*

The New York Times (2018b). *Women are free, and armed, in Kurdish-controlled northern Syria.*

The New York Times (2016). *When Women Fight ISIS.*